

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi
és családi
folyóirat

IV. évf. 4. szám
1993. augusztus
50,— Ft

*István király
és műve*

Jézus, a férfi

Küng-interjú

*Az ALBA Kör
konferenciája*

*Beszélő
számítógép
vakoknak*

Moha-mese

*Menekült-
tábor*

*Gyilkos
gazda(g)ság*

István király és műve

(Részletek Győrffy György könyvéből)

A kereszténység nem jelentett tisztán vallási állásfoglalást, hanem jelentette a feudális társadalmi rend és a vele kapcsolatos értékrendszer elfogadását, melynek a vallás csupán ideológiai támasztéka volt.

A X. század, s főleg utolsó harmada volt az a korszak, amelyben az újbarbár népek egy csoportjának térítése és kora feudális államszervezetbe kényszerítése elindult, s a sors azoknak jutott osztályrészül, akiknek vezetői erős katonai kísérettel rendelkeztek. A katonai kíséret, amely korábban távoli zsákmányoló hadjáratok indítását tette lehetővé, most a hódolt nép rendszeres kizsákmányolását és templomba terelését biztosította. Ebben rejlik a titka annak, hogy a keresztény népeket legjobban ostromozó újbarbárok — normannok, magyarok — egy-egy szent király vezetése alatt igen gyorsan templomépítő keresztényekké és az európai feudális intézmények meghonosítóiává váltak.

Az a felismerés, hogy Európa etnikai képe a középkorban az uralmi központok katonai kísérete, ill. elnyomó apparátusa által létrehozott államokban formálódott ki, még kevésbé hatotta át a természettudományokat.

A kora középkor heterogén népalakulatait a katonai kíséret mellett a mesterségesen kialakított eredetmítoszok tartották össze, melyek között a dinasztikus származáslegendáknak volt a legnagyobb jelentőségük. Az uralomra jutott nemzetség nem csupán emberfelettségét kívánta tudatosítani csodás származásának elhitével, hanem azt is, hogy egyedül az ő utódait illeti meg az uralom. E mítoszok tudatosításában a katonai kíséretnek volt döntő szerepe.

Minden uralmi rendszer fennmaradása attól függ, hogy az uralkodó ki tudja-e elégíteni a katonai kíséret, ill. a harcosok anyagi szükségleteit, és biztosítani tudja-e hűségüket rendszeres ajándékokkal.

Amikor a 940-es években a német nyomás növekedett, és a magyar vezérek előtt világossá kezdett válni, hogy az elhárítás egyik vértelen módja a megkeresztelkedés, természetesen nem az ellenséges német birodalomhoz fordultak, hanem a bolgár utat választották. Ilyen politikai helyzetben került sor 948-ban arra, hogy Magyarország harmadik méltósága, Bulcsu harka Tormás herceggel, Árpád dédunokájával Bizáncba menjen. A császár mindkettőt megkereszteltette. Bizonyos, hogy megindult a köznép (görög részről történő) térítése és keresztelése is.

A bizánci–magyar viszony ellenségesre fordulása (960 után) eredményezte, hogy Taksony a kereszténység terjesztésének folytatására Rómától kért püspököt.

Gézát a kegyetlenségig fajuló erőszakos térítésre nem vallásos meggyőződése indította, hanem politikai céltudatosság: ő maga bensőleg hitetlen maradt. Politikai éleslátás és cselekvőkészség napkeleti göggel és barbár nyerséggel párosulva: ez határozta meg Géza karakterét. Behódoló rokonaival és szövetségeseivel sikerült Gézának az egész országot uralma alá hajtania; uralmát a központi vezetés alatt álló katonasággal biztosította.

Koppány felnégyelése mögött a bosszút lihegő anya, Sarolt állhat, aki gyermekének a trónt mindenáron biztosítani akarta. Az nem tagadható, hogy szabad utat engedett e büntetési módnak az ifjú fejedelem (István), s támogatta az intézkedést a vezérek tanácsa, melynek főbenjáró érdeke volt az uralom folytonosságának a biztosítása, de megértették az intést azok is, akiknek egykori várára kitűzték a csonkot.

Koppány leverésével István ország–világ előtt Magyarország egyeduralmává vált, és elindíthatta több mint négy évtizedes országépítő munkáját.

A kegyetlenségnek jellemből fakadó megnyilatkozását Istvánról egyetlen forrás sem tanúsítja. Ő politikai és hadi tevékenysége közben is érvényesíti az erkölcsi normákat.

István törvényeiben nyomát sem találjuk a vakításnak és akasztásnak, mint büntetési módnak. Szent István törvényeit a halála utáni zűrzavarok után az újjászervező királyok gyökeresen módosították, azokhoz képest új, mai szemmel kegyetlen törvények láttak napvilágot.

Hanna Wolff

Jézus, a férfi

Jézus alakja mélypszichológiai szempontból

(II. rész)

A jézuskép az anya-archetípus konstellációjában

Anyá-archetípuson azt a tudatállapotot értjük, melyet ugyan mindenfelől a nőiség határoz meg, de *kizárólag* az anya alakjában. — A férfi tehát pszichikailag mélyreható módon találkozik a nőiséggel, ám ez a találkozás *egyoldalú*, és ez az egyoldalúság *nem ártalmatlan*, hanem súlyos (pszichológiai) következményekkel terhes.

Amikor az anyafiguráról mint *archetípusról* beszélünk (ne feledjük: az első női jelenség, mellyel a férfi találkozik, az anya — bár itt a nő és az anyai még differenciálatlanul és naivan együtt van), rá kell mutatnunk arra a *sajátos hatalomra*, mely ezzel az elképzeléssel (archetípus) együttjár. Az anyaság egyike azoknak a dinamikus óshatalmoknak, melyek a lelket elementárisan meghatározzák. Jung szerint: „Az anyára kivetített archetípus az, ami a valóságos, konkrét anyának mitológiai hátteret ad, és ezáltal tekintélyt, sőt numinozitást kölcsönöz”. E kivetítés nyomán az anya fenségesnek vagy rettenetesnek, szentnek vagy ördöginek tűnhetik. A tényleges anyának egyiknek sem kell lennie; az archetípus látatja ilyenek vagy olyanok. — *A mi kérdésünk:* Milyen fantazmagóriákkal terheli meg az anya-archetípus konstellációja a jézusképet?

Másfelől ugyanolyan magától értetődő, hogy a *konkrét anya* kiemelkedően hozzájárul az archetípus aktivizálásához, fejlesztéséhez vagy éppen leépítéséhez. A mi esetünkben a konkrét anya helyébe a teremtő történelmi szituáció lép. — *Kérdésünk:* A történelmi helyzetek mely körülményei segítették az anya-archetípus meghatározóvá (együtthatóvá) válását?

Főként a következők:

Egyrészt az inkarnáció dogmája. Ez kikerülhetetlenül, sőt a leghivatalosabb módon az anyaságra utal. Hiszen az inkarnáció azt jelenti, hogy az isteni bevonul a történelembe, az anyagba, az emberibe, a testibe, a földbe — sajátosan a női(ség)be. Ily módon azonban ez a földi valóság minden mozzanatában abszolút értékhangsúlyt kap; mert mégiscsak méltónak és alkalmasnak tartott arra, hogy az Isteni és Örök hordozója (és elrejtője) legyen.

Másrészt a Mária-dogma. Hiszen ez a föld, az az anyai, amely sajátosan magába fogadta az isteni, Mária volt. Ezt a sajátos anyait neveztek az efezusi zsinat után hivatalosan is „Istenanyának”, „Istenszülőnek” vagy „Szent Anyának”.

Mindkét mozzanatnak elvileg a nőiség és az anyaság felértékeléséhez kellett volna vezetnie, gyakorlatilag azonban bonyolultabban alakult a helyzet, és végső soron intellektuális kompromisszumra

került sor: elismerték a nőit és az anyait, de csak kivételként, tehát igent és nemet mondtak egyszerre. — A szűzi szülés dogmája csak mélypszichológiai szempontból érthető: következetes intellektuális terméke az anima-fejletlen, kompenzációs férfi gondolkodásnak; hiszen objektív szempontból nézve az Újszövetség éppen elég világosan beszél Józsefről mint családapáról (viszont a szűzi szülés dogmája hivatalosan kikapcsolja őt).

Mindenesetre a két hatalmas motívum, az inkarnáció és Mária dogmája csak távolról irányítja az általános női problémákat. Ám intenzíven vetődik fel a probléma egy másik, önálló fejlődési vonalon, nevezetesen a lovagi szolgálat részben tapogatózó, részben koraéretten heves törekvéseiben a 12. század-közepétől a 14. század elejéig.

Mária itt is „a” Mennyei Hölggy marad, de a lovag nem egyszerűen csak az égre irányítja tekintetét, hanem egyúttal — vagy inkább — saját imaginációs világára, saját pszichikai belsőjébe is. „Hölggy”, akinek hódolattal adózik, kevésbé egy konkrét asszony, hanem (J. Evola kifejezésével) az „imagináció asszonya”. Úgy „szenteli magát” Hölggyének, mint Istennek. Arról a kísérletről van szó, hogy a „belső asszony” birtokába jusson. Ebből a szempontból nem lehet eléggé értékelni a lovagi kort, már ti. a férfi pszichikai szempontjából. Világos és erőteljes animakeresés tör fel itt spontánul.

De ez mégis koraérett előrerošanās. Mert még nem képesek „realizálni” a keresést (azaz tudatos belső létbeemeléssel megvalósítani), hanem inkább „konkretizálják” (azaz kívül cselekszik azt, amit belül kellene megvalósítani). Az önmegtadadás és öntanszcendálás kísérlete a Hölggy kedvéért végrehajtott konkretisztikus, hősies vállalkozásokban, veszélyvállalásokban, kalandokban pufog el. A kard és az erőszak nagy tetteiben folyik szét a mélyebb önmegismerés. Ezért aztán biztos a külső és a belső bukás. A lovagvárok a házasságtörés és minden kicsapongás, a szexuális intrika és a promisszkuitás helyeivé válnak. Kezdődik a fattyúnemzések kora. A 14. és 15. században több lányt és asszonyt erőszakolnak meg és rabolnak el, mint az egész középkorban.

Természetesen felvirágzik a sok előzménnyel bíró, hittel és babonával teli Mária-tisztelet is. De mi haszna lett belőle a férfinak, és mi a nőnek?

Pszichológiailag nézve a Mária-tisztelet ismét visszavetette a férfit a maga fejlődésében, mivel még korántsem fejezte be teljes pszichológiai kifejlődését férfi-

vá, anima-keresése sokféle módon szétfolyt és megtört; ezen a ponton visszatérni az anyatisztelethez meglehetősen visszalépés (de legalábbis a stagnálás jele).

A nőre pedig rávetül a Mária-anya-tisztelet árnyéka. Az a pszichológiai helyzet, melyben a férfi anyakötődésében kitart amellet, hogy a nő helyett az anyát tisztelje, frusztráló a nőre nézve. Ez hamarosan teljesen nyilvánvalóvá válik. Évtizedeken át számtalan nőt szorongatnak, kínoznak meg, égetnek el, akasztanak fel, fojtanak meg, mint egy állatot. Miért? Nem azért, mert boszorkányok voltak, hanem a frusztrált anima-keresés gyűlöletbe csapott át, minden lehetséges árnyékelemmel keveredve. A tulajdonképpeni öngyűlölet naiv és primitív módon, „konkretizálódva” ismét kifelé fordul, a konkrét történelmi másik nem felé.

Máriának azonban, „mindenki anyjának”, akit messze az ég sátorán túli transzcendens területre hiposztatizáltak, megvan a földi megfelelője: az egyház, az „anyaszentegyház”. Ő a látható szimbóluma a láthatatlan égi királynőnek. — Már a 2. századtól kezdve szaporodnak az oltárokon és egyéb helyeken a mennyei anyának, az ég királynőjének ábrázolásai. (A Mária-tisztelet szinkretista képződményében megtalálhatók a különböző anyatisztségek — Astarte, Kübele, Artemisz, Héra, Démétér, Párszefoné, Afrodité, Holda, Parkta — tisztelőinek elemei. Az övéit palástja — az égboltozat — alatt védelmező Mária képe tökéletesen azonos Izisz hasonló képével.) *Az egyház a „Nagy Anya” (Magna Mater) jelében győzött.* A „nagy anya” azonban ugyanazt jelenti, mint a mi leírásunkban az anya-archetípus mint átfogó óshatalom.

A mondottak után várható, hogy ez az *anya-egyház* nemcsak *ambivalens*, hanem *multivalens természetű* is. Ez az *anya-egyház*, amely áldón terjeszti kezeit gyermekei fölé, egyúttal az is, amely megköt, helyben tart és nem enged el; szívó inerciával (= erőtlenség, tehetetlenség) tart meg az infantilis fokon; folyton elátkozza a fejlődést, ami számára az elszakadással azonos jelentésű. Karitással és fenyegetéssel, boldogságígéretekkel és tekintélyi igényekkel, megnyerő univerzalizmussal és kőkemény elvi szűkösséggel — *ambivalens természetének megfelelően* — azon van, hogy az ember anyjához kötött gyermek legyen és maradjon.

Ez az egyház *főképpen a szolgálókat teszi kasztrálattá*. Ebben pszichológiai következetesség érvényesül. (A gyakorlat ugyanis igazolja, hogy) az anyakötődésű vagy infantilis maradó férfi mindenekelett férfipotenciáját veszíti el, pszichológiailag mindenképp, és gyakran fizikailag

is. A Nagy Anya negatív hatalomgyakorlása a fiúra és a férfira úgy hat, mint hatalmától megfosztás, mint potenciájától megfosztás, mint kasztráció. (A gyakorlat megintcsak igazolja, hogy senki sem alkalmatlanabb a férfi szerepre, mint az ún. „anya fiacskája”...). Csak ilyen szolgálkat tud használni a Nagy Anya (más megközelítésben: a Fallikus Anya...), aki minden mindenben és az is akar lenni, nemzeni és szülni, létrejönni és elmúlni, létrehozni és elpusztítani. Mint anya-egyház csak efféle — legalábbis pszichológiailag — kasztrált szolgálkat teremt magának a kényszercölibátus révén, melynek látható jele a tonzúra. — Az *infantilitás* a megkövetelt soron következő fejlődési lépés megtagadását jelenti. Ez a tagadás mindig destruktívan hat! A pszichoterapeutikus gyakorlat igazolja, hogy tulajdonképpen csak egy nagy alapprobléma létezik, amely minden neurózis és minden lelki szenvedés alapjául szolgál, nevezetesen az *infantilitás*.

Szűrjünk be még ezen a ponton *valamit a reformációról*. Luther éppen azt teszi, amit a Nagy Anya kasztráltjai sosem tennének (vagy nem teszi, amit azok magától értetődően tesznek). Nem menekül vissza a Nagy Anyához, hanem előre tör az önmegvalósításban, amikor személyként felelősséget vállal. Mária-anyához azért menekülnek az emberek, mert ő megóv az ítélettől és közbenjár. Luther ellenben az ember saját felelősségéért küzd az Isten előtti ítéletben. (Szakftása a cölibátussal következetesen folyik egész magatartásából.) — Amit a reformáció hozott a férfi pszichológiai önmegvalósulása szempontjából, az hallatlanul fontos hozzájárulás az újkori ember tudati történelméhez. (Az anya-egyház jól érzékelte, hogy itt a maga létkérdéséről van szó, alapvető megkérdőjelezéséről...)

És mi történik a jézusképpel a konstellált anya-archetipusnak ebben a pszichológiai klímájában?

(Már említettük, hogy jézusértésünk semmiképpen sem nyúlik messzebbre, mint önmegértésünk vagy befogadási lehetőségeink...) Nos, a *Mennyek Királynője uralkodik* itt. Az ártatlan gyermek Jézus játszadozik az ölében. „Jézus és Mária” az itt használt formula, de a Jézus név első helyre állítása csak főhajtás a dogmatika és a hagyomány előtt. A formula valójában arra gondol, hogy „Mária és Jézus”, és ez így is jelenik meg a „Mária a gyermekkel” megfogalmazásban. Ebben a pszichológiai klímában virágzik a „Mária-misztika” és a „gyermek-misztika”. Nem is kell mondani, hogy a meghatóan bájos Jézuska, aki maga is teljesen anyjához kötődik, a maga rászoruló voltában aligha fog segíteni a férfinak anima-kérésében és anima-fejlődésében.

Amint ambivalens ebben a konstellációban az anya-archetipus és ennek megfelelően ambivalens az anya-egyház, természetesen *ambivalens a jézuskép is*. A bárátságos Jézuska ugyanis egy kielezett bíró-elképzelés egész keménységével kötődik össze. A bájosan göndörödő hajú fiúcska egyúttal a világ bíróját. Az egész pszichikai-szellemi horizont komor, a vég, az utolsó leszámolás jelenik meg raj-

ta, a túlvilág pusztító tüzének lángjai már átcsapnak e világra.

A kedves Jézuska és a kérlelhetetlen világbró kontrasztja össze nem illőnek és egyenesen rettenetesnek tűnik elsőre. Valójában *pszichológiailag logikus és következetes*. — Mert a férfiak Erosza, és minden, ami bennük fejlődésre tör, az anyakötődésnek ezen a fokon hatalommal le van fojtva, és mivel nem tud kibontakozni, tudattalan marad. Csakhogy mindaz, amit hosszabb időn keresztül elfojtanak vagy háttérbe szorítanak, automatikusan perversitált, azaz *destruktív ellentétébe csap át!* Megsemmisítő hatalommá válik. Jung ezt mondja: „A tudattalan Erosz mindig hatalomként nyilvánul meg, a hatalom könyörtelen akarásában, az illető saját személyiségének és gyermekei saját életének megsemmisítéséig menőn.” — Ha az ítélet említett gondolata kiterjeszti komorságát az egész tevékenységre, akkor az pszichológiailag csak azt jelenti, hogy a férfi árnyékprojekciója, mely korábban csak a nőt érte, most hatalmába kerítette a kereszténységet mint egészet.

Éppen csak utaljunk még arra, hogy ha a férfi, a nő és a jézuskép tulajdonképp nem sokat nyert is az anya-archetipus uralmi területén, a *gyerek mégis bizonyos nyereségnek örvendhet*. A „Mária a gyermekkel” képek anyaiságot, gyengédséget és emberiséget sugároznak, és a „Mária a gyermekkel” formula hozzájárult ahhoz, hogy kezdjék a gyermekben a gyermeket „látni”, hogy a szülők és gyermekek közti keménység és szigorúság, sőt ellenségesség kissé enyhülni kezdjen.

Az androgün jézuskép

A patriarchátusban a férfi le akarja igazni a nőt. Ahol az anya-archetipus uralkodik, ott a nő le akarja igazni a férfit. Az *androgün* (= férfi-női) *iudatsikon a férfi és a nő elem megbarátkozik*, nem harcol többé egymással. Az uralkodó alapvonás a kiengesztelődés.

Az androgün gondolkodás a *hermafroditára irányul*. (Hermász és Afrodité fia Hermafroditosz. Szalmakisz nimfa beleszeret, ő visszautasítja; a nimfa kiesdi az istenektől, hogy egyesülhessen vele; így keletkezik Afroditoszban egy félig férfi, félig nő ifjú.) Itt a férfi és a nő elem meglehetősen naív módon egyesül, azaz egyszerűen összeadják vagy egymás mellé állítják őket. (Ily módon fizikailag és pszichikailag egyaránt életképtelen lény jön létre.) Ezen az úton természetesen *nem jöhet létre valódi integráció*, ami kölcsönös, teremtet egymást-áthatást jelent. Mindazonáltal nagy kár lenne ezt az androgün szemléletet egyszerűen félretolni, mert ez rendkívül fontos átmeneti fokozat.

Az androgün gondolkodás *igen széles folyam a történelemben*, a görög mitológiától és a zsidó misztikától a középkori misztikán át a pietizmusig és a romantikáig, és el egészen a mai emberig (akinél a tudattalan képződményeiben, az álmokban és a spontán firkálmányokban jelenik meg). Ha pedig egy gondolkodási motívum ilyen szélesen bontakozik ki évszázadokon és ezredeken át, akkor valami általános emberi szolgál alapjául, s az akar feltétlenül megszólalni.

A *nyugati androgün spekuláció* kiindulópontja az 1500 körül élt *Leone Ebreo* (Jehuda Abarbanel), aki Platon ismert mítoszáét (az eredetileg egységes, androgün ősemberről) akarja összekapcsolni a bibliai teremtetéstörténettel. — Számára az eredetileg egységes ember későbbi kettéosztása (Platon) nem büntetés (eget ostromló gőgjéért), hanem fordulat a jobb irányába, mert csak így születhetik meg a szerelem, melynek mennyei hatalmát akarja dicsőíteni. Másfelől a kettéosztás kifejezetten üdvözítő szándékból történik, Isten szeretetéből és az ember megmentésére irányuló akaratából. Ugyanis főnállt a veszély, hogy az istenszemlélésnek önmagát teljesen átadó „két személyű” Ádám egyáltalán nem törődik a női elemmel (a testtel és az anyaggal); ezért a kettéosztással teremtő feszültséget kellett benne keltetni. Harmadrészt — s ez a legfontosabb — mindkét szétválasztott rész Isten képe és hasonmása marad, másképpen: a nemek ellentéte (mely az androgün képből naivan egyesült) minden egyes emberbe kerül bele, a férfiba és a nőbe egyaránt, hogy így „minden egyes ember sorsává váljék” (a férfias elem itt az intellektus, a nőies elem a test). Ez az egymásra vonatkoztatottság és egymást kiegészítés a szerelem nagy, eléggé nem dicsérhető élethatalma. (Elhagyva a mitikus csomagolást nyilvánvalóvá válik, hogy az animusz-anima probléma igen világos megfogalmazásával van dolgunk...)

Igen jelentős képviselője az androgün gondolkodásnak *Jacob Böhne* (+1624). (De gondolatmenete elég bonyodalmas, ezért nem ismertetjük. Csupán annyit jegyzünk meg, hogy) ő az első, aki egy női mozzanatot közvetlenül Jézusra vonatkoztat, s elmélete így az újabb kor legjelentősebb krisztológiai eseményének tekinthető. — Megemlítsük még az 1789-ben született Carl Gustav Carus nevét.

A fő kérdés az, hogyan jellemezhető az *androgün jézuskép*, mit is jelent ez.

Azt, hogy Jézus *többé nem egy autoritativ apa-isten funkcionáriusa* vagy ügyintézője. *Semmi köze már az ég királynőjének ölében ülő tehetetlen gyermekhez*. Felnőtt, férfivá lett.

A jézuskép e fejlődése a *megváltozott pszichológiai klímában* rejlik, melyet mindenképp a nőiség pozitív értékelése jellemez. A nő már nem ellenség, aki ellen harcolni kell, nem is az infantilitás szimbóluma, hanem az egzisztencia egyik ontikus alaplehetősége, melyben a férfitől éppúgy egészen részesül, mint a női egzisztenciaival.

Ennek alapján fogalmazódik meg a *szándék a férfi Jézus integrált képének megfogalmazására* (egyelőre még szándék ez, és nem kész tény), aki a férfiak vezére lehet az igazi férfiúsághoz vezető úton, és a nők vezére lehet az igazi nőiséghez vezető úton. — Ehhez hozzá kell jönnie a történeti Jézus-figura egzakt kutatásának.

(Itt kihagyjuk a „C.G. Jung hozzájárulása” című fejezetet)

A fölcserélhetetlen

Amikor a mélypszichológia az Újszövetség veti tekintetét, akkor világosan körülhatárolt, jellegzetes fölcserélhetetlenségben áll előtte Jézus. Nem áll fenn annak a veszélye, hogy környezetének bármely más emberével fölcserélje. „Jézus egészen más volt” — ahogyan E. Stauffer mondja. — A mélypszichológusnak ez első, spontán benyomása, és nem végkövetkeztetése. S ami számára Jézust mindenki mástól élesen megkülönbözteti, az éppen anima-integráltsága. Abból, hogy ezt első látásra fölismeri, máris világos, hogy a mélypszichológiailag megvilágított megértés valami más, mint csupán mentális értelmezés. Hiszen az utóbbiról éppen az ellenkezője mondható el, nevezetesen az, hogy Jézust folytonosan fölcserélte mindenfajta környezettel, mindenfajta filozófiával és ideológiával (ma pl. a legsekélyesebb ún. embertársiassággal). Jézus a világtörténelem legnagyobb projekciós felülete. Az alaphelyzet pedig az, hogy az emberek mindig önmagukkal cserélik föl Jézust, saját integrálatlanságuk projekciójával. — *Mutassuk fel hát a különösen tipikus fölcseréléseket, hogy a mélypszichológiailag megvilágított gondolkodás annál jobban elkülönüljön!*

Első helyen természetesen a történelmi háttérrel történő fölcserélést kell megemlíteni. Egyfajta történelemszemlélet Jézust mindennel és mindenkivel azonosítja, úgyhogy végül minden és mindenki megmarad, csak Jézusból nem marad semmi. Így lesz az Újszövetségből „Jézus-Krisztus-költészet”; „költészet, de nem történelem” mondja A. Raschke; A. Drews „Krisztus-mítoszról” beszél. Jézus ezek szerint csak metafizikum, nem hisztórikum.

Másik érdekes kísérlet ma a zsidóságé, hogy „Jézust, a testvért” (aki immár csupán egy szakadár), „hazavigyék” a zsidóságba,

eredeti környezetébe. Ez a hazatérés vagy hazavitel azt jelenti, hogy a Jézus-alak feloldódik a judaizmusban. Jézus csak azt tanította, mondják, amit akkoriban minden művelt zsidó vagy rabbi tudott, s így Jézus csak sajátos stílusú rabbi volt, az egyik iskola feje a többi között, Hillelhez vagy Sammaihoz hasonlatos.

A legnagyobb diadalt azonban az az anima-szegény differenciálatlan és integrálatlan gondolkodás üli, mely Jézust azonosítja a „modern”-nel, tehát azzal, amit épp akkor „modernnek” tartanak, azaz az uralkodó szellemi állapottal, a jelen adott szituációjával, az uralkodó ideológiával és így tovább.

Persze nem ezek az egyedül lehetséges fölcserélések. Az utóbbi évtizedek fontos példája a „gyülekezeti teológia” (mely gyakorlatilag az első és második keresztény generációt a jézusi üzenet áthagyományozója helyett annak kizárólagos szerzőjévé teszi meg). Manapság különösen a kollektív trendek azok, melyek nemcsak zászlójukra írják a Jézus nevet, hanem meg is erőszakolják azt.

Hogyan is mondta K. Niederwimmer? „Jézust olyan mértékben értjük meg, ahogyan saját magunkat. Megértésem mértéke saját tudatom világosságától függ. A létrejövő jézuskép mindig árulkodó.”

A rész-szempontokban gondolkodás egyébként annyira jellegzetes! Minden kor ún. ortodoxiája arra helyezi a súlyt, „ami” Jézus, nevezetesen Isten Fia, a Krisztus, az Emberfia, a Főpap stb. Min-

A nő a kortárs zsidóságban

Az a környezet, melynek háttérében Jézust szemügyre kell venni, kifejezett patriarchátus, kemény és merev, sokszor kegyetlen és irgalmatlan patriarchátus. (Persze hasonló a helyzet a hinduknál és a mohamedánoknál, ámbár mindhárom val-

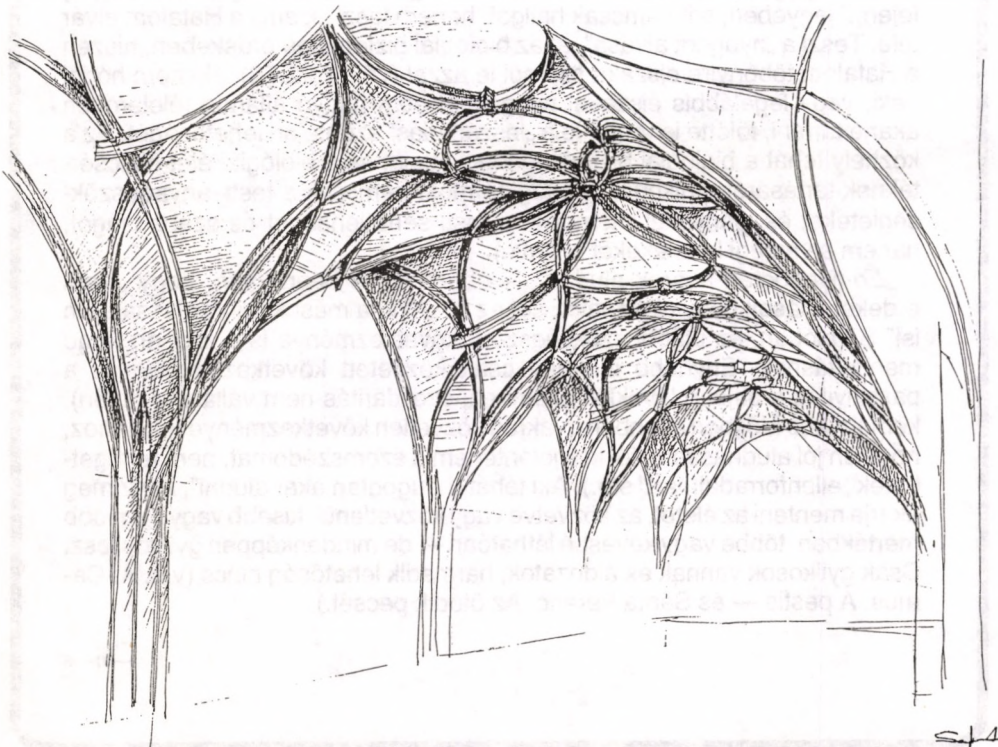
den kor racionalizmusa azt kérdezi, mit „mond” Jézus, hogy új értelmi igazságot csináljon belőle, pontosabban egy saját régi igazságát igazolva lássa. Bultmann sajátságosan az érdekelte, mit „tett” Jézus. Pontosan ugyanazt kérdezik a tegnapi és mai vallásos szocialisták, a szociális érdeklődésűek vagy forradalmi indíttatásúak. Ma igen sok teológus és laikus azt kérdezi, mit „használ” Jézus. Igaz, ami semmit sem használ, az nem is alkalmas semmire. De mikor arról van szó, ami végső soron hordozza és megtartja az életet, akkor a pusztán hasznos igen hamar értékét veszíti.

A mélypszichológiailag megvilágított vagy integrált gondolkodásnak az említett rész-szempontra egyikével sincs külön dolga (nem csupán egyike vagy másika érdeklő), hanem az olyan egész-szemlélet, amely egy jelenség magjából vagy lényegéből kiindulva azt az Egészet ragadja meg, amit az illető jelenség önmagáról „el akar mondani”. Az ilyen gondolkodás rögtön fölismeri: Itt olyasvalakivel van dolgunk, akiről olyan sajátosságot kell állítani, ami az öt túlkibáló kortársi kollektívum egyetlen tagjára sem érvényes.

Valóban elmondható mindez az emberi történelem ama első integrált férfijéről? Konkrét válaszainkat alighanem úgy készíthetjük elő a legjobban, hogy előbb felmutatjuk a kortörténeti anima-hátteret — ha már ezt a szót merjük használni —, amelytől aztán Jézus, a férfi annál félreérthetlenebbül különül el.

lás az ellenkezőjét állítja. Na igen: nincs olyan vallás, amely nem éppen az aszszonynak biztosított volna egész különlegesen megtisztelő helyzetet — már ami az apologetikus szövegeket illeti.)

Ami Jézus környezetét illeti, arról a zsidó patriarchátusról van szó, amelyből éppen nem hiányzik néhány barátságos vonás (pl. az erényes aszszony a „férfi koronájának” számít — de éppen a férfienek!), de amelyben nemcsak hogy kevésbé becsülik a nőket, hanem a minden nővel és nővel szembeni kifejezett animóztatás uralkodott (animóztatás = ingerültség, indulatosság, elfogultság, ellenszenv, ellenséges magatartás, vagyis elfogultságból fakadó, indulatos ellenségesség; azaz itt konkrétan: lekezelő antifeminitás. — Részletesebb kifejtése a következő fejezetben.) Sőt: szélsőséges patriarchátusról van szó, melyben a női elemmel szembeni animóztatást egyenesen társadalmi törvényt emelték. (A férfiak mindennapi imádságban köszönték meg Istennek, hogy nem „pogányoknak”, tudatlannak és — főképp — hogy nem nőnek teremtette őket...)

Már ott kezdődik a dolog, hogy leánygyermek születése nem ok az örömré. „Jaj annak, akinek (csak) lányai vannak!” Az asszony természetesen „alá van vetve” a férjének, és ennek jeléül pl. kötelessége megmosni férje lábait, még ha négy vagy több rabszolganőt hozott is a házhoz. Alacsonyabbrendű lény, amint az mindenkélelt szexuális és vallási téren válik világossá. Már „egy nőhöz szólni is tisztességtelen valami”. A nő olyan, hogy „egy vacsoráért odaadja magát”, a harmadik pohárnál már fajtalanságra szólít fel, a negyedik után pedig minden számárnak felkínálja magát az utcán. És ha megfelel is az Izraelnek adott ígéreteknek, hogy ez a nép „szaporodjék, mint a tenger fővénye”, az asszonnyal való érintkezés — és sajátosan a nemi aktus — tisztátalan dolog marad.

Nincs mit csodálkoznia azon, hogy ezzel a szexuális „törvényen kívül helyezéssel” kéz a kézben jár az emberi és morális törvényen kívül helyezés. A nő „torkos, hallgatózó (kiváncsi), lusta és féltékeny”, „megbízhatatlan” és „hazudik”, és ezért nyilvánosan nem is tanúskodhat. Kerülni kell, amennyire lehet — és nemcsak az utcán —, hogy ha nem muszáj, beszéljen vele az ember. Egyáltalán nem szabad köszönni neki, a saját férjének sem. A saját lányával sem éjszakázhat egy fogadóban az ember, elkerülendő az emberek fecsegését. Nyílt utcán még véletlenül sem szabad egy nő mögött haladni. Folyton félni kell a nő „pimaszságától és könnyelműségétől”. Mert „a legerényesebb nő is varázsló (boszorkány)”. „Sok nő, sok bűbájoskodás.”

Természetesen *vallásilag* ugyanilyen alacsony a nő helyzete. A gyerekekkel és a rabszolgákkal helyezik egy kategóriába, mert mindnek közös tulajdonsága, hogy földi uruk van, akinek a szolgálata annyira igénybe veszi őket, hogy az égi úr számára — állítólag — már nem marad idejük. Ezért nem is kötelező a lányok vallási oktatása. Minden enyhítés ellenére a lényeg marad: A férfiak ajkáról száll föl a dicséret Isten dicsőségére. És túlbuzgó tanítók oly fanatikusan zárják ki a nőket minden tóráközelségből, hogy

azt mondják: „Ha elégnének is a tóra szavai, nőknek akkor sem lenne szabad kiszolgáltatni őket.” (Az utóbbi három bekezdés Strack–Billerbeck alapján.)

Még a Tízparancs korábbi megfogalmazása is (Kiv 20,17) egy kalap alá veszi a nőt a szántófölddel, az állatokkal és minden egyéb vagyontárggyal, csak a későbbi megfogalmazásban kap külön helyet a nő (Mtörv 5,21). Először egyszerű birtoktárgy.

Most már nem tűnhetik túlzásnak az a megállapításunk, hogy a nővel szembeni *animóztatást egyenesen társadalmi tör-*

vénnyé emelték. Anima-fejlődésről itt szó sem volt. Ez az a háttér, mely évszázadokra visszafogóan és a fejlődést gátlóan hatott (és hat mind a mai napig, pl. a kibucokban, ahol ennek ellenhatásaként könnyörtelenül ragaszkodnak ahhoz, hogy a szülés és a gyermeknevelés ne zavarja a nemek abszolút egyenlőségét — B. Betelheim). *Ebben a háttérben kell szemügyre vennünk Jézust.*

A kivonatos fordítást készítette: G.G.A.

(Folytatjuk)

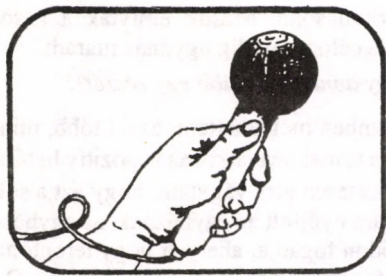
Júliusi közhelyünk

„Nyugodtan akarok aludni”

A „törvény szavát” teljesítem-e (értsd: a „fennálló társadalmi rend” írott és íratlan szabályait és elvárásait, értsd: az éppen uralmon levő hatalom akaratát) vagy a „lelkiismeretem szavát”? Az örök emberi konfliktusok közül ez az egyik legsúlyosabb. (Így is fel lehet vetni a kérdést: Az Állam vagy az Egyén? Az Állam vagy az Ember? — „Államon” természetesen a Hatalmat érte, s ez a vonatkozás is súlyos tartalmakat hordoz...) Ebben az alternatívában ez a közhely a „Törvény”, a Hatalom mellett teszi le a voksot! A „nyugodtan aludni akaró” ember számára nem az a döntő, amit meggyőződése szerint tennie kell, hanem amit tennie „lehet”, pontosabban: amit a Hatalom elvár tőle. A Hatalom pedig azt várja el tőle, hogy szolgálja ki őt, akár csak úgy általánosságban (adófizetéssel — ám áremelések formájában —, katonáskodással), akár konkrétan (propagandaszöveggel vagy éppen besúgással), és mindehhez „vágjon jó pofát”. A Hatalom azt kívánja: „Légy lojális, és ha lehet, tapsolj is (zordabb időkben ez utóbbi kötelező), de legalábbis hallgass!”

És a „nyugodtan aludni akaró” ember hallgat is a „Ne szólj szám, nem fáj fejem!” jegyében, sőt nemcsak hallgat, hanem teszi is, amit a Hatalom elvár tőle. Teszi a „nyugodt alvása”, azaz biológiai biztonsága érdekében, hiszen a Hatalom többnyire éjszaka számol le azzal (vö. Lk 22,53), aki nem hódol neki, vagy legalábbis éjszakai nyugalmat sem hagyó állandó félelemben akarja tartani, fölötte lebegtetve a „leszámolás” szüntelen lehetőségét. Ez a közhely tehát a biológiai biztonság ideológiája, és a biológiai élet csúcsertékek tartásáról árulkodik. (Biológián most nemcsak a testi–anyaghiányosságokat és igényeket, hanem a testi sértetlenséget és szabadságot, hanem a vérségi kötelékeket is érte).

„Én nyugodtan akarok aludni!” — ebben az is benne van, hogy „Nem érdekel, mások hogy alszanak!”, sőt ez is: „Akár a mások rossz alvása árán is!” S valóban, ez utóbbi szükségszerű következménye is a szóban forgó mentalitásnak. Enyhébb időkben csak közvetett következménye (pl. a passzivitás a bajban lévőekkel szemben, szolidaritás nem vállalása révén), keményebb időkben azonban gyakran közvetlen következménye (pl. ahhoz, hogy én jól aludhassam, föl kell jelentenem a szomszédomat, nem rejtegethetek „ellenforradalmárt” stb.). Aki tehát „nyugodtan akar aludni”, azaz meg akarja menteni az életét, az közvetve vagy közvetlenül, kisebb vagy nagyobb mértékben, többé vagy kevésbé láthatóan — de mindenképpen gyilkos lesz. Csak gyilkosok vannak és áldozatok, harmadik lehetőség nincs (v.ö. A. Camus: A pestis — és Sánta Ferenc: Az ötödik pecsét.)

Hans Küng

Amikor az ember eléri a 65-öt

Válaszok a bonni Katolikus Hírügynökség (KNA) kérdéseire

Eddigi életében milyen esemény tette Önre a legnagyobb benyomást?

Hans Küng: Nagyon sok. De az egyházon belül kétségtelenül a Második Vatikáni Zsinat, amelyen részt vettem. Ez megmutatta számomra, hogy egy olyan öreg és megkövesedett egyház, mint a katolikus is, képes megtapasztalni a megújulás lökését, és jó néhány kérdésben, mint a népnyelv a liturgiában, ökumenizmus és vallásszabadság, képes a 180 fokos fordulatra. Zsinati tapasztalataimtól támogatva azóta is megőriztem a reményt, hogy egyházunk megújulása Jézus Krisztus evangéliumának szellemében minden meglévő baj ellenére újra lehetséges.

Teológiai pályájának kezdetén miért éppen a dogmatika szakterülete iránt érdeklődött, mi izgalmat talált abban?

H.K.: Eredetileg nem sokat, a lelkipásztori gyakorlat vonzott. Aztán a pápai Gregoriána egyetemen a legintenzívebb formában kellett dogmatikát tanulnom. Majd csak később, a nagy protestáns teológus Karl Barth „Egyházi dogmatikája” (Kirchliche Dogmatik) — amelyből doktoráltam — mutatta meg nekem, milyen kihívást jelent a szellem számára a szisztematikus teológia. Itt kötegelve jelenik meg a múlt, a jelen és a jövő minden problémája. És végső soron a szisztematikus teológia feladata, hogy a Szentírást és az egyház nagy, régi hittételeit a mai kor számára kifejtse. Ez a feladat mindig új izgalmat jelentett nekem.

A dogmákkal foglalkozás a kritika keresztüzébe és az egyház peremére sodorta Önt. Hogyan látja tanítási engedélyének megvonását ma, 14 év távlatából?

H.K.: Én az egyház peremén? Ha megnézi az összes véleménykutatásokat, látni fogja, hogy reformügyem következtében a katolikusok túlnyomó többségét magam mögött tudhatom. Inkább jó néhány püspök áll „az egyház peremén”. Persze tanítási engedélyem megvonását, mellyel az egyház peremére akartak tolni, ma is durva jogtalanságnak tartom. Teológiailag megalapozatlan, jogilag kétséges volt, és egyházipolitikailag rendkívül kontraproduktívnak bizonyult. A problémák egyikét sem oldotta meg, viszont sokat kiélezett. De nem adtam fel a reményt rehabilitálásommal kapcsolatban. Ezt már más teológusok is követelik, amint ez kiderül a teológiámhoz készített „Munkafüzet”-ből, amely most jelent meg Hermann Häring és Karl-Jozef Kuschel kollégáim kiadásában.

A tübingeni Ökumenikus Intézetben végzett munkája szükségmegoldás az Ön számára tegnap és ma, miután dogmatikát az egyetemen nem taníthatott tovább? Nem érzi magát parkolóvágányon a tanítási engedély megvonása óta?

H.K.: Az Ökumenikus Kutató Intézetet vezetésemmel már 1964-ben megalakítottuk, és nemcsak „szükségmegoldásként” a katolikus teológiai fakultásból történt kiválásom után.

Az ökumenikus dimenzió már a hatvanas évek óta szükség-szerű alapidenziója volt számomra a szisztematikus teológiának, amit ugyanúgy tanítok, mint régen. A katolikus dogmatikát évszázadokon keresztül antiökumenikus módon űzték, ezért van a „dogmatikának” rossz mellékíze. Ahhoz a generációhoz tartozom, amely az ökumené — ezt a szót használok szándékosan — érdekében nyitotta meg a szisztematikus teológiát. Ezért 1979 óta egyáltalán nem érzem magam parkolóvágányon. Ellenkezőleg. Ez a rendelkezés „új vágányra helyezett”, amelyen a kutatás és gondolkodás hatalmas területeit hódíthatam meg. Mindenekelőtt a világvallásokkal, a világbékével és a világetosszal összefüggésben.

A katolikus hierarchia megkísérli, hogy semmibe vegye Önt. Mennyire fontos az Ön számára a múltban és a jelenben a nyilvános szimpátia és elismerés (díjak, kitüntetések, médiuumok kritikája formájában)?

H.K.: Az elismerés minden szerző számára fontos. Végül is nem magának ír, hanem emberek számára, akik olvasói és hallgatói. A díjak is többet jelentenek a tömjénezésnél, mint például az Egyesült Evangélikus Egyházak Karl Barth díja, vagy a Svájci Kultúra díja. Ezek — éppen az én esetemben — az illető intézetek és emberek ügyemmel kapcsolatos, korántsem magától értetődő szolidaritását fejezik ki. De ezekkel soha nem kerültem függőségi helyzetbe. A díjakat és kitüntetéseket inkább szép meglepetésnek tekintem, mintsem munkám magától értetődő eredményének.

Mit jelent még az egyház az Ön számára?

H.K.: Soha nem hagytam semmi kétséget afelől, hogy nálam az egyház mint a Krisztusban hívők közössége megtartásáról és erősítéséről van szó. Kereszténynek lenni számomra a józan Krisztus-követést jelenti. Az embereket bátorítani szeretném, ne hagyják el az egyházat, hanem minden jogos panasz ellenére éljék konkrét keresztény létüket. Közösségi síkon éppen elég tennivaló van: kezdve az óvodától és ifjúsági munkától az öregek ellátásáig. Ebben a vonatkozásban nem kevesebb, hanem több „egyházra” van szükségünk. Ez csak akkor fog sikerülni persze, ha a hivatalos egyház emberbarátabb irányvonalra tér át.

Eugen Drewermann úgy tekinti mint társát a szenvedésben? Szolidáris tud lenni vele?

H.K.: Mindig szolidáris voltam Eugen Drewermann-nal és mindazokkal, akiket az egyházi inkvizíció üldözött. Mégpedig abból a meggyőződésből, hogy Eugen Drewermann valami fontosat akar mondani az egyháznak. Ahhoz a mélypszichológiai felderítéshez, amit „Klerikusok” című kötetében hajt végre, egyházunkban még sokan nem jutottak el. Ugyanakkor a „Credo” című könyvecskében világossá tettem, hogy nem mindennel értek egyet a Drewermann-féle teológiában.

Ez lehetséges kell, hogy legyen az egy egyházban anélkül, hogy az ember megtagadná katolikus voltát.

A rehabilitáció elégtételt jelentene ma az Ön számára? Hogyan reagálna, ha Róma békejobbot nyújtana Önnek?

H.K.: Érthető módon a rehabilitáció személyes elégtételt jelentene. De itt több forog kockán, mint a személyes érzelmi állapotom. Egy ilyen ügynek ugyanis, mint a pápai tévedhetetlenség, jelentős katolicizmuson belüli és ökumenikus dimenziója van. Hiszen mindenki tudja: nem lesz változás a születésszabályozásra vonatkozó római tanításban, nem lesz megegyezés a reformáció és az ortodoxia egyházaival addig, amíg ezt a kérdést konstruktív módon meg nem oldják. Ha tehát szóba kerülne a rehabilitációm, akkor ez fontos lépést jelentene az ökumené területén is. Személy szerint én soha nem voltam kibékíthetetlen. Különbő formákban magától a pápától is kértem beszélgetést. De soha nem nyújtották felém a békejobbot. Ha Róma valóban a megbékélésben és nem az alávetésben volna érdekelt, én volnék az első, aki ehhez konstruktív módon állna hozzá.

Csak röviddel ezelőtt Ön újra túlságosan tekintélyi magatartást vetett a pápa szemére (a Világkatekizmus megjelenésével kapcsolatban). Nem éppen ez a határozott és kötelező tekintély az, amit sok ember ma egyre inkább keres és igényel?

H.K.: Magam is a határozott és kötelező tekintélyért szállok síkra az egyházban. De az evangélium és nem a római egyházjog alapján. Ezért szigorúan ellenzem a totális autoritarizmust és uniformizmust az egyházban. A Vatikánban legutóbb összefabrikált Világkatekizmust kétségtelenül teológusok és hitoktatók, de lelkipásztorok és püspökök fegyelmező eszközként is szánták. Ahelyett, hogy előregedett és már régóta el nem fogadott tanokat ismételtetne, a kor sürgető problémáit kellene az egyházvezetésnek konstruktív módon megoldania. Ide tartozik a szexuális kérdéssel együtt a hivatal kérdése, a nőkérdés és az úrvacsora közösségének kérdése. Van már abban valami kísérteties, amikor az ember olvassa, hogy a Világkatekizmus kiadásával egy időben statisztikák jelennek meg, melyek szerint Németországban csak tíz év alatt az egyház iránt elkötelezett nők száma 40%-ról 25%-ra süllyedt. Hogyan fog kinézni az elkövetkező tíz évben? Minden más „üzemben” ilyen eredmény esetén az üzletvezetésnek vissza kellene lépnie. Ahelyett, hogy a médiumok egyház ellen vezetett új „kulturharcáról” beszélne, jobban tennék, ha önkritikus módon a hierarchia „egyházgörcséről” szólnának, a teljesen kudarcot valló, egyre kevésbé meghallgatott és ezért agresszív hivatali egyházzól.

Pillanatnyilag mi indítja meg Önt leginkább?

H.K.: A lelkipásztorkodás összeomlása Németországban, az ökumené stagnálása és a vallások képtelensége a békére, mondjuk, tekintettel a borzalmas katasztrófára a korábbi Jugoszláviában.

Mi volt a legnagyobb célja?

H.K.: Jövőre már 40 éves papi jubileumomat ünneplem. Annak idején azzal a szándékkal indultam, hogy a ma emberéhez közelebb hozom Istennek és az Ő Krisztusának üzenetét. Elsőmises emlékképpen a Kol 4,3-ból vett mondat áll. Eredetileg teljes mértékben ezt akartam tenni a

gyakorlati lelkipásztorkodásban. Mások elhívtak a tudományhoz. De pasztorális céloom mindig ugyanaz maradt.

Elérte már a célját (vagy annak legalább egy részét)?

H.K.: Amit személyemben megtehettem, azzal több, mint elégedett vagyok. Még a római beavatkozás is pozitív hatású volt számomra. Természetesen arra vágytam, hogy azt a sok segítséget, amit teológiám nyújtott az egyháznak, az egyházvezetés konstruktív módon fogadja, ahelyett hogy lerontotta vagy elnyomta volna. Más volna a helyzet egyházunkban. De sok plébános és hitoktató dolgozik könyveimmel (mindkét egyházban) a hivatalos-katolikus ellenszél ellenére.

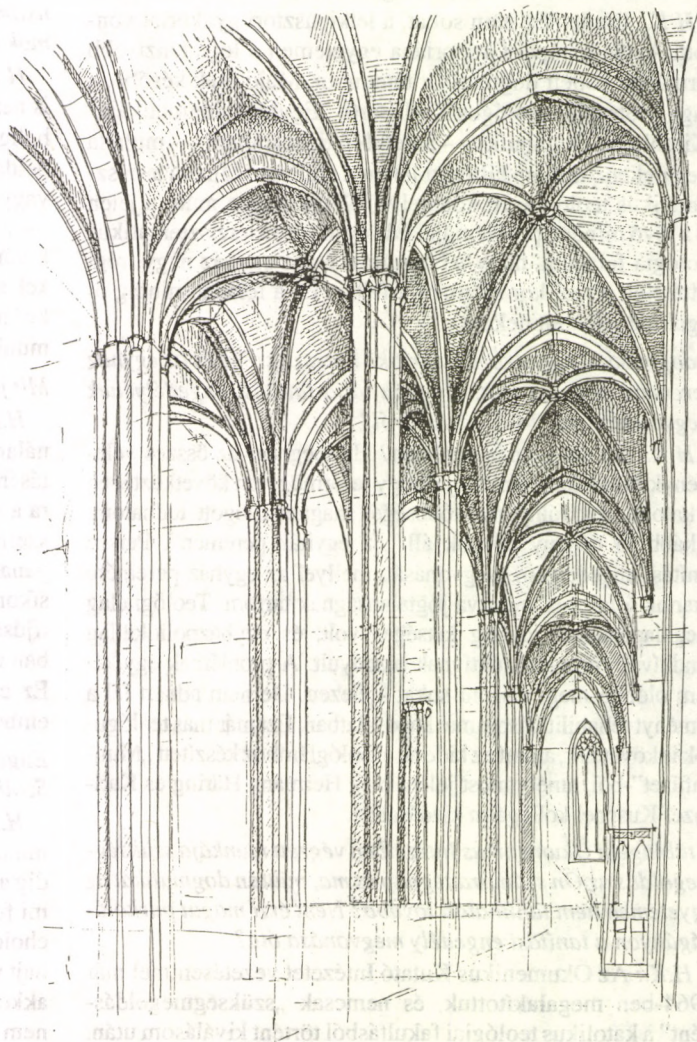
Mik a tervei? A 65 éves Hans Küng most elmegy nyugdíjba?

H.K.: Semmi gond, 68 éves koromig minden további nélkül megmaradok egyetemi hivatalomban. De azutánra is van elegendő ötletem és tervem. Mindenekelőtt szeretném lezárni a három nagy monoteisztikus-ábrahám vallással foglalkozó trilógiámat. Miután a zsidóságról szóló első kötet megjelent, nyakig vagyok a kereszténységről szóló második kötet munkáiban. Ezután következik egy kötet az iszlámról. Már előre örülök „nyugalandíjas” állapotomnak 68. születésnapom után. De várjuk ki!

Mi a mottója a jövőhöz?

H.K.: A mottóm? „Ültessünk fákat anélkül, hogy tudnók, ki fog egykor táncolni az árnyékukban!”

Fordította: (—elk—)

Gergely G. András

A Miatyánk

(II. rész)

Legyen meg a Te akaratod!

Az előzőekben azt láttuk, hogy Jézus egyetlen vágya–kívánsága az volt, bárcsak megszenteltetnék Isten neve, azaz bárcsak áthatna–átjárna minket–mindenkit Isten; ez akkor történnék meg, ha eljönne–megvalósulna az Ő országa, a Szeretet országa a Földön; ezért volt a második vágya–kívánsága: „Jöjjön el a Te országod!”; a mostani, a harmadik kívánság (íme, a népmesék „három kívánságának” jézusi változata...!) a másodikat (és azon keresztül az elsőt) fejti ki, magyarázza: Isten országa akkor jön el a Földre, ha megvalósul az Ő akarat a Földön. Hogyan is kell tehát érteni ezt: „Legyen meg, történjék meg, valósuljon meg a Te akaratod!”? Mi is az Isten akaratata?

Nézzük meg előbb, hogyan *nem* szabad értelmezni! Éppen *úgy* nem szabad, ahogyan megszoktuk, ahogyan a leggyakrabban értelmezzük, végzetimádó módon. Ez a jobbik esetben azt jelenti: „Tedd csak, amit akarsz, én hagyom!”, a rosszabbik esetben pedig: „Ha már nem lehet úgy, ahogy én akarom, úgy is megette a fene — hát akkor legyen meg a Te akaratod!” Például: „Azt szeretném, ha sikerülne a vizsgám; de ha Te másképp gondold, legyen úgy!” Vagy: „Azt szeretném, ha sikerülne megszerezni azt a bizonyos lakást (állást, telket...); de ha Te nem akarod, legyen úgy!” Vagy: „Szeretnék betegséemből meggyógyulni; de ha Te az ellenkezőjét látod jobbnak, legyen meg a Te akaratod!”

Nem szabad így értelmeznünk a harmadik jézusi kívánságot, mert egyrészt ebben az esetben nyilvánvalóan az én akaratomon van a hangsúly, aztán ha nem valósulhat meg, hát bele-törődöm „Isten akaratába”, másrészt úgy tűnnék, mintha Isten akaratata mindig ellenünk dolgoznék, sőt Isten akarná mindazt a rosszat, ami a világban van, s a mi dolgunk az lenne, hogy elfogadjuk a kegyetlen végzetet (ezzel

szemben Jézus arról tanúskodott, hogy Isten nem akarja sem a fizikai, sem az erkölcsi rosszat).

De hát akkor *mit akar Isten*, mi az Ő akaratata? Mindenekelőtt azt kell tudnunk, hogy kicsit pontatlan a fordítás; a görög „akarat” (theléma) szó mögött két héber kifejezés húzódik meg: az egyik a „hafés” = örömet, kedvét leli valamiben, a másik a „rasah” = valamire vágyik, valamit kíván, valami után sóvárog, valamiről álmodik. Az tehát, hogy Isten „akar” valamit, azt jelenti, hogy Isten vágyik valamire, szeretne valamit, „álmodik valamiről”, aminek megvalósulásában örömet lelné; fogalmazhatnók így is: Istennek van valamilyen terve, szándéka az emberiséggel, és örülne, ha ez megvalósulna. Aki tehát azt imádkozza: „Legyen meg a Te akaratod!”, az mintegy azonosul Isten vágyával–álmaival, és azt szeretné: „Bárcsak megvalósulna Isten terve, szándéka!”

Ezekután a kérdés így hangzik: Mi Istennek a terve, szándéka az emberiséggel? Egész egyszerűen az, hogy mindenki boldog legyen! Ne csak egyesek, kevesek, hanem mindenki; ne csak a túlvilágon, hanem már itt; ne csak „lelkileg”, hanem egész testi valóságában is; ne csak magánéletében, hanem családi–közösségi–társadalmi–kulturális–gazdasági–politikai életében is. — Istennek az a terve, szándéka, akaratata, hogy az éhezők ételhez–italhoz, a szegények lakáshoz és ruhához jussanak, a betegek meggyógyuljanak, a börtönben levők, üldözöttek, elnyomottak szabadságot kapjanak, a szomorúak megvigasztalódjanak, az elhagyottakkal törődjék valaki, a magányosok társra, társakra, otthonra leljenek, a tanácstalanok eligazítást nyerjenek, a kétségbeesettek kapaszkodót találjanak, az eltévedtek jó útra találjanak és így tovább.

Ez eddig megintcsak szép és jó és vonzó. De *hogyan* valósul (valósuljon, valósulhat) meg Istennek ez a ter-

ve–szándéka–akarata az emberiséggel: Három elképzelés volt erről Jézus korában, és él azóta is, ma is: az apokaliptikusok csodára vártak („Isten majd véget vet a bűnös világnak, s aztán megvalósítja a Paradicsomot a Földön!”); a zelóták erőszakkal akarták véghez vinni (hasonlóan a politikusokhoz, akik azt hiszik — vagy csak azt hirdetik a saját pozíciójuk érdekében? —, hogy hatalomgyakorlással lehet igazságos és boldog társadalmat teremteni); a jámbor hívők imádkoztak érte (hogy csodával vagy csoda nélkül, de Isten oldja meg valahogy a dolgot.)

Mindezekkel szemben Jézus azt tanította, hogy csak a mi közreműködésünkkel, csak általunk valósulhat meg (v.ö. Lk 17,21) Isten terve–akarata–álma az emberiséggel! Mert Isten ugyan abszolút módon szerető Atya (ABBA), de nem mindenható varázsló; Ő tiszteletben tartja összes teremtményeinek törvényszerűségeit, az ember szabadságát is, és nem nyúlkál bele a dolgok menetébe, hogy saját kezűleg akadályozza meg a rosszat vagy tegye meg a jót. Ezért aztán Isten terve–vágya csak úgy valósulhat meg, ha mi, emberek megtérünk (v.ö. Mk 1,15) és szeretjük egymást, azaz: megosztjuk javainkat a rászorulókkal, törődünk a bajba jutottakkal, lemondunk az erőszakról, megbocsátunk hetvenszer hétszer is...

Tehát végső soron az az Isten terve–vágya–akarata–álma, hogy az emberek szeressék egymást! S amikor keresztényként ezt imádkozzuk: „Legyen meg a Te akaratod!”, akkor az azt jelenti, hogy

— azonosulunk Isten szándékaival–vágyaival;

— megkeressük, hogy konkrétan, a mi életünkben, itt és most mit kíván tőlünk a szeretet;

— feltöltődünk Isten erejével, hogy amit tennivalónak ismertünk fel, azt meg is tudjuk tenni.

Mindennapi kenyерünket add meg nekünk ma!

A Miatyánk első fele önmagában egységes egész; mint láttuk, azt mondja el, hogy Isten mindenkit kivétel és feltétel nélkül, „anyaian” szerető jóságos apa; ezért Jézusnak (és az embernek) nem lehet nagyobb vágya, mint hogy „bárcsak áthatna minket Isten jósága, átalakítana minket Hozzá hasonlóvá”; ez akkor következik be, ha eljön a Földre, megvalósul a Földön az Ő országa, ami viszont csak úgy történhetik meg, ha mi, emberek megteesszük az Ő akaratát, tervét, vágyát, azaz szeretjük egymást (úgy, ahogyan Jézus tanította és példájával megmutatta).

Eddig tart a Miatyánk első fele, s egyes szentírástudósok szerint eredetileg itt vége is volt; ez az első két (Lk) vagy három (Mt) mondat lehetett Jézus válasza a tanítványok kérésére, hogy tanítsa őket imádkozni. A második rész három kérését Jézus valószínűleg három különböző alkalommal, külön-külön mondta el, s az evangélisták fűzték össze egyetlen imádsággá; ezt az is valószínűvé teszi, hogy Jézus számára az ima kötetlen, természetes beszélgetés az Atyával, és biztosan nem arra akarta buzdítani a tanítványait, hogy mindig ugyanazt a szöveget mondják fel. — A hátralévő kéréseket tehát önállóan, egymástól függetlenül értelmezzük, de természetesen összefüggésben az eddigiekkel és azok szellemében.

„Mindennapi kenyерünket add meg nekünk ma!” — Látszólag ez a legkönnyebben érthető kérés, látszólag teljesen magától értetődő: a mindennapi kenyeret, a testi táplálékot kérjük Istentől. Nem akarom kizárni ezt az értelmezési lehetőséget, de mégis azt hiszem, hogy Jézus nem erre, hanem egy másfajta kenyérré gondolt.

Miért hiszem ezt?

— A Miatyánk (és általában Jézus) kérései közül „kilóg” a testi táplálék kérése; amazok valamiképp mind az Isten Országával kapcsolatosak („közvetlenebbül”, „a lényegét érintőbben”), ez az egy miért ne valami hasonlót akarna kifejezni?

— Jézus visszautasítja a kövek kenyérré változtatásának kísértését. Neki lenne az Isten országával azonos súlyú gondja a „mindennapi kenyér” kérése?

— Egyik legszebb példabeszédében Jézus azt mondja, hogy az ételért-italért való gond (nem: az érte végzett munka!) a „hitelenség”, az Isten iránti bizalmatlanság jele, a pogányok jellemzője.

— Jézus sosem szidta meg annyira a tanítványait, mint amikor azon sópáncodtak, hogy nem vittek magukkal elég kenyeret: „Mit tanakodtok? Még mindig nem értitek? Nem fogtátok föl? Még mindig érzéketlen a szívetek?” (Mk 8,17). Az ún. kenyérszaporításra utal, amiből meg kellett volna tanulniok, hogy nem sópáncodni, aggodalmaskodni kell, hanem a meglévővet szétoztani. János evangéliuma szerint a „kenyérszaporítás” után ugyanígy korholja a tömeget: „Kerestek, mert ettetek a kenyérből... Ne fáradozzatok veszendő eledelért!” (6,26–27).

— Jézusnak többször enni sem maradt ideje... S egy alkalommal a „Mester egyél!” biztatásra ezt válaszolta: „Az én eledelem az, hogy teljesítem mennyei Atyám akaratát” (J 4,31–34).

— Jézus nem volt olyan kicsinyes, olyan bizalmatlan Isten iránt és olyan materialista, hogy étel-ital kérésével „untatta volna” az Atyát. Azt vallotta: „Tudja Ő, mielőtt kérnétek, mire van szükségetek. Keressétek inkább az Ő országát és a Neki tetsző életet — s a többit megkapjátok ráadásul” (Mt 6,32–33).

Hát ezek miatt vélem úgy, hogy Jézus itt egy másfajta kenyérről beszél. De akkor mi ez a másfajta kenyér?

A helyes fordítás talán itt is segíthet. A „mindennapi”-val fordított görög „epiousios” szó mögött (mely egyébként egyetlen egyszer fordul elő az Újszövetségben) a héber „mahar”=holnap szó áll. A „holnap kenyér” kérése nem illik bele Jézus gondolkodásmódjába. Csakhogy a „holnap” a zsidóknál nem csupán a következő napot jelölte, hanem a Nagy Holnapot is, azaz a végső beteljesedést, az üdvösség korát. A „holnap kenyér” így az „üdvösség korának kenyere”, „az élet kenyere” (de azonos értelmű vele az „élet vize” kifejezés is, v.ö. Jn 4,10–14).

Ezért a Miatyánk kérése azt jelentheti: „Add meg nekünk mindazt, amitől az üdvösség (a »Paradicsom«, az »Isten országa«) létrejön — add meg nekünk már ma, már most (és ne csak a világ végén, vagy a túlvilágon!)” (Ez az értelmezés összhangban lenne a Miatyánk első felével: „Szenteltesék meg...” — már most, „Jöjjön el...” — a Földre, „Legyen meg...” — itt a Földön!) Úgy is fogalmazhatnók:

„Add meg nekünk már ma és minden nap azt, amitől a Neked tetsző élet növekszik bennünk, amitől a Te országod épül-szépül a világban, ami segít abban, hogy akaratodat-terveidet-álmaidat megvalósítsuk, azaz: amitől a szeretet országává tudjuk alakítani a világot!”

Mik ezek a „valamik” konkrétan?

— „Kenyer” minden ige, tanítás, mely Istentől való. (V.ö.: „Nemcsak kenyérral él az ember!”). Elsősorban Jézus tanítása, de életpéldája is: utat mutat, buzdít, erőt ad.

— „Kenyer” az evangéliumok olvasása, tanulmányozása.

— „Kenyer” az imádság, ha azt jelenti: tisztázom Istennel beszélgetve, hogy itt és most mit kíván tőlem a szeretet, és feltöltődöm Isten erejével, hogy meg is tudjam tenni, amit megláttam.

— „Kenyer” minden kapott jó szó és jó példa, amely megerősít vagy előrevisz Isten útján, a szeretet útján.

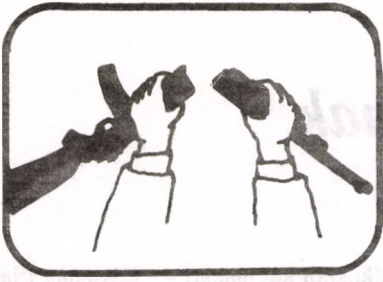
— „Kenyer” a közösség, ha megtart, nevel, jobba tesz, bátorít, megvigasztal.

— „Kenyer” minden jótettünk, amellyel Jézus tanítását igyekszünk megvalósítani. Vagy éppen-séggel:

— „Kenyer” a bűnbánatunk-bocsánatkérésünk, ha nem sikerült megvalósítani, mert ezáltal térünk vissza a jó útra.

Ilyesfajta „kenyerekre”, „mindennapi kenyérré” gondolok, amikor a Miatyánkot imádkozom, és hiszem, hogy ha ezekkel-ezzel táplálkozom, akkor a másik, a hétköznapi-testi kenyeret is mindig megkapom majd — minden külön kérés nélkül.

(Folytatjuk)

ALBA-konferencia az általános hadkötelezettség ellen

Nem bánták meg választásukat azok, akik május 22-én résztvettek az Alba Kör által rendezett tanácskozáson a Ferencvárosi Pedagógiai Központ dísztermében. Már az időpont is különleges volt, hiszen az előző napon ünnepelte az ország a Magyar Hadsereg napját. A honvédelmi miniszter a haderő erősítésének szükségességéről nyilatkozott, a kormányzat a NATO védőernyő érdekében tett erőfeszítéseiről számolt be, és még sorolhatnánk más, a fegyveres védelemmel kapcsolatos eseményeket, jelentéseket. Az Alba konferenciája tehát, a maga kicsiségében is, ellenpontot, egy más lelkiismeret hangját képviselte hazánkban. Az a kevés híradás, ami a tájékoztatásban megjelent, éppen nem fog szégyenére válni a rendezők maroknyi csoportjának.

Az Alba Kör közel két éve kezdte el aláírásgyűjtő akcióját az általános hadkötelezettség eltörléséért. Az utcákon és aluljárókban összegyűlt, több mint 20 ezer aláírást tartalmazó íveket az elmúlt év végén adták át a Parlamentben. Most ismét hallatni kívánták hangjukat, s tervbe vették egy olyan Liga megszervezését, amelynek tagjai rendszeresen dolgoznának a hadkötelezettség ellen. Ennek bevezetésére hirdették meg az összefogást, amelynek résztvevői rövid nyilatkozatot fogadtak el a hadkötelezettség ellenzéséről, s ez a nyilatkozat szolgálhat alapul a Liga bejegyzésére és tagok gyűjtésére is.

A konferencián három előadás és hat felkért hozzászólás hangzott el, amit a jelenlévők részéről további kiegészítések tettek színesebbé. Számomra a legfontosabb előadás Balla Lajos Laci oromhegyesi lakosé volt, aki a vajdasági szolgálatmegtagadókát képviselte, mint a Zitzer Szellemi Köztársaság egyik alapítója. Történelmi visszatekintést adva elemezte a volt Jugoszláviában élő és a hatalom erőszakos toborzó hatalmának kitett emberek életét. Felolvasta továbbá a Vajdasági Békeaktivisták Szövetségének 11 pontból álló nyilatkozatát is. Mindez azért jelentős, mert az erőszak nemzetköziségeivel szemben megteremthetjük az erőszak ellenzőinek szintén nemzetközi táborát. Ezt a célt szolgálta a konferencián említett salzburgi találkozó is, amely egy héttel korábban több nemzetközi békecsoporthoz tartozó résztvevők részvételével tárgyalta a jugoszláv katonaszökevények megsegítésének módjait. Tenniük kell az életükben veszélyeztetett emberekért, mert a parancsnak vakon engedelmeskedő csendőr vagy katona lelkiismeretfurdalás nélkül megöli apját, testvérét vagy bárkit, akire a hatalom rámutat. Ilyen élményektől remegett meg még ma is Jancsó Miklós hangja, erre emlékezett a 7 évre Vorkutába száműzött Karig Sára, vagy a szabolcsi gyermekkori élményeit felidéző Kósa Ferenc, akinek feje felett ötször ment át a front, s aki megkérdezi, hogy a monori találkozó tisztja semlegességétől vajon miféle szellemiség felé megy a mai kormányzat. Miért van az, hogy a folyosón megértő, humanista képviselők az ülésteremben egy más, hatalmi logika szellemében nyomják meg a szavazógombokat? Konrád György megszokott szellemességével védi az egyén jogát arra, hogy szembeszegüljön az őt ölésre kényszerítő állammal szemben, és maga dönthessen arról, hogy kiáll a fegyverforgatást tanulók és vállalkók sorából. Pozsár Jánosné soha nem fogja feledni, hogy fia békeidőben lett a katonaelet áldozata, s halálának körülményei ma sem tisztáztak. Nem csoda, hogy minden szülőben ott él a féltés: gyermeke ne legyen parancsnokok áldozata, legfeljebb kevesen fejezik ki oly határozottan, mint Bródy János. Az a Bródy, aki hisz abban, hogy az emberi együttélésbe nem fér bele az erőszak. Az a Bródy, akit a konferencián szintén megjelent Végvári József volt titkosszolgálati őrnagynak figyelnie kellett, mint valószínű nacionalistát. Végvári ismeri az erőszak-szervezet belső lényegét, s azt is, mi az, amikor egy emlékező ünnepélyen valami megüti az ember szívét, hogy utána már ne tudjon a régi módon élni. Berényi Dénes, az Akadémia volt alelnöke, fizikushoz illő tömörséggel, írásos hozzászólásban fejtette ki az Alba Kör felhívását támogató szándékát. Darvas Iván — azon túl, hogy művészi szolgálatként felolvasta a Prágában tartózkodó Konrád György írását — elmondta saját élményeit, képviselői munkájának törekvéseit. Ez utóbbi időnként a borsó falra dobálásának tűnik, mégis abban reménykedik, hátha egyszer leomlik a fal. Diósi Ágnes szociológus szerint a hadsereg alapjaiban ostoba és erkölcstelen. Ő hisz abban, hogy egykor a szellemek fogják örökölni a földet. Ebben hisz Bizik László evangélikus lelkész és Gromon András római katolikus plébános is, akiknek felelősségteljes szavaiból érezhető volt a bázison dolgozó lelképásztorok prófétái távolságtartása az állammal szövetségben álló hierarchikus intézményektől. Venczel Ferenc után Márczi Imre újfajta, erőszak nélküli honvédelemről beszélt, s ezt ítélte reálpolitikusnak, majd Mihálovics Zoltán minősítette pedagógiai baklövésnek mindazt, amit a kishonvédség keretében tesznek az iskolás gyerekekkel.

Számos levél is érkezett, amely azok támogató aláírását hozta, akik nem tudtak eljönni (így pl. Komoróczy Gézáét, Mészöly Miklósét stb.). Zárásként ezekből olvastam fel két részletet, majd harmadikként egy verset, amelyet egy Don-kanyarban meghalt honfitársunk özvegye küldött.

Merza József

Bizik László

Tisztelet Don Quijoténak

Igen tisztelt Hölgyeim és Uraim, kedves Barátaim, ha Önök a felkért hozzászólók névsorát áttekintik, s abban rögtön két lelkézt is találnak, arra gondolhatnak, hogy e kezdeményezés, melynek most részesei vagyunk, legalább ilyen arányban egyházi indíttatású.

Az intézményesült egyház már sokkal józanabb annál, hogy álmolni merne, sokkal pragmatikusabb annál, hogy haszontalan dolgokat művelne, és sokkal kompromisszumkézsőbb annál, hogy olyan radikális kijelentéseket tenne, mint amilyen kijelentések itt ma napirenden vannak.

Ami tehát itt ma történik, azt én mint evangélikus teológus (dogmatörténeti és etikátörténeti szempontból) egyszerű herézisnek, keresztény eretnekségnek tekintem.

A vigaszom csak az, hogy az eretnek Giordano Bruno-tól és a kiátkozott Luthertől kezdve Teilhard de Chardin-en át egészen Hans Küng-ig vitathatatlanul az eretnekeknek volt igazuk.

Nem lenne helyes, de nem is szükséges, hogy én az Önök kezdeményezését valamiképpen „egyháziasítsam”, teológiai érvekkel „alátámasszam” vagy bibliai citátumokkal hitelesítek. Vannak ugyanis olyan kérdések — és az általános hadkötelezettség kérdése is ezek közé tartozik —, amelyekkel a bibliai kinyilatkoztatás egyszerűen nem foglalkozik, mivel azt egy általánosabb erkölcsi döntés részleges és esetleges következményének tartja. (Ez az általánosabb erkölcsi döntés a föltétlen Isten- és emberszeretet elve. Hogy ez az elv miként összeférhetetlen azzal a gyakorlattal, hogy a fiatal fiúkat be szokták hívni katonának, azt most engedjék meg nem kifejeznem. Ezt szívesen megteszem egyébként majd egy külön tanulmányban.) Ezért a teológia iránt affinitással rendelkezőknek mondom csak, hogy ebben az összefüggésben föltétlenül megvizsgálendő Mikeás 4,3 „kardjaikból ekéket kovácsolnak”, Ézsaiás 11,6–8 „farkas és bárány együtt lakozik” textusa, valamint Jézus Gecsemáné-kerti elfogatásának jelene, ahol elítéli övéi fegyverfogását.

A fent említettek részletes exegézisére persze most nincs idő, és nem is biztos, hogy érdekelné Önöket, de tekintettel arra, hogy teológus vagyok, és nem is értek az égvilágon semmi máshoz, így engedtessek meg nekem mégis, témánkhoz három teológiai reflexiót tennem.

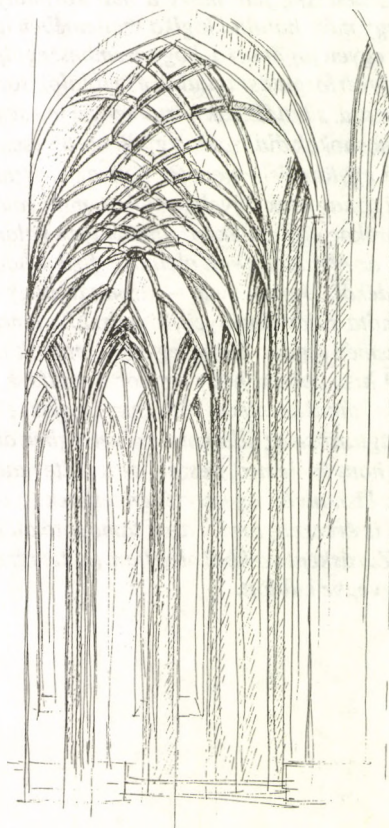
1) Pünkösöd előtt egy héttel hadd utaljak Joel 3,1-re: „Kitöltöm majd lelkemet minden emberre. Fiaitok és leányaitok prófétálni fognak, véneitek álmokat álmodnak, ifjaitok látomásokat látnak. Még a szolgálókra is kitöltöm lelkemet abban az időben”.

Isten — ha kell — a kövekből támaszt magának fiait és lányokat, akik mernek prófétai szót kimondani: Elegünk van abból, hogy a katonásdi ostoba, erkölcstelen és felesleges játékában automatikusan résztvenni kényszerüljünk! — Támaszt „véneket”, akik álmokat álmodnak („Have a dream”) arról a magyar városról, ahol lesznek arra a szakmára elhivatást érző pékek, butikosok és rendőrök, s arról az országról, ahol lesznek arra a szakmára elhivatást érző dolgozók, kereskedők és katonák — ha már ezekre szükség van egyáltalán —,

de ne csináljunk a pékekből katonákat! — Lássanak ifjaink látomásokat, nagyszerű víziókat arról, ami nincs, a békéről, agresszivitás-nélküliségről és szeretetről. Hátha vízióik objektíválódnak. Még a hatalom kiszolgáltatottjaié is!

2) Be kell vallanom: nem hiszem, hogy kezdeményezésünk eredményes lesz. Nem bízom abban, hogy a mai együttlétünk bármi hasznot hoz, már ami a parlamenti vitát vagy a törvényalkotást illeti. Nem remélem, hogy — akár középtávon is — jelenleg érvényben lévő törvényeink témánk tekintetében megváltoznának. De hát ne essünk már mi is abba a hibába, amibe a politikusaink, hogy tudniillik a hasznot összekeverjük az értelemmel! Azt kezdeményezni, ami kilátásban van, nem nagy kunszt. Azt javasolni, ami úgyis, magától megvalósul, nem nagy bátorság. Azt felvetni, amire egyébként is „megérett a helyzet”, csak szimat kérdése. — Összefoglalva: a mi kezdeményezésünk, javaslatunk, felvetésünk nem azáltal válik értelmessé és igazzá, hogy keresztülvihető, hasznot hozó vagy reális, hanem éppen azáltal, hogy kilátástalan, reménytelen és irreális. Értelmes és igaz mindezek ellenére. Ézsaiás, Krisztus és Don Quijote sorsa a mi sorsunk. De ezt a sorsot mindnyájan szívesen vállaljuk.

3) Azt a tényt, hogy ezen a kezdeményezésen — túl azon, hogy nyilván Önök között is vannak elkötelezett hívő emberek — íme, az egyház két hivatalos szolgája is jelen van,

kérem, tekintsék jelzésnek. Egyrészt az egyház bűnbánata, másrészt bátorítása jelének. — A bűnbánat jelének, hiszen mindenfajta önféltő meggondolásból maga az egyház sem tett meg mindent annak az érdekében, hogy gátját képezze az agresszivitásnak, az arra való nevelésnek és az ellenségkép megmaradásának. Másrészt a bátorítás és szolidaritás jelének,

amikor kifejezésre juttatjuk az Önök bátor polgári kezdeményezésével való elemi szimpátiánkat és segítőkészségünket annak érdekében, hogy a jelenlegi „Si omnes, ego non” — ha mindenki igen, én nem — helyzet olyanra változzék, hogy végre ne az lehessen kivétel, ha valaki az általános hadkötelezettségre nemet mond, hanem az, ha igent.

Szabad-e dönteni önmagunkról?

Az embert tilos a legnagyobb bűnre, emberölésre kényszeríteni. A halál, ha valakit megöltem, biztos — hogy miért és minek a nevében tettem ezt, az bizonytalan. A fegyveres szolgálat lelkiismereti megfontolásból eredő megtagadásának a jogát a törvény elismerte. Mindenesetre a szolgálatmegtagadó is polgári szolgálatot teljesítő katona. Szabadságjogai ideiglenesen korlátozva vannak. Nagykorúságát elérve minden fiatalember egy-másfél éves szabadságvesztésre van ítéelve, nem rendelkezhet önmagával éppen akkor, amikor a legtanulékonyabb lelkiállapotban van, amikor éppen a legfontosabb polgári kötelességét, a szabadságát kellene tanulnia-gyakorolnia, amikor igazában nekilát a szakmának. Számára hosszú időre el kell tompulnia, és lehetségessé válik, hogy előljárói úgy beszéljenek vele, ahogy sem a szülei, sem tanárai nem szoktak, amit a kiskatona megalázónak érez. Hogy egy fiatalember saját eszmei és anyagi döntése alapján álljon be katonának önmagával rendelkező szerződő félként, ezt méltányosnak tartom olyan társadalomban, amely az egyén alapvető emberi jogait elismeri. Senki nem ütközik meg azon, hogy egy fiatalember szerződés alapján, fizetés ellenében lesz rendőr. A bennünket leginkább érintő állami fegyveres szervezet magától értetődően hivatásosokból áll. Senki nem tartja erkölcsi vétségnek, ha egy fiatal férfi vagy nő nem áll be rendőrnek. A rendőrnek sok mindent meg kell tanulnia, ez indokolja, hogy önkéntes és hivatásos munkavállalóként teljesítse nem veszélytelen szakmai kötelességét. Vannak más szakmák is, amelyek nem veszélytelenebbek, mint a katonáé. Nem látok semmi lényegbevágó különbséget a rendőri és a katonai fegyveres szolgálat között. Nem indokolt, hogy békeszerető, polgári társadalom akár az egyiket, akár a másikat különleges és kiváltságos erkölcsi státussal ruhazza fel. Közszolgálatot töltenek be akár a mentés, akár a vízügy vagy a vasút dolgozói.

Szabad ember egyéni döntés alapján lesz mentő, vízűgyes, vasutas, rendőr vagy katona, minden döntése tiszteletreméltó, és egyik sem lehet kötelező. Nincsen erkölcsi többlete a katonai szakmának más polgári szakmákkal szemben. A tapasztalat azt mutatja, hogy akad szerződéses katona is ugyanúgy, mint szerződéses rendőr, vasutas etc. Kis létszámú, jól képzett, a modern technikával bánni tudó, különleges testi-lelki tulajdonságokkal rendelkező állomány ugyanannak a célnak megfelel, aminek a sorkatonaság, amelynek a kényszerítés a szelleme, és ettől nem tud megszabadulni, csak akkor, ha olyan nagyvállalat lesz, amelyhez érdemes odatartozni, és amelyből alkalmatlanság miatt el is lehet bárkit bocsátani.

A kötelező katonaság butít. Márpedig a katonának ma okosnak kell lennie. Lásd a kéksapkásokat. A katonának egyre inkább a kéksapkás lesz a modellje.

Ha egy kormányzat a nagy hadseregben látja a külső biztonság garanciáit, akkor egyensúlyvesztés és aránytévesztés következtében előáll a környezettel a fegyverkezési verseny, amely eszkalációval gyorsulhat és a spirál felsőbb gyűrűjén fegyveres konfliktust idézhet elő. A nagy fegyveres személyzetnek saját érdeke van, politizálásra is kitérve van. A fejlett és a harmadik világ között imbolygó államokban sok az uniformis, és a katonaság járatos az államcsíny technikai lebonyolításában. A demokráciának nincs szüksége nagy hadseregre. Mellesleg a különböző katonai tudások önkéntes sportegyesületekben is gyakorolhatók. A kötelező katonai szolgálat túl nagy hatalmat ad a kormánynak, amely alkalmasint tévedhet is. Ne legyen kötelező ölnöm politikusok gondolkodási hibái, téves számításai miatt.

Ha nincs reguláris hadsereg, akkor nem fenyeget a militarizmus. És a fegyveres személyzettel rendelkezők kevésbé léphetnek ki a demokratikus békepolitika keretei közül. A kötelező katonai szolgálat mellett nem látok érveket sem a politikai, sem a technikai, sem az erkölcsi, sem a pedagógiai reflexió nézőpontjából. Nem hiszem, hogy legitim érvként lenne felhasználható a hazaszeretet ebben a vitában.

Szeretném hangsúlyozni, hogy a fentieket senki mással nem egyeztettem, számomra — mondhatni — józan evidenciák, tudom azonban, hogy másokat ingerelhetek velük. Kérem tehát, hogy csak ellenem bosszankodjanak. A nevémmel összekapcsolható szerveződések ártatlanok ezeknek a common sense igazságoknak az előterjesztésében, és elképzelhetően vitatnák is azokat. De hogy a nagyközönség megvitassa a témát: „Mi kell Magyarországnak, reguláris hadsereg vagy hivatásos hadsereg?” — aligha megakadályozható. Gondolkozni fogunk. Amihez jókedvet kíván

Gromon András:

Szabad-e bálványozni az államot?

Joga van-e az államnak az általános hadkötelezettség ki-mondásához, törvénybe iktatásához, a törvény érvényesítéséhez és szankcionálásához? A legújabbkori államok igennel feleltek erre a kérdésre. Gyökerét tekintve azonban a probléma sokkal régebbi. A megfelelő kérdés mintegy 2000 évvel ezelőtt így hangzott: *Joga van-e* a Római Birodalomnak megkövetelni, hogy mindenki tömjénáldozatot mutasson be az istenített császár szobra előtt; *joga van-e* ezt a követelményt érvényesíteni és szankcionálni? Az Imperium Romanum igennel válaszolt erre a kérdésre.

A párhuzam, úgy hiszem, érzékelteti a probléma lényegét: Az effajta követelményeknek vagy kötelezettségeknek lehet koronként más és más a konkrét tartalma, de *minden esetben* azt jelzik, hogy - profán nyelven szólva - az állam totalitárius

A keresztény ember emellett bátran és büszkén hivatkozhatik Jézusra, aki - szállóigévé lett, de többnyire félreértett és félremagyarázott - mondásával: "Adjátok meg a császárnak, ami a császáré, és Istennek, ami Istené!" (v.ö. még Lk 22,25) egyértelműen *demisztifikálta* az emberi uralmi struktúrákat (ellentétben az azokat misztifikáló Pál apostollal, v.ö. Róm 13,1-7), világosan kimondva, hogy a császárnak/államnak csak azt szabad és kell megadni, ami az "övé", ami megilleti, s hogy ennek az "illetmény-

módon viselkedik, vagy - vallásos nyelven szólva - az állam isteníti és istenített önmagát, a csak Istennek kijáró tiszteletet és engedelmséget követeli meg magának (szabatosabban fogalmazva: abszolút bálványként és korlátlan úrként állítja és imádatja önmagát).

A kérdés tehát voltaképpen így hangzik: *Joga van-e* az államnak - a szónak az imént vázolt értelmében - isteníteni és istenített önmagát? A válasz aligha kétséges: Nincs joga.

Mi következik ebből? Az, hogy az általános hadkötelezettség elleni tiltakozás, ill. annak konkrét elutasítása a katonaságmegtagadás (és meggyőződés szerint a polgári szolgálat megtagadásának) formájában nemcsak alapvető emberi jog, hanem alapvető *erkölcsi kötelesség* is.

***

nek" határozottan határt szab az, ami az "Istené", ami Istent vagy csak Istent illeti meg.

Mi következik ebből? Az, hogy - mivel Isten tiltja az emberölést, az általános hadkötelezettség pedig az emberölés intézményesítése - az általános hadkötelezettség elleni tiltakozás, ill. annak konkrét elutasítása a katonaságmegtagadás (és meggyőződés szerint a polgári szolgálat megtagadásának) formájában nemcsak alapvető emberi jog, hanem alapvető *keresztény kötelesség* is.

Balla Lajos László

Szolgálatmegtagadás a Vajdaságban

A Délvidék, azon belül a Vajdaság — vagy, ha esetleg valakinek nem tetszik ez az elnevezés: a Bácska, a Bánság és a Szerémség — nem rendelkezik hagyományokkal a polgári engedtlenség területén. A történelem során lakosaira mért hányattatott sors rákényszerítette az itt lakó emberekre a túlélés filozófiáját, míg a történelem kénye-kedve szerint kialakított nemzeti tarkaság létrehozta az együttélés sajátos modelljét.

Mivel az első világháborúig a polgári társadalom, a polgárság csak csírájában létezett, a Trianon utáni diktatúrák sora meggátolta a folyamat továbbfejlődését. Mindegyik rendszer igyekezett az első világháborúig kialakult nemzetiségi összetételt megbontani, Machiavelli módszereit használva; gondoljunk csak a 20-as évek betelepítéseire Likából (Horvátországból), a 40-es évek elején a bukovinai székelyek hányattatására, majd a második világháborút követő újabb kolonizációs hullámokra, amikor is a szerb krajnákból (végvárból) több tízezer embert hoztak a menetrend nélküli

vonatok erre a vidékre. Ha ehhez még hozzáadjuk a háborús összetűzések győzteseinek bosszúállását — az első világháborút követő megtorlások, az újvidéki hideg napok, a már őslakosoknak számító németek kiűzete, 1944 novembere, amelynek „eredményeként” még a mai napig sem tudjuk, hogy 30 000 vagy 60 000 magyar esett-e áldozatul —, nem kell csodálkozni, hogy az itt élők „lojalitással” viseltettek a mindenkori hatalom iránt. Bele kellett férnie ebbe a „lojalitásba” — ahogyan a II. világháborút követő jugoszláv győztes történetírás fogalmaz — a nemzetiségek „önkéntes” részvételének a befejező hadműveletekben, csak azért, mert „le kellett mosni a kollektív szégyent”. A jugoszláv birodalomban 1948 után kialakult másfajta sztalinizmus vagy titoizmus négy évtizeden keresztül ünnepeztette például a vajdasági magyarsággal a Petőfi-brigád létrejöttét, a puha diktatúra más módszereivel együtt az itt élő magyarokba sulykolva a kollektív felelősség és bűnösség érzetét. A rendszer szembeállította a látszatjólét által az itt élő népcsoportokat a reálszocia-

lizmus „áldásait” élvező anyaországukkal, ezáltal elaltatta azok minimális nemzettudatát is, gyökértelessé téve őket, miközben a csoportok tagjainak nagy része a jugoszlávságba menekült, előidézve az óriási mértékű asszimilációt.

A reálszocializmus összeroppanása előidézte a jugoszláv birodalom szétesését, a szerb expanzionizmus és hegemonia azonban nem nézte jó szemmel a demokratikus változásokat: nemzeti összetűzések provokálásával kiváltva a második világháború utáni legnagyobb fegyveres incidenst, háborúba sodorta a volt országot. A sokak szerint hosszú évekig, évtizedekig tervezett változás 1988 után, miután „megtört a nép”, lejátszódott a „joghurt-forradalom” (1988. október 6., Újvidék), a látszólagos liberalizmus Szerbiában nyílt diktatúrába torkollott.

Ilyen drasztikus eseménysorozatnak kellett lejátszódnia ahhoz, hogy föléledjen az itt élő magyarokban a nemzettudat; ennek eredményeként jött létre 1990-ben a Vajdasági Magyarok Demokratikus Közössége, amely rövid működése után, 1992. április végén egy olyan autonómiakonceptió kidolgozásával és elfogadásával hívta fel magára a világ közvéleményét, amelyet sokan egyedülállónak tartanak, sokan bírálják, de senki sem közömbös iránta. A közösség másik igen nagy eredménye, hogy már a délszláv összetűzések kezdetén nyílt

tan ki merete mondani a vajdasági magyarság véleményét: nem kívának semmilyen módon részt venni a délszláv népek történelmi vitájában, valamint nem ismernek olyan vitás kérdéseket a népek, nemzetek, államok között, amelyeket ne lehetne erőszak, háború nélkül, azaz tárgyalásos úton megoldani.

Valójában a vajdasági együttélés bölcsessége hozta létre az összetűzések kezdete után az erőszakos mozgósításokkal szembeni ellenállást, az 1991 késő nyarán, őszén kezdődő békemegmozdulásokat. Kezdetben gyertyagyújtási akciók, békenagygyűlések jellemezték ezeket a mozgalmakat, majd novemberben, amikor már mindenki számára nyilvánvalóvá vált, hogy az így vagy úgy mozgósított tartalékosok a horvátországi hadszíntéren kötnek ki, amikor már kezdtek megérkezni a lezárt koporsók, a Tisza mentén végigsöpört a vajdasági magyarok békevágyának hulláma, Zentán, Adán, Kanižsán, Becsén, Temerinben ezeket megmozgató történések váltották egymást. Habár tovább folyt a vajdasági emberek, az itt élő magyarok aránytalanul nagy mértékű mozgósítása, mégis kezdett az eseménysorozat után kialakulni a visszautasítás gyakorlata, megjelent a polgári engedetlenség csírája.

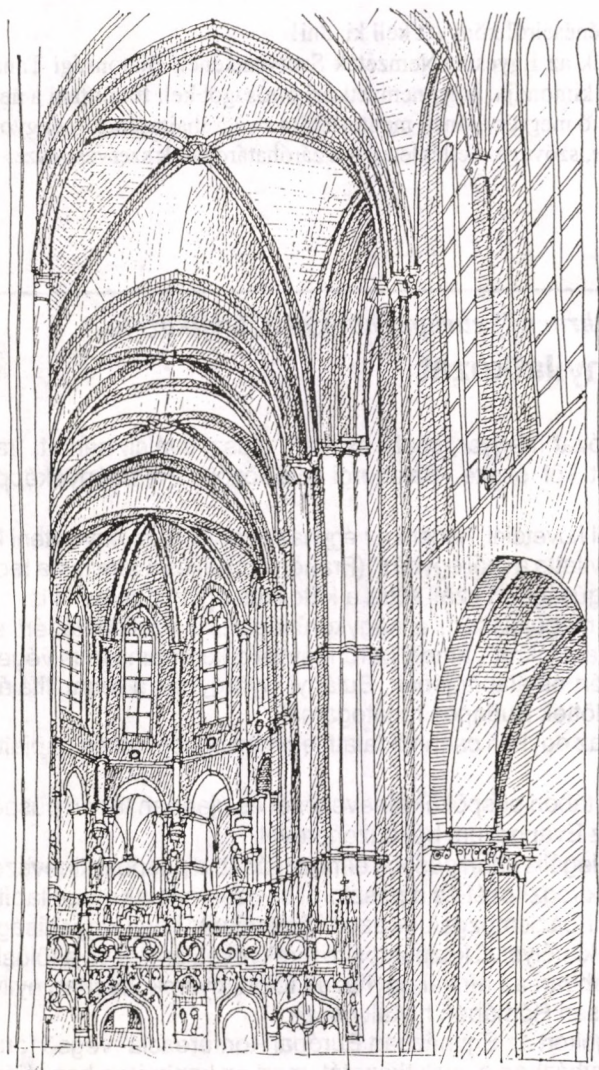
Miután a háborús tűzfészek áthelyeződött Bosznia és Hercegovina területére, a nemzeti-szocialista rezsim újabb kísérletet tett a tömeges mozgósításra, amire előbb 1992 áprilisában az omoravicai (bácskossuthfalvi) mozgósítottak ellenállása, majd az oromhegyesi nők szervezésében a Zitzer Klubban lejátszódott események voltak a válaszok.

Az oromhegyesi eseményekből egyértelműen kitűnik az a fejlődés, amely végigkísérte a békemozgalmakat: az egyszerű pacifizmus hogyan alakult át az alapvető emberi és polgári jogokért folytatott küzdelem által elkötelezett békeharccá, miközben a polgári engedetlenség kézzelfogható és szurrealista elemei fűszerezték a történéseket.

Ha valaki részletesebben szeretne mindezzel megismerkedni, annak az egyetlen vajdasági magán-, független, szabadelvű és magyar hetilap, a Napló 1991 márciusától kezdődő példányait vagy az azokból készített tömény kivonatot kell előszednie, amely kivonat „Téves csatatéren” címmel jelent meg, igaz, korlátozott példányszámban. Külön téma lenne a könyv újrayomásának lehetősége, esetleg egy bővített kiadás vagy egy II. rész megjelentetése, de ehhez anyagi támogatásra van szükségünk.

Az így elmúlt két év alatt a békemegmozdulásokból békeszervezetek, alternatív csoportosulások jöttek létre, amelyek keresik egymással és a világ többi országában működő hasonló szervezetekkel a kapcsolatot. Ennek eredményeként jött létre a Vajdasági Békeaktivisták Találkozója, amit eddig két alkalommal: 1993. március elején Pancsován, majd 1993. május 15–16-án Tótfaluban, Oromhegyes mellett tartottunk meg.

Engedjék meg, hogy a második találkozón elfogadott záróhatározatokkal fejezzem be beszámolómat. Remélem a vita folyamán részletesebben kitérhetek az Önöket érdeklő eseményekre is!

Hagdeburg 1937

A VAJDASÁGI BÉKEAKTIVISTÁK TÓTFALUBAN MEGTARTOTT MÁSODIK TALÁLKOZÓJÁN ELFOGADOTT

ZÁRÓHATÁROZATOK

1. Mint békeaktivisták követeljük az emberi jogok és szabadságok következetes tiszteletben tartását mind a volt Jugoszlávia, mind a Szerb Köztársaság területén, de különösen a Vajdaságban, hogy ezáltal is megakadályozhassuk a háborús összetűzések áttejedését régióinkra is!

2. Az illetékes szervek a lehető legrövidebben adjanak választ, mit történt Strpce helységben a Belgrád-Bar vonalon a vasútról elrabolt emberekkel!

3. Követeljük, hogy a katonai hatóság szüntesse meg az erőszakos mozgósítást, azoknak a polgároknak a fizikai és pszichikai bántalmazását, akik a polgári szolgálat teljesítése, az erőszakmentes konfliktusmegoldás mellett tesznek hitet!

4. Kérjük, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezete által elfogadott AZ EMBERI JOGOKRÓL SZÓLÓ NYILATKOZATBA foglalják bele a lelkiismereti kifogásolás jogát is!

5. Követeljük a törvényhozó szervektől, hogy a lelkiismereti kifogásolás alkotmánnyal szavatolt jogát építsék be a törvényekbe, majd következetesen alkalmazzák azokat a gyakorlatban, békében és háborús körülmények között is!

6. Az álkatonai és terrorista csoportok, valamint szervezetek egyre gyakoribb fenyegetései miatt (a Vajdaságban is), ti. hogy különböző gyilkos akciókkal bosszút állnak és ezzel további káoszt váltanak ki az országban, kérjük a hatalom minél sürgősebb, megfelelő erélyességgel való fellépését!

7. Fölkérjük a Vajdaság és Szerbia polgárait, ne üljenek föl a megfélemlítés módszereinek, a kényszernek, mely a térségben való együttélés ellen irányul!

8. A vajdasági békeszervezetek között ki kell építeni a tájékoztatási hálózatot, amihez biztosítani kell a technikai és anyagi feltételeket!

9. Ki kell fejleszteni az erőszakmentes konfliktusmegoldás műhelyeinek rendszerét, s erre a célra a berlini Zöld Párt által följánlott alaplól kell eszközöket kérni!

10. A vajdasági békeszervezetek kronológiájáról és történéseiről könyvet kell kiadni!

11. Aláírásgyűjtési akció megindítását kezdeményezzük az Egyesült Nemzetek Szervezetének Biztonsági Tanácsa által 1993. február 22-ikén elfogadott 808-as határozat - amely kimondja, hogy nemzetközi bíróságot kell fölláttítani a nemzetközi emberi jogoknak a volt Jugoszlávia területén 1991-től folyó megsértésének megtorlására - végrehajtásának meggyorsítására! Az említett petíció a Szerb Nemzetgyűléshez lesz címezve, szövege mellékletként a záróhatározatok szerves része.

Tótfalu, Oromhegyes

1993. május 15-16.

Ébredő egyház („Kirche im Aufbruch”) európai hálózat 3. találkozója Zárónyilatkozat

Az 1991-ben alapított „Kirche im Aufbruch” hálózat magyar, cseh, osztrák, olasz, svájci, német, francia, luxemburgi, belga és holland bázismozgalmakat köt össze. Salzburgi találkozója eredményeképpen a következőket nyilatkozza.

Az emberi jogokat nemcsak az egyházon kívül kell követelni, hanem az egyházon belül is érvényesíteni kell!

A „Kirche im Aufbruch” salzburgi találkozója megvitatta a „női egyház” (Frauenkirche) és a feminista teológia nézeteit és jogos követeléseit. Nő és férfi egyenjogúságáért száll síkra a katolikus egyházon belül is.

A „Kirche im Aufbruch” támogatja az egyházi megújulásért, a nagykorúságért, a szolidaritásért és az erőszakmentességért fellépő magyar mozgalmat, a „Bokrot”, amely három évvel a kommunizmus vége után is a hivatalos egyházban még mindig elismeréséért és alapítójának, Bulányi Györgynek a rehabilitálásáért küzd. A szolidaritás jeleként a nyugat-európai küldöttek Budapestre látogatnak.

A „Kirche im Aufbruch” sajnálatát fejezi ki, hogy az egykori cseh földalatti egyház püspökeit és papjait még mindig nem ismerik el.

A „Kirche im Aufbruch” megdöbbenőnek tartja a tábori püspökök kinevezését és újabb tábori püspökségek alapítását, amely nem hozható összhangba az Evangélium békeüzenetével.

A „Kirche im Aufbruch” változatlanul követeli az illegális churi püspök elmozdítását, a püspöki kinevezésekben a helyi egyházak „bázisdemokratikus” jogainak rögzítését és a pasztorális vezérvonalak megállapítását.

A „Kirche im Aufbruch” üdvözli számos európai bázismozgalmat azon törekvéséért, hogy egyediségüket, sokszínűségüket elmélyítsék, és elutasítja Róma tekintélyelvű központosító törekvéséért, amely pl. a fölösleges „világkatekizmus”-ban vagy a latin-amerikai és újabb az afrikai egyházak fölötti gyámkodásban nyilvánul meg. Ez utóbbinak püspöki konferenciáját egyenesen Rómában hívták össze.

A „Kirche im Aufbruch” támogatja az „Emberi jogokért az Egyházban Európai Konferencia” végső formájában megfogalmazott Jogok és szabadságok az egyházban c. nyilatkozatát, mert ez konkrétan hozzájárul az individuális és közösségi jogok egyházon belüli megvalósításához.

Salzburg, 1993. február 12-14.

Leszky András bácsi Moha-meséje

A veszekedés művészete

Egy nyári reggel szép kis sárga kocsi gördült be a kertünkbe. Két almásszürke póniló húzta, és négy utasa volt. A bakon egy törpe bácsi tartotta a gyeplőt, mellette egy törpe kisfiú ült, a hátsó ülésen egy törpe néni mosolygott, mellette meg egy nagyobb, olyan magam korú törpe kisfiú vizsgált engem érdeklődve. De arra is volt gondolja, hogy előreszóljon a kisebbnek:

— Visszafelé én ülök a bakon!

Édesapánk nemrégiben odaát járt Pöttöndön, a Börzsöny-hegység másik törpefalujában, megismerkedett evvel a bácsival, aki szintén ötvösmester volt. Ez volt a neve is: Kopácsoló. És meghívta hozzánk egész napra családostul.

Fölvezettük őket a verandára egy kis második reggelire. Utána a kisebbik fiú — Meskete — Ugri Bugrival elszaladt játszani. A magamkorú meg — Cincér — igen komolyan így szólt hozzám:

— Fontos beszédem van veled. Vezess egy olyan helyre, ahol senki se hallgathat ki minket.

Fölveztettem a ház mögé, hegyoldali kertünkbe és leültünk a padra a cseresznyefa alatt. De Cincér még a fára is fölvizsgáldott, mielőtt megszólalt volna. Aztán hosszasan nézett engem, és ravasz-kás mosoly bujkált a szája körül. Végül elkezdte:

— Hát te vagy az a híres Moha? Ha ezt a jámbor ábrázatot nézem, nem is hinném, hogy milyen talpraesett fickó vagy! — és kacintott.

Szólni akartam, hogy téved, én legjobb tudomásom szerint nem vagyok talpraesett fickó, de nem engedte, hogy szóljak.

— Hallgass! Én mindent tudok rólad, és mi meg fogjuk egymást érteni! Azzal kezdem, hogy hoztam neked egy nagyon szép könyvet, a Robinsont, de csak akkor adom oda, ha majd megtetted, amit kérek érte. Engem sokszor csúfolnak a nevem miatt: „Cincér, Pincér!” Ebből persze veszekedés lesz, meg másból is. De sajnos nem mindig sikerül úgy veszekednem, hogy én győzzek. A pöttöndi kistörpék nagyon szájasak, túlbeszélnek, lehurrognak, kinevetnek, még ez a vacak Meskete is! Egy szó, mint száz: nem tudok úgy veszekedni, hogy én maradjak fölényben. Rólad viszont azt hallom, hogy te mindig győzol. Moha mindenkinek fölébe kere-

kedik! Mohát nem lehet zavarba hozni! Mohát nem lehet megszegényíteni! Moha mindenkit lefőz! Arra kérlek hát, Moha, árudd el nekem a fortélyaidat, segíts hozzá, hogy én is mindig győztes legyek! Taníts meg engem — hogy úgy mondjam — a veszekedés művészetére! Magadnak nem ártasz vele, hiszen én csak Pöttöndön fogok veszekedni, viszont megkapod érte — s megint csak kacintott — a Robinsont!

Elgondolkoztam. Cincér aggódó tekintettel várta, mit felelek. Ezt feleltem:

— Megtanítalak rá, de kikötöm, ha valaki veszekedni kezd velem, neked nem szabad beleszólnod! Te csak figyelj, hogyan viselkedem.

Cincér szélesen elvigyorodott örömben:

— Megígérem! És hogy lásd, mennyire bízom benned, máris odaadom neked a Robinsont.

A kocsihoz mentünk, kivette a könyvet az ülés párnája alól, bevittük a házba, és elhelyeztem a könyvszekrényemben.

Meleg nyári nap lévén, azt indítványoztam, menjünk el a kistörpék fürdőző helyére, a patakhoz. Nagyon megörült ennek:

— Kitűnő! Fürdés közben gyakori a veszekedés! Fröcskölés, buktatás miatt, meg a homokvár-építésben is össze szoktunk veszni; tanulhatok! Gyerünk!

Adtam neki egy fürdőnadrágot, és negyed óra múlva már vetkőztünk is a partmenti bokrokban, aztán kézen fogva egymást, szaladtunk a patak felé. És ekkor máris történt valami, aminek Cincér ismét nagyon megörült. Az történt, hogy futtamban nem néztem a lábam elé, és föl-rúgtam, tönkretettem egy homokvárat. És már szaladt is felém kiáltozva a kövér Szuszi Muszi — nyilván ő építette, csak elment egy pillanatra. Cincér a kezét dörzsölgette örömben. Rámkacintott és odasúgta nekem:

— Rögtön te támadj, hogy minek építette éppen ide az útba!

De még, ha akartam volna, akkor se támadhattam volna, mert Szuszi Musziból ömlött a szó:

— Nahát, Moha, hogy te miket csinálsz! Az rettenetes! Szégyellj magad! Hát nincs neked szemed, vagy talán azért

nem láttad, mert vendéged van Pöttöndről, és magasan hordod az orrod? De hisz elég magasan hordod te vendég nélkül is! Most azonban ne az orrod hordd, hanem magadat hordd el innen, de minél előbb, mert látni sem bírlak! Reggel óta csinálom a várat, és most kezdek elölről! Még mindig itt vagy?!

A patak felé indultam tovább a többi kistörpéhez. De Cincér megfogta a karom. Másfelé vezetett és megdöbbenve az arcomba bámult:

— Mi volt ez, Moha? Miért engedted, hogy összeszidjon? Mert ez nem volt veszekedés, csak szidás, hát miért hallgattál?

Hirtelenében magam sem tudtam: miért is?

— Azért, mert sosem szoktam belevágni másnak a szavába.

Cincér nagyot nézett:

— És mégis te maradsz végül fölényben?...

Erre már nyugodtan bólinthattam:

— Én bizony! És mindjárt taníthatlak is valamire! Azt tanul meg legelsőnek, hogy ha veszekszik veled valaki, sohase akard elhallgattatni.

Cincér nagyot nézett:

— Ne vágjak a szavába?

Megráztam a fejem:

— Sohase! Majd akkor mondd meg neki, amit mondani akarsz, ha magától elhallgattott.

Cincér megragadta a karom:

— Most már hallgat ez a Szuszi Muszi! Hát gyerünk oda, és mondd meg neki, amit akarsz!

Bólintottam:

— Igazad van, gyerünk vissza!

Megálltunk Szuszi Muszi előtt — Cincér terpeszállásban és csipőre tett kézzel —, és így szóltam Szuszi Muszihoz:

— Az előbb nem hagytál szóhoz jutni, de most már hadd mondjam meg, hogy nagyon bánt a figyelmetlenségem, ne haragudj, bocsáss meg!

Szuszi Muszi felém nyújtotta mindkét maszatos kezét:

— Hát persze, hogy nem haragszom! Nem is lett volna szabad annyit jártatnom a számat; de most már üljetek le, és segítetek építeni! Neked, ugye, Cincér a neved?

Ebéd után, amikor Cincér meg én a faluvégi játszótérre lépegetve befordultunk egy közbe, megpillantottam egy kistörpét. A nagyhangú Hamm volt az, amint éppen leugrott egy kőfalról. Ugrás közben kiesett a zsebéből egy sötétvörös alma. Főlkapta, visszadugta, és anélkül, hogy minket észrevett volna, a játszótér felé szaladt. Mialatt a kőfalig értünk, elmondta Cincérnek, hogy ez a sötétvörös alma csakis itt terem Mosolygó bácsi gyönyörű gyümölcsösében. És megálltam vele a kőfal előtt:

— Kapaszkodjunk föl, nézzünk be! Nagyon szép látvány ilyenkor!

Főlkapaszkodtunk a falra, néztük a keretet, és ekkor kiáltás hallatszott a játszótér felől:

— Ahá, almát akartok lopni!

Mire lemásztunk a falról, már ott is állt előttünk a rágalmazó, és Hamm nekik is kiáltotta:

— Almatolvajokat fogtam! Éppen másztak befelé, amikor rajtacsíptem őket!

Cincér arca ragyogott az örömtől, biztos volt benne, hogy végre igazi veszekedés lesz, és tanulhatja úgynevezett fortélyaimat. Rámkacsintott, és a fülembe súgta:

— Látni, hogy három alma van a zsebében. Vágd a szemébe, hogy tolvaj!

Én azonban nyugodtan megindultam a játszótér felé — a többiek velünk —, és ezt mondtam közben Hammnak:

— Mosolygó bácsi többször is mondta, ha alma kell, kérjünk tőle, ne csenjük. Igaz, hogy csak egyet szokott adni, de ez az egy többet ér, mint az a három!

Hamm a haja tövéig elvörösödött, de harciasan kérdezte:

— Miféle három?

Cincér már emelte a karját, hogy diadalmasan Hamm zsebére mutasson, de lefogtam és odasúgtam neki:

— Hallgass! Úgy egyeztünk meg, hogy nem szólsz bele!

És hangosan, hogy mindenki jól hallhassa, így feleltem Hammnak:

— Az a három, amelyet esetleg lopna valaki.

Hamm arcáról lassacskán eloszlott a vörösség, de továbbra is sötétén nézett rám. Én azonban láttam, hogy e mögött a sötétség mögött már dereng a hála.

A játszótéren Cincér azonnal félrevont engem:

— Hát, Moha, ez megint nem volt veszekedés, miért nem vágta a szemébe, hogy tolvaj?

Rábámultam:

— Hát miért vágta volna? Tudja ő azt nélkülem is! Cincér dühösen kiáltotta:

— Hogy fölénybe kerülj!

Elmosolyodtam:

— Jó, hogy említet! Ez a második, amit meg kell tanulnod! Hogy soha ne akarj fölénybe kerülni. Akkor mindig fölénybe kerülsz.

Cincér szavában harag és gúny lobbant:

— Úgy látom, korán raktad be a szek-

rényedbe a Robinsont! Ha csak olyasmikre tanítasz, hogy „ha veszekszik velem valaki, ne akarjam elhallgattatni” és „ne akarjak fölébe kerekedni”. Van még több efféle bölcsességed is?

Nevettem:

— Még egy harmadikat is meg kell tanulnod, és úgy látom, még ma meg is tanulsz.

Ebben a pillanatban Hamm szaladt felénk. Cincér rám kacsintott:

— Na most, Moha! Úgy látszik, újból akarja kezdeni.

De Hamm megkérdezte:

— Hát miért nem labdázok? Mert nagyon süt a nap? Átengedem nektek az árnyékos részt! Labdázatok ott!

Amikor hazaértünk, Cincér behívott a szobámba, és így szólt hozzám:

— Add vissza a Robinsont!

Én meg így szóltam?

— Eszem ágában sincs!

Ő meg így:

— Ha nem adod vissza, csibész vagy!

Nyugodtan válaszoltam:

— Tévedsz. Úgy egyeztünk meg, hogy megtanítalak érte a veszekedés művészetére, és én tanítalak, ezekben a pillanatokban is.

Már kiabált:

— Szép kis tanítás! Egész nap egyetlen egyszer se veszekedtél, ha nem adod vissza, csirkefogó vagy!

Én pedig teljes nyugalommal és lassan válaszoltam:

— A csirkefogóra ugyanaz vonatkozik, amit a csibészre mondtam.

Üvöltött:

— Szélhámos!

Elmosolyodtam:

— Tévedsz.

— Csaló!

— Ismét tévedsz!

Ekkor olyan szót rikoltott felém, amelybe bele is sápadt:

— Ha nem adod vissza a könyvem, jellemtelen vagy!

Nyugodtan feleltem erre is:

— Megint tévedsz.

Az asztalt csapkodta:

— Nem tévedek! Nem akarsz megta-

nítani engem a fortélyaidra! Te szándékosan nem veszekszel velem! Pedig éppen azért sértegetlek agyba-főbe, hogy veszekedjél, és tanuljak végre valamit. Vagy talán arra akarsz tanítani ezzel — és gúnyos lett a hangja —, hogy túrjuk el a legsúlyosabb sértéseket is?

A szemébe néztem:

— Eltaláltad. Arra akarok megtanítani, hogy nincs sértés. Attól, hogy jellemtelennek nevez valaki, mákszemnyit sem leszek jellemtelemné! A harmadik tehát, amit még tudnod kell, így hangzik: Ne hidd, hogy megbánthat valaki. A becsületednek csak olyan sértő szó árthat, amelyet te mondasz ki.

De Cincér tovább dühöngött.

— Ne akarjak senkit elhallgattatni? Ne akarjak fölénybe kerülni? Ne higgyem, hogy árt a becsületemben a sértés? Ez volna a veszekedés művésze?

Nevettem örömben:

— Ez bizony! Már megtanultad! Most már rajtad áll, hogy valóban művésze légy a veszekedésnek. Vagyis fölébe kerekedjél minden veszekedésnek, és te magad ne veszekedjél soha.

Cincér a könyvszekrényemhez ugrott:

— Nem csapsz be! Visszaveszem a könyvet!

De tüstént hátra is tekintett rám megdöbbenve:

— Ez be van zárva!

Most már én kacsintottam:

— Be bizony!

Amikor hazaindult a Kopácsoló család, és a kocsihoz mentünk, a kis Meskete már fent ült a bakon. Cincér dühösen felém fordult:

— No tessék! Visszafelé is ő akar a bakon ülni! Mered-e azt állítani, hogy most se kellene veszekednem.

Megkérdeztem tőle:

— Hol jobb ülni, a bakon, vagy a kocsiban?

— A bakon!

— No hát akkor jó helyen ül az öcséd! Nincs szükség veszekedésre!

Míntha holdkóros lett volna, úgy szállt föl Cincér a kocsi. Mialatt szüleink búcsúzkodtak, kerülte a tekintetemet és hallgatott. Nem nézett a szemembe kézfogásunkkor se, és csak suttozta:

— Szervusz, Moha!

Kikísértük a kocsit a kapuig és utána néztünk. És egyszerre csak halljuk, hogy megáll. Cincér meg leugrott róla és szaladt visszafelé, sejtettem, miért szaladt vissza, és elébe mentem. A Robinsont ugyanis, mialatt készülődtek, titokban bedugtam az ülés párnája alá. Jól sejtettem. Azt hozta. Felém nyújtotta, átvettem, ő meg így szól:

— Most már tudom, hogyan kell érteni, amit beszélnek rólad, hogy te mindig mindenkinek fölébe kerekedél. Szervusz.

Még egyszer kezet fogtunk, de most már bizalommal és vidáman a szemembe nézett, aztán visszazaladt a kocsihoz.

Lehet világtalan, aki lát, és lehet, hogy megvakulva nyerjük el a világot, megszabadulván a káprázatoktól.

(Ancsel Éva)

Beszélő számítógép

A Család Alapítvány 1993. május 26-án nyolc továbbtanuló vak diáknak egy-egy IBM típusú beszélő számítógépet adott át a Vakok Általános Iskolájának dísztermében, bensőséges ünnepség keretében. A rendezvény mecénása Molnár István úr, az Auto NÉRO Kft. vezetője volt, akinek a jóvoltából biztosítani tudtuk a speciálisan átalakított és a tanulást nagymértékben megkönnyítő számítógépeket.

Aktualitás

Ancsel Éva filozófikus mondása látók és vakok számára is a felhalmozott szellemi értékekkel való találkozás és kellő ismeretanyag birtokában világosodik meg és válik saját élménnyé. A gyengén látók és vakok a szellemi élet művelése terén meglehetősen nagy technikai hátrányban vannak. Különösen nehéz a továbbtanulók helyzete: a vak gyerekek képzése ugyanis csak az általános iskola 8. osztályáig van megoldva. Mivel kifejezetten vak diákok oktatásával foglalkozó közép- és főiskola nincs, a Vakok Általános Iskolájából kikerülő gyerekek továbbtanulása és hivatás-, ill. munkahely választása igen problematikus, esetleg csak a hagyományos pályák (pl. kefekötő, telefonkezelő stb.) jöhetnek szóba.

A gyerekek közül az átlagosnál jobb képességűek s akiknek az iskolai teljesítménye megfelelő, látókkal kerülnek egy gimnáziumba. Ez a körülmény nagyon nehezíti a tanulást: a látóknak szánt eszközöket (füzet, könyv stb.) a vak diák nem tudja használni, a Brille-írást környezete nem ismeri, így a tananyagelsajátítás látó tanárok és tanulók között s ráadásul hagyományos eszközökkel (írógép, magnetofon) szinte lehetetlen. Megengedhetetlen és méltánytalan, hogy a vak középiskolás teljes felszerelése egy hivatalból járó íróasztalra – írógép – magnószalag legyen, melyre barátok, tanulótszak olvas-ták rá a tananyagot.

Ennek az áldatlan helyzetnek a megoldására, a vak diákok tanulásának könnyítésére több lehetőség kínálkozik. A Bvairstar univerzális oktatóprogram (szoftver) pl. a Brailab Plus magyarul (és németül) beszélő, magyar fejlesztésű és gyártású számítógépet komplex oktató géppé teszi. Újabb IBM PC számítógépen fut (és beszél) több programnyelv fejlesztő rendszere, a Wordstar és a Norton Editor szövegszerkesztők.

A speciális szoftver a vak-látó kapcsolatban új lehetőségeket teremt. Segítségével bármely — látók számára létező — közép, ill. felsőfokú intézményben tanulhat vak diák. A Brailab Plus beszélő jegyzetfüzetként, tan-

könyvként, feladatgyűjteményként, szótárként és számológépként használható, egyszerre, egy időben, bármelyik funkcióból bármelyikbe átlépve. Az információt elmondja és képernyőn is megjeleníti — a vak tanuló munkája így a látó tanár, szülő, barát számára is nyomon követhető. A tanuló által begépelte és a síknyomtató által leírt dolgozatot, levelet a látók elolvashatják.

Az ilyen speciális gépeket és oktatóprogramokat a feleltet intézmények nem tudják ingyenes ellátmányként biztosítani, az egyéni beszerzés pedig drága az eleve hátrányosabb helyzetben lévő vak diákok számára. Főiskolások és egyetemisták is csak félveként kaphatnak a vakok szövetségétől 2–3 ezer forint tanulmányi segélyt, s a társadalombiztosítástól esetlegesen, pályázati úton eszközvásárlásra néhány tízezer forintot, pl. egyszer 140 pályázóból 32-nek jutott max. 60 000 Ft, tavaly 23 személy kapott kb. ilyen nagyságrendben.

A program megvalósítása

Egy lehetséges gépkonfiguráció az alábbi hardver elemekből áll: 1 db IBM AT 286 alapgép, 1 MB RAM, 40 MB HDD, 1,2 FDD, Trident VGA kártya, Mono VGA monitorral, 101 gombos tasztatúrával, s ez kiegészítve 1 db LAB Plus PC adapterrel (beszélőkártya). A gépegység ára kerek 76 000 Ft, amiből a beszélőkártya 10 000 Ft.

Ez a gépkonfiguráció a minimális igény kielégítésére elegendő. Az IBM LAPTOP gépek előnye a hordozhatóság, hátránya, hogy kb. 50 %-kal drágább. Kiegészítésként nagyon fontos lenne még egy síknyomtató, mert ezzel a dolgozatírást és az írásbeli házi feladatokat, valamint a látókkal való levelezést lehetne megoldani. A síknyomtató ára min. 25 000 Ft.

Egy tanuló minimális ellátása — csak a hardver elemeket tekintve és lefelé kerekítve — IBM AT 286 (nem hordozható kivétel) 100 000 Ft, IBM LAPTOP (hordozható kivétel) 150 000 Ft, ami a printer árát is tartalmazza.

A fenti beszélő IBM PC számítógépek azonnal feltölthetők Norton Editor és Wordstar szövegszerkesztő programok-

Alapítványunk minden rászoruló vak diák számára szeretne beszélő számítógépet biztosítani oktatóprogrammal. Hosszú távon a szoftverek továbbfejlesztését és a tanulók gépigényének folyamatos kielégítését szorgalmazzuk.

A tanulók számítógéppel való ellátásának elsődleges célja, hogy a gyerekek látók között is eljuthassanak az érettségig. A tehetségesek pedig ezen túlmenően főiskolai-egyetemi képzettséget szerezhessenek, s itt helyzetükből adódóan vagy a zenei, vagy a számítástechnikai pálya jöhet szóba. A vak ember a közlekedési nehézségek miatt helyhez kötött elfoglaltságot keres. Mivel a számítástechnika a legtöbb munkaterületen jelen van, a számítógéppel való ellátás célja a tanuláson kívül a munkavállalás elősegítése: saját számítógéppel bedolgozóként is könnyebb az elhelyezkedés. A térítésmentes gépátadást pedig az indokolja, hogy a felmérések szerint a vak diákok eleve hátrányosabb helyzetben vannak anyagilag, s nem ritkán szülei is látás- vagy egyéb sérültek.

kal, így a vak tanulók, amint megkapták, máris használhatják azt. Hosszútávon elengedhetetlen a meglévő szoftverek továbbfejlesztése és az IBM kompatibilis gépekre alkalmas speciális oktató programcsomag elkészítése.

A program átadása

Alapítványunk 1991 februárjában már átadott egy Brailab Plus beszélő számítógépet a Szilágyi Gimnázium egyik érettségi előtt álló tanulójának, Kovács Yvettnak, aki azóta vak diákként ösztöndíjat nyert, és Amerikában tanul. A gép akkori beszerzési ára 96 000 Ft volt, s a Direkt Kft. gyártotta (KFKI).

1993. május 26-án újabb 8 darab beszélő számítógépet adtunk át a Vakok Általános Iskolájának idén végző, ill. már továbbtanuló, legtehetségesebb és leginkább rászoruló vak diákjainak. A többnyire 4,0–5,0 tanulmányi eredményű diákok közt volt olyan, akinek szülei is vakok, s volt, akik 11-en vannak testvérek.

A tanulók a gépeket meghatározatlan időre és ingyenes használatra kapják Alapítványunktól, később lehetőség van korszerűbb gépre cserélni s a leadott gépeket más tanulóknak továbbadni. Pl. Kovács Yvette is kapott új gépet, s az ő korábbi Brailab Plus gépét külön adjuk át egy másik gimnazista kislánynak (Mayer Mónika, 17 éves, Csepel).

Mivel több tanuló is szóba jött a speciális gépigénylők között, a kedvezményezett kiválasztását a gyerekeket és helyzetüket leginkább ismerő Helesfai Katalin iskola-igazgatónővel konzultáltuk meg. Az átadott gépekhez még az idén szeretnénk síknyomtatót is biztosítani. Ebben Molnár István úr, az Auto NÉRO Kft. vezetője támogatásáról biztosította az Alapítványt, sőt további 3 IBM gépegységet is felajánlott, így összesen 12 komplett beszélő számítógép és síknyomtató kerül a tervek szerint ez év végéig a rászoruló gyerekekhez.

A májusi ünnepséget Helesfai Katalin igazgatónő nyitotta meg. A gyerekek 20 perces színvonalas műsorral köszöntötték a megjelenteket: ének, zongoradarab, vers- és prózamondás, tréfás dalok előadása, amelyek üdítően hatottak a kánikulai melegben. Az előadók részben a kedvezményezett diákok, részben más tanu-

lók voltak. Ezt követően az Alapítvány képviselői is bemutatkoztak, röviden ismertetve az Alapítvány munkáját és a jelen akció előzményeit, jelentőségét. A gépeket az adományozó Molnár István úr nyújtotta át. Egy összeállított gépkonfigurációt Dudás Imre, az egyik kedvezményezett diák próbált ki, ill. mutatott be a jelenlévőknek. Az iskola végül ünnepi asztalt terített, ahol kávé, üdítők és bőséges sütemény, édesség mellett sokáig beszélgettünk szülők, gyerekek, tanárok, vendégek.

Távlati terveink

Perspektívikusan egy általános, középfokú oktatási célra alkalmas szoftver kifejlesztésére törekszünk, amellyel a középiskolás anyag elsajátítását megkönnyíthetjük a tanulók számára. A jelenleg forgalomban lévő szoftverek ugyanis egyre inkább a képi megjelenítés irányába mozdulnak el (pl. Windows-család), ezért beszélő számítógépeken vakok számára nehezen értelmezhetők és szólaltathatók meg. Hosszú távon elengedhetetlen az IBM kompatibilis gépekre alkalmas speciális oktató programcsomag elkészítése, amely lehetővé teszi, hogy a tanuló, anélkül, hogy a programból (ill. a feladatmeg-

oldásból) kilépne, használhassa a kalkulátort, a szótárt vagy a könyvet, amire éppen szüksége van. A szokásostól eltérő megoldás ez, mert itt nem kell kilépni – keresni – kilépni – visszalépni – megkeresni, hol tartott – folytatni, hanem mindez sokkal egyszerűbben megy végbe.

A programfejlesztésre az ügyet korábban is segítő Balaskó Attila fizika tanárt gondoltuk felkérni, aki nagy középiskolai oktatási gyakorlattal rendelkezik, és a középiskolás vakok számára a Brailab Plus beszélő számítógépre már kifejlesztett egy ilyen általános célú oktatási programcsomagot. Az IBM számítógépeken használható oktatóprogramokat C-nyelven írná meg. A szoftverek elkészítése kb. 800 000 Ft-ba kerülne. A programfejlesztés eredményét a már géppel rendelkező tanulók részére is biztosítanók.

A gép és az újabb programok használatának betanítását már azokat ismerő vak személyek is végezhetnék, ami egyben munkalehetőség is lenne számukra.

Alapítványunk az eddig ellátott gyermekekhez hasonlóan évente kb. 10–15 vak diáknak szeretne gépet biztosítani, ehhez további segítőik felajánlásait várjuk.

Vincze Endre

(Foto: Nemes Zoltán)

Reinhard Corr

Keresztényként élni Németországban

K. úr hosszabb ideig dolgozott Németországban. Mivel ezalatt az ő gyermekei és az én gyermekeim azonos iskolába jártak, megismertük egymást. Aztán észrevettük, hogy magatartásunk sok dologban egyformán különbözött másokétól, noha különböző életformákkal rendelkező országokból származtunk. Rövid kérdezősködés után megállapítottuk, hogy mindketten ugyanazon Úrhoz, Jézus Krisztushoz tartozunk. Ezzel indult barátságunk, így ismertük meg egymást. Röviddel hazautazása előtt megkért, írjam le, hogyan élem meg kereszténységemet a nyugati világban.

Először néhány általános érvényű alapról, melyek befolyásolják életünket.

Isten Ellenlábának mindig érdeke, hogy zavarja a tevékeny keresztény életet. Közömbös számára, hogy ehhez milyen eszközöket használ, melyek kultúrkörök és életformák szerint különböznek, de a célja mindig ugyanaz (1 Pét 5,8). Aki alszik, és nem veti be magát Jézusért, az sem Jézust, sem Ellenlábát nem érdekli. A német népegyházakban, ha nem is mindenki, de sajnos igen sok keresztény alszik, és ezért nem tekinthető mintaképnek.

Magam az evangélikus nemzeti egyházhoz tartozom, és ezenkívül egy tevékeny keresztény munkacsoportban veszek részt. A csoport Marburgi Körnek nevezi magát. Olyan emberekből tevődik össze, akik Németországban keresztény módon akarnak élni. Mivel ez nem egyház vagy felekezet, különféle keresztény felekezetű emberek dolgoznak együtt. Előfeltétel számunkra, hogy mindnyájan Jézus Krisztust fogadjuk el Urunknak, akinek engedelmeskedni akarunk. A közöttünk fennálló felekezeti különbségeket tiszteletben tartjuk, azokat nem bolygatjuk és meg sem kíséreljük egymás meggyőzését. Aki hosszabb ideig együtt dolgozik velünk, annak életében más súlypontok keletkeznek Jézus hatására, mint a felekezeti különbségek.

Elsősorban missziós munkacsoport vagyunk. Ez azt jelenti, hogy az embereket Jézus számára akarjuk megnyerni, és ahhoz hozzásegíteni, hogy szilárdan

meggyökerezzenek Jézusban. Ehhez keressük a beszélgetéseket a szomszédokkal, munkatársakkal, egyesületi barátokkal és más ismerősökkel, nálunk otthon vagy náluk. Majd mikor jönnek a kérdések, hogy „hogyan csinálod ezt?”, rámutathatunk életünkre Jézussal. Aki minderről többet akar megtudni, azt meghívjuk a Marburgi Kör vendégösszejövetelére, melyeken az életünket meghatározó legfontosabb dolgokat megtapasztalhatják.

Ezeken az összejöveteleken előadásokban és személyes beszámolóknak megmutatjuk, hogy ugyanazokkal a problémákkal küszködünk, mint ők, viszont a világ megoldásaival, melyeket az Ellenláb határoz meg hazugsággal, szexuális rendtelenséggel, önzéssel és szeretetlenséggel, több rombolás keletkezik az életben, mint ha az Istennek, az ember és a világ Teremtőjének törvényei szerint élünk. Ha az emberek felismerik kudarcukat Isten előtt, felkínáljuk nekik Jézus bocsánatát és az újkezdést Jézussal.

Hogy az emberek lehetőséget kapjanak a Jézussal folytatott új élet begyakorlására, felkínáljuk nekik a közösségi életet. Ez azt jelenti, hogy hetenként többször összejövünk, és nyíltan beszélünk egymással. Ez konkrétan úgy néz ki, hogy hetenként egyszer nagyobb csoportban (6–15 fő) találkozunk, majd még legalább egyszer egy személlyel. Imádkozáson, bibliai munkán, a másik életében történő személyes részvételen kívül felkínáljuk a lelkipavezést is.

Ajánlatos a mélyebbre nyúló üléseken résztvenni, azokon tevékenyen együttműködni, témákat kialakítani. Jézus gyümölcsöket vár tőlünk. Ez egyrészt a személyes megváltozást jelenti olyan területeken, ahol nem élünk automatikusan akarata szerint, de jelenti igéjének hirdetését is más munkatársak építése és új tanítványok nyeresé céljából.

Hogy néz ki a hétköznapi? Reggel, leginkább még reggeli előtt „csendet” tartok. Ez azt jelenti, hogy a Herrnhuti Testvéri Közösség jelszavaiból elolvassom az illető napra kijelölt bibliai verseket, elolvasom a szövegkörnyezetet, majd elgondolkodom rajta, mit akarhat

Jézus közölni velem a szöveg segítségével. Imádkozom is, és elmondom Jézusnak napi programomat, azután várok, hogy ehhez is jöjjenek gondolatok. Gondjaimat és örömeimet is közlöm Jézussal, és keresem közelségét. A keletkezett gondolatokat feljegyzem. Ezután kezdem napi munkámat. Ha valamit elintéztem, vagy valami különös örömet okozott, megköszönöm Jézusnak, ha pedig elfáradtam, vagy valami gondot okoz, segítségét kérem. Így végzem munkámat.

Hetenként egyszer „eszmecserére” kerül sor. Ilyenkor találkozom egy férfival (a cserepartnereknek azonos neműeknek kell lenniük, hacsak nem házastársak) és kölcsönösen „kicséréljük” elmúlt heti élményeinket, valamint felolvassuk a csendjeink alkalmával feljegyzett gondolatainkat. Odafigyelünk egymásra, és örvendezünk annak a különbözőségnek, amilyenné Isten lényeinket megteremtette. Ha szükséges, megerősítjük egymást cselekedeteinkben, vagy veszélyekre figyelmeztetjük egymást. Ezután közösen imádkozunk. Cserepartneremmel 2–4 évig vagyok együtt, ezután pedig váltok. Így néhány jóbarátra tettem szert. Amennyire lehetséges, a feleségemmel naponta röviden „cserélek”, de hetenként legalább egy alkalommal feltétlenül. Furcsa volna számomra, ha cserepartnerem többet tudna rólam, mint saját feleségem. Szerencsére azonban feleségem is keresztény. Számomra a „csere” a legszebb idő, amit mint keresztény átélek.

Hasonlóan hetenként egyszer találkozom a „legénységgel” (tulajdonképpen a csoporttagok, közösségi tagok). Ilyenkor a közelebbi környezetben (kb. 50 km) élő összes munkatárssal találkozom, ami nem több, mint 16 fő. Ha többen vagyunk, akkor azonos helyen két vagy több legénységi találkozót rendezünk. E találkozók mindig ugyanazon helyen vannak, annak a munkatársnak a lakásán, aki tartja a kapcsolatot a Marburgi Kör vezetésével. Ezeken az estéken mindig más munkatársé a vezetés gondja. Közösen imádkozunk, énekelünk, dolgozunk a Bibliával, és röviden felhívjuk a figyelmet, hogy a következő héten a többi munkatárs mi-

ben támogasson imájával. Istennel és Jézussal kapcsolatos élményeinket is elmondjuk egymásnak, legalábbis amit mi annak tartunk. Tudjuk, hogy keresztények vagyunk, és hogy Jézus velünk van.

Persze néha vannak olyan kérdéseim és problémáim, melyekre választ csak Jézustól várok, emberektől nem; vagy felismerem, hogy hol ütközöm Jézus kívánságaival és parancsaival. Ekkor elmegyek lelkivezetőmhöz. E férfi hallgatási parancs alatt áll, és állami törvényeink is biztosítják számára a gyónási titok védelmét. Ezt a férfit a cserepartnerekkel ellentétben magam választottam. Fontos számomra, hogy ő is éljen a gyónással, és életével biztosítsa szoros kapcsolatát Jézussal. Ezt az egészet világi lelkivezetésnek is nevezik. Váltásaim során volt már idősebb és fiatalabb lelkivezetőm is, de sok segítséget kaptam, hogyan irányítsam életemet Jézushoz.

Mivel szívesen dolgozom Jézusért, örülök az olyan feladatoknak, melyek Jézushoz való kapcsolata közvetlenül látható, nemcsak közvetetten, az én keresztény életem révén. Ezért évenként egyszer-kétszer elutazom a Marburgi Kör egy ülésére, és egyébként is, ha lehetőség adódik, részt veszek nemzeti egyházam evangélista tevékenységében. Az ülésekre rövid előadásokat készítek, például: „Mi a keresztény hit?”, vagy „Házasság, partnerkapcsolat és szexualitás”, vagy „Mit eredményez a becsületesség?”, vagy „Mi a csend és a csere?”, valamint kis dolgozatokat is készítek, melyekben más előadók kijelentéseit saját életemmel igazolom, például a csend hatását:

„Fiatalemberként elköltöztem hazulról, mert sok feszültségem volt

apámmal. Vendég-összejövetelem után az első 14 napban egy reggel a csendben aztán jött a bibliai szöveg: Tiszteld atyádat és anyádat. Ha kezdetben nehezre esett is, ügyeltem arra, hogy a szülői házban tett látogatásaimkor apám is otthon legyen. A következő két évben, amíg élt, többet tudtam meg róla, mint a 22 év alatt, amíg otthon éltem.”

Ennyiben tekintem át életemet mint keresztény. Ez csak egy a sok lehetőség közül. Amit azonban magam ismertem

fel, az az, hogy Jézus Krisztusnak szolgáljak, és hogy éljek az Ő szolgálatából. Jézus jót akar, de nem kényszerít, hogy segítségért Hozzá menjünk és Neki engedelmessédjünk. Beszédeit kell komolyan vennünk és követnünk.

Mindnyájuknak Isten áldását kívánom és sok örömet Jézussal.

Kaiserslautern, 1992.07.17.

Fordította: H.K.

Dr. R. Corr biokémikus, a Kaiserslauterni Egyetem számítógéppontjának munkatársa.

Augusztusi közhelyünk

„Úgy viselkedni, ahogy illik”

Van ennek a „vezéreszmének” egy látszatra ártatlan jelentése: ha csak a külső megjelenésre, az öltözködési, udvariassági szabályok megtartására vonatkoztatjuk. De kimutatható, hogy határesetekben még ebből a szempontból sem ártatlan, ill. másrészt: hogy ebben az „ártatlan” értelemben is különösen azok számára fontos (s nagyon sokszor: egyáltalán megtartható), akik nem-ártatlan mivoltában is gyakorolják. Ez pedig:

Arra van tekintettel, ami illik, és nem arra, ami „kell”. A helyes magatartás mércéjének a többség által helyesnek vélt vagy egyszerűen csak gyakorolt szokást tekinti, nem pedig a többé-kevésbé meghatározható „objektív” jót; a Valóságot, és nem az Igazságot; a Tényeket, és nem az Eszményeket.

Ugyanez más megfogalmazásban: irányítóje külső, nem pedig belső; a százszor szent Körülmények, nem pedig a Lelkiismeret. (Talán kissé finomabb változata ez annak a „körülmény-imádásnak”, amely a „Mosom kezeimet”-ben is jelentkezik).

Mindez látszólag ellentmondásban van azzal a közhelyekben visszavisszatérő szemlélettel, amely a legleplezetlenebbül így fogalmazódik meg: „Nekem megvan a magam törvénye”. Az ellentmondás rögtön feloldódik, mihelyt észrevesszük, hogy az „Úgy viselkedni, ahogy illik” csupán a külsőséges, ill. esetleg nem külsőséges, de lényegtelen, jelentéktelen súlyú dolgokban irányadó, tehát amelyekben lehet így is, úgy is viselkedni anélkül, hogy az ember önmagával (vagy érdekeivel) szembekerülne, a cselekvés tényleges mozgatója viszont minden fontos kérdésben a „Nekem megvan a magam törvénye”.

És itt válik nyilvánvalóvá az ebben a közhelyben is meghúzódó súlyos képmutatás, melyet Jézus is kíméletlenül leleplezett.

Egyrészt, amikor az „ahogy illik” csak a külsőre vonatkozik: a börtben szomorú arcra, az imádságban a sok beszédre, az alamizsnában a látványosságra (Mt 6).

Másrészt, amikor (és ez a fontosabb) az „ahogy illik” csak a lényegtelen, jelentéktelen dolgokra vonatkozik, következésképpen a lényeges dolgokban ellentmondást takar: „Tisztára mossátok a pohár és a tál külsejét, de belül rablott holmival és szennyel vagytok tele. Tizedet adtok mentából, ánizsból és köményből, de elhanyagoljátok, ami fontosabb a törvényben: az ártatlanok el-nem-ítélését, az irgalmasságot és a hűséget... Megszűrítek a szűnyogot, a tevét meg lenyelítetek” (Mt 23,23–25).

Eltekintve most a közhely „ártatlan” jelentésétől, ezt mondhatjuk: „babaarcú gyilkosok” élelve ez; más kérdés az, hogy a gyilkolásnak milyen mértékben vannak tudatában, milyen mértékű az és mennyiben közvetett vagy közvetlen.

BIBLIA

Az augusztusi elmélkedéseket Vincze József pázmándfalusi, a szeptemberieket Gromon András budapest-széphalmi plébános készítette.

Augusztus 1. — Évközi 18. vasárnap — Mt 14,13–21 —

1. Marcus Aurelius gondolata: „A lélek akkor mocskolja be magát, ha az élvezet vagy a fájdalom legyűri”. Jézus, Keresztelő János haláláról értesülve, magányra vágyik. Nem akarja, hogy legyűrje a fájdalom. Még a legnagyobb és legerősebb embernek is szüksége van az intenzív lelki behatások feldolgozására. Jézust gyors egymásutánban jelentős lelki erőpróbák érték: Názáretből elűzik, a vallási vezetők az Ördöggel cimborálnak mondják, Keresztelő Jánost lefejezik. Ilyen intenzitású lelki küzdelmekben nagy katarzisok születnek. Keresztelő János lefejezésével Jézus testközelből érezhette a prófétai sorsot. „Kezet emelnek rátok... üldözni fognak titeket... ne féljete azoktól, akik megölik a testet...” — Jézusban talán a saját szavai kavarogtak. Biztosra veszem,

A legfőbb kenyér az Ige
 hogy ekkor már pontosan tudta előre a sorsát. Tisztában volt a próféták sorsával és a prófétagyilkosok lelkivilágával. Megértém Jézust, hogy egyedüllétre vágyakozott.

2. De nem sikerült Jézus terve. A belső lelki fájdalmakon felülemelte a látvány: emberek ezrei várják. A küldetéstudat kiiktatta az egyéni gondokat, az önmagával törődés vágyát. „Megesett rajtuk a szíve”. Mennyire emberi, milyen szép tulajdonság ez. Jézus szíve nem kérges, nem is érzéketlen. Cselekedeteinek indítéka az emberek iránti irgalom. Látja, érzi az éhségüket, főleg a lelkit. Azonnal cselekvéshez lát. E mozzanatról talán kiolvashatjuk, mi az, ami kiemel önmagunkból, a célirányos küldetéstudat hogyan győzi le a lelki mélypontot. Hogyan kell a krízisből a katarzis irányába feloldani a gondokat.

Augusztus 8. — Évközi 19. vasárnap — Mt 14,22–33 — Jézussal akár a vízen is járhatunk

1. A mai evangélium Jézus-ábrázolása olyan, mint az Ószövetség Isten-ábrázolásai. Néhány példa: Jób 9,8: „Maga feszítette ki az ég sátorát, a tenger magas árját lába alá gyűrte.” — Zsolt 77,20: „Utad átvitt a mély tengeren, ösvényeid átszelték a nagy vizeket, s lábadnak nyoma nem volt látható.” — Zsolt 144,7: „Nyújtsd ki kezéd a magasból, szabadíts ki a hatalmas vizekből, s az idegenek hatalmától ments meg!” — Jézus ámulatba ejtette tanítványait rendkívüli képességeivel. Vízenjárása azonban nem önmagáért volt. De nézzük a történetet sorrendben.

2. A kenyércsoda után Jézus a bárkába kényszeríti, parancsolja tanítványait. E kifejezésben megcsendül a tanítványok értetlensége: Jézus céltudatosan cselekszik, ők nem tudják, miről van szó. Kényszeríteni kell őket.

3. Jézusban is ütköznek az ellentétek. Az ő lelke is a nagy harcok árán tisztul. — Jézus nagyságrendekkel fellette áll korának. Tanácsot, segítő gondolatot nem remélhetett tanítványaitól. Ezért egy dolog maradt, az éjszaka ma-

gánya, a küldetés fényében végiggondolt napi szituációk. A végeredmény mutatja, hogy Jézusban csodálatos rend volt. Minden eseményt a helyére tudott tenni. Az Atyával való kapcsolatában képes volt megsokszorozni energiáit. A bonyolult helyzetekben mindig megtalálta a helyes utat. — „Aki él, tudja, hogy drámában él. Állandó harcban önmagával és környezetével. Ez lényegében nem más, mint a boldogságért való küzdelem. Az embernek nem természete a harc. Csak rákényszerül. S mindaddig küzdenie kell, amíg megteremti az erők harmóniáját, s visszatalál az egységbe” (Müller Péter).

4. Jézus a hegyen küszködött önmagával, a tanítványok meg a csónakban az ellenszellel. Az éjszaka negyedik órváltása idején találkoztak Jézussal a vízen, tehát estétől hajnalig eveztek. Ez még a kipróbált halászegyresnek is győtrő dolog volt. — De van ebben a cselekményben sok jelképes mozzanat is. Az Isten Országáért küzdő tanítványok majdnem mindig ellenszélben dolgoznak. Ritka, amikor hátulról dagasztja a

3. A kenyércsodánál jelenlévő tanítványok viselkedése tipikusan földhöz ragadt. Ők vetik fel a problémát (mi lesz a néppel?), de Jézusnak kell megoldania. Helyzetfelmérésük és tanácsuk azt fejezi ki, hogy a helyszínen nincs segítség. De éppen ezzel árulják el hitetlenségüket. Nem számolnak Jézussal és az ő hatalmával. Jézus tanácsa a legképtelenebb: „Ti adjatok nekik enni!” A tanítványok még Jézusban sem ismerik fel a megoldás lehetőségét, nemhogy önmagukban. Tehetetlenségük és hitetlenségük egyre kézzelfoghatóbb. Később mégis az történik, amit Jézus mond, a tanítványok adnak enni a sokaságnak, de ez nem az ő érdemük.

4. A kenyércsoda előtt Jézus rendezett asztalközösséget formál a sokaságból. Majd úgy osztja ki az eledelt, ahogy a zsidó családokban a családapa. Ilyenkor ezt imádkozták: „Áldott légy, Urunk, Istenünk, a világ királya, aki kenyeret növesztasz a földből...” Közben az imádkozó az ételre és az égre tekintett.

5. Jézus a kevésből sok embert megvendégt, de nem hagyott kétséget afelől, hogy a testi éhség csillapításánál fontosabb a lelki éhség csillapítása. A fizikai kenyértől még nem változik meg az ember, de a lelki kenyér átforgalmazza az egész életét. A jézusi kenyércsoda ezt az igazságot húzza alá.

szél a vitorlákat. A harc érthető. Isteni erő kell ahhoz, hogy a halálból élet, a betegségből gyógyulás, a gyengeségből erő, a gyűlöletből szeretet legyen.

5. Jézus magányos óráinak eredménye csak a tanítványoknak meglepő. A vízen jár, a haragos hullámok között. Ez az esemény bepillantást ad Jézus intenzív lelkiéletébe. A Tábor-hegyen ragyogott az arca, tanítványai az erőterébe kerültek. Most képes a vízen járásra, óriási isteni energiákkal feltöltve. Ez az esemény is arra szolgál, hogy tanítványainak segítsen. Ők nem feltöltődtek, hanem lemerültek a küzdelemben. Amikor Jézus a tanítványaihoz akar menni, akkor még a tenger sem jelenthet számára akadályt. Az úttalan tengeren járva is elér hozzájuk. — „Amikor beszállt a bárkába, a szél elállt.” Jézus megjelenése csendet, békét hoz természetnek, embernek egyaránt. — A tanítványok megdöbbenése még nem a hit világossága, hanem a rendkívülit látott ember ámulata. De Péternek és társainak megadatott a bizonyosság: Jézussal akár a vízen is járhatunk.

Augusztus 15. — Nagyboldogasszony ünnepe — Lk 1,39–56 — Jézus vagy a pusztulás

1. A mai ünnep — Szent István király ünnepével együtt — országunkban nagyon megbecsült. Nemzeti érzéseinket is kifejezi, történelmünk eseményeibe is beépült. Egyházi ünnepként Szűz Mária mennybevételét jelenti. — A régi korok nagyszónynak nevezték mindazok édesanyját, akik fontos beosztást töltöttek be. — Az evangéliumok tanításából tudjuk, hogy aki vállalja a szolgálat kicsiségét, az valóban nagy lesz, töltsön be bármilyen társadalmi pozíciót. Az anyák nagy része a gyermekneveléssel valóban megtanulja a szolgálat alapelemeit. — De lehet Mária e titulust úgy is érteni, hogy nagyon-boldogasszony. Boldog az lesz, aki rátalál élete vezércsillagára, aki ráhangolódik Isten hullámhosszára, s ezáltal mély, belső harmóniába kerül. Máriát Jézus miatt sok gyötrődés, fájdalom érte. Nehezen értette meg Jézus céljait, elképzeléseit, módszereit. De a Lélekkel való betöltődés, az újjászületés után már a tanítványok között találjuk.

2. Nemzetünket már sokszor megmentette a totális pusztulástól a hit. Amíg a krisztusi sziklaalapról le nem szállunk, ebben mindig reménykedhetünk — „Nagy csodákat tett velünk az Úr... széjjelszórta mind a gőgös szívéket... lesöpörte trónjukról a hatalmasokat.” Ezeket a szavakat mi is imádkozhatjuk. Tanúi és szenvedő alanyai voltunk egy világbirodalom hatalmának, mely gyökeresen ki akarta irtani Jézus tanítását és erkölcsét. De aztán nagy sebességgel hullott le a vörös csillag a világ egeről: még egy évszázadon át sem tudta tartani embertelen eszméit, gyakorlatát. — Most újabb ballépésre készül a magyar nemzet. A vörös csillag helyett a fogyasztói társadalom jelképét emeli a magába, ami talán még nagyobb rabságba ejti. A politikai diktatúra helyett a pénz diktatúrája jön, ami keményebb és megalázóbb a kommunizmus minden mesterkedésénél.

3. A vörös diktatúra megedzette az egyház egy részét, a kisközösségek nemcsak átmentették a hitet, Jézus tanítását, hanem a meggyőződés sziklájára is állítottak sokakat. A fogyasztói szemlélet kivédésére fölkészült-e társadalmunk, egyházunk, kisközösségünk? — E jelenlegi sorsfordulón gyötrő kérdések előtt állunk. Lesz-e valaki (valakik), akik (akik) nemzetünket a jézusi tanítás ledönthetetlen sziklaalapjára állítja (állítják)? Lesznek-e, akik nemet mondanak a pénz diktatúrájára? A hívőktől milyen új formák létrehozását kívánja meg a jelenlegi helyzet?

4. Mi is csak akkor leszünk boldogok, ha hiszünk annak beteljesedésében, amit az Úr mondott nekünk. Ha figyelünk a Lélekre és Lélek-testvéreinkre. Ha elhisszük, hogy erőfeszítéseken, elköteleződéseken, mély hiten és kudarcokon át épül a jövő. Ez a jövő nem lehet más, mint az Isten Országá. Minden más út a halálba, a pusztulásba vezet!

Augusztus 22. — Évközi 21. vasárnap — Mt 16,13–20 —**Mit kezdhet Isten a mi szubjektív igazságainkkal?**

1. Mindenki a rá jellemző módon szemléli a világot. Mindenki sajátos szűrőn, az egyéniségén keresztül értékeli az eseményeket. Mindenki más szemmel lát, más füllel hall, más szívvel érez. A meggyőződés magán hordozza a személyiség jegyeit. — Jézust nem vezérelte emberi tekintet. Tántoríthatatlan volt a meggyőződésévé lett igazságban. A mai evangéliumban mégis arra kíváncsi, hogyan vélekednek róla az emberek. Csupán taktika ez, vagy komolyan érdekelte Jézust a róla kialakult kép? Jézus is pontosan tudta: minden igazság szubjektív, minden vélemény egyedi. — Az emberek vélekedése annyiban érdekes: senki sem tartja prófétánál kisebbnek. — Az emberek is megsejtették benne valamit. Bármennyire nem láttak tisztán, azt tudták, hogy Jézus nem mindennapi ember. Zsidó hitük is ezt mondatta velük: a jó csak Istentől jöhet.

2. Jézus remek pedagógiai érzéssel nem a tanítványai felfogását kérdezi először. Amikor elmondták mások felfogását, akkor kérdez rá személyes vé-

leményükre. A magunk lelkében kialakult eredményről számot adni, ez az igazi. Jézus kérdésére a tanítványok között nagy csend támadhatott. Mint olyan sokszor, most is Péter menti meg a helyzetet. Mondatába — „Te vagy a Krisztus, az élő Isten fia” — belefoglalmazza az ősök messiásváró reményét, a saját vágyait, tanítványtársai szemléletét. — Jézus mint jó Tanító, Mester, sorslátó, léleklátó, ismeri tanítványának szándékát, érettségi fokát. Válasza ehhez igazodik. Dicséret és felelősségteljes feladatot adó motívumok váltakoznak válaszában. A kőszikla, a Mennyegek Országának kulcsai, az oldás-kötés hatalma mind-mind tanítói képességek, erények. A jézusi ígéret folytán minden tanítványnak kezébe adatik e sok hasznos eszköz. — Aki hűséges Jézushoz, az sziklára épít, és a gonoszság hatalma nem vehet rajta erőt, nem győzheti le; annak kezében vannak a Mennyegek Országának kulcsai, az tudja az utat, mely Isten Országába vezet; az tudja, mikor kell oldani vagy kötni, megadatik neki a jézusi látásmód bölcsessége.

3. A Jézus által Péternek mondott kijelentést minden kis- és nagyegyház saját tagjaira, vezetőire érti. Néhány általános igazságot érdemes megfontolnunk.

- Testvéreink bizonyosságától a mi igazságaink is erősödnek.
- Senki sem rendelkezik abszolút bizonyossággal.
- Mindenkinek el kell jutnia a legszubjektívebb igazsághoz, ezt egy az egyben átadni nem lehet.
- Biztos hitigazságokat lehet fogalmazni, de időtleneket nem.
- Aki kikiáltja magát az igazság birtkosának, az nagyot hibázik, mert igazság-keresőnek kellene kikiáltania magát.
- Ha Isten meghátrál mindenhatóságával az emberi szabadság elől, az egyház sem tehet másként.
- Bántás és bántódás nélkül el kell fogadnom a megérvelt kritikát.
- Csak közös erőfeszítéssel közeledhetünk az objektív igazsághoz.

Ha tudunk így cselekedni, akkor bátran megfogalmazhatjuk és közreadhatjuk egyéni hitvallásunkat.

Augusztus 29. — Évközi 22. vasárnap — Mt 16,21–27 — Szenvedés nélkül nincs Isten Országá

1. Jézus csodálatos módszerrel adagolja mondanivalóját tanítványainak. Beleroppanhat az ember, ha egyszerre minden igazságot rázúdítanak. A terhekhez fokozatosan szokik hozzá az ember vállá, lelke, idegrendszer. De Jézus remek pedagógus. Amikor lelkesednek érte tanítványai, amikor Krisztusnak, az élő Isten fiának mondják, akkor kezd el beszélni a szenvedésről, a kereszthordozásról. Ebből is látszik, hogy Jézus valóságos Mester, valóságos Tanító. A nehézségeket nem hallgatja el, a szenvedésektől nem akar megmenteni. — „Az áltanító ezzel szemben könnyítést, álmenyországot ígér. Minden ember menekül a nehézségektől. És hálás annak, aki a terheket leveszi a válláról. Egy életet szinte teljesen tünetmentesen mellékvágányra lehet terelni. Nem is túlságosan nehéz az önmagát nem találó ember boldogtalanságából és harmónia utáni sóvárgásából olyan álmvilágot szőni, amely élvezetesebb, mint a valóság” (Müller Péter).

2. Az sem lehetetlen, hogy Jézus a zsidó messiás-képpel szemben fogalmazta meg a maga szenvedését és halálát. Péter Messiásnak nevezte Jézust az összes tanítványok füle hallatára. Ettől fogva hívta fel Jézus többször tanítványai figyelmét a szenvedésére és halálára. — De miért van, hogy Jézus egyszerre mondja el szenvedését, megöletését, a kereszt felvételének szükségességét, az élet elvesztését? Nem lelkesíteni, bátorítani kellett volna a tanítványokat? Kit emel fel a negatív jövőkép? Kinek a szívét gyújtja lángra a temérdek szenvedés lehetősége? Jézus célja valószínűleg az volt, hogy elmondja: Isten most nem királyi fenségében, hanem a halálba menő Jézus alacsonyágában nyilatkoztatja ki magát. Az ő útja a világhoz a szenvedésen, a megvetettségén és a halálon keresztül vezet. — Ha Jézus így ért el a világhoz, akkor a tanítványnak sem adatik meg másképp.

3. A mai evangéliumnak van egy meghökkentő része: Jézus kemény beszéde Péterrel. Miért sátánozza le, hiszen csak óvni akarta a szenvedésektől

úgy, ahogy ősei hitében állt? — Jézus úgy áll szemben Péterrel, mint a démonokkal. Ne a tanítvány akarja megszabni a mester útját. Jézus szeme többet látott, az ő szíve messzebbre értett. Ezért utasítja Pétert oda, ahol a tanítvány helye van: „Eredj mögém!” (A „Távozz tőlem!” nyelvtanilag és tartalmilag is hibás fordítás.) Jézus nem önmagától akarja eltávolítani Pétert, hanem megvilágítja tévedését, és azért harcol, hogy Péter visszatérjen az igazi helyére. — Csodálom Jézus tiszta világosságát. Az ő életéért aggódó lelkes tanítvány arca mögött felfedezi a Kísértő arcát. — Péter nem sértődött meg Jézus erős szavaira. Nem hagyta el Jézust, nem durcáskodott. Egészséges volt a lelke. — Jézus mint nagyszerű tanító gondoskodott arról, hogy feloldja tanítványai lelki görcseit. Hat nap múlva maga mellé vette Pétert, Jakabot és Jánost, majd a Tábor-hegyen katarikus élményben megmutatta Istennel való kapcsolatának óriási erejét. — A szenvedés és a katarzis, a megtisztulás, megújulás, újjászületés együtt adja Isten földi országának hangulatát.

Szeptember 5. — Évközi 23. vasárnap — Mt 18,15–20 — Ha vétkezik testvéred

A mai evangélium azt a kérdést veti fel és válaszolja is meg, hogyan kell keresztényként viselkednem akkor, ha egy másik keresztény vétkezik ellenem. Mitévő legyek akkor, ha testvérem vétkezik ellenem?

Jézus nem biztat arra, hogy szó nélkül nyeljem le. Alighanem tudta, hogy a nyelés csak feszültséget támaszt bennem, a sok nyelésnek pedig egyszer robbanás lesz a következménye, s akkor már aligha lehet normálisan rendezni a dolgokat. Nem; hanem azt mondja: „Menj, fedd meg őt négy szemközt!” Igen, négy szemközt, mielőtt még bárki másnak elbeszelném a dolgot. S egy ilyen négy szemközt beszélgetésben legtöbbször tisztázni lehet az ügyet, mert többnyire kiderül, hogy valami félreértés húzódik meg a másik helytelen magatartása mögött. Megismerve aztán a dolgok hátterét, mindketten meg tudunk bocsátani egymásnak. Egy francia közmondás szerint: Mindent megérteni annyi, mint mindent megbocsátani.

Ha ez a beszélgetés mégsem hozna eredményt, akkor magam mellé kell vennem egy vagy két testvért, és újból föl kell keresnem azt, aki vétkezett ellenem. Persze előzőleg ennek az egy vagy két tanúnak sem szabad mondanom semmit, nem befolyásolhatom, csak megkérhetem őket, hogy jöjjenek velem. Ott aztán előadom az ügyet, a másik is elmondja a magáét, s remélhetem, hogy a tanúk hatására belátja, hogy nem ő a világ közepe, és hajlandó a bűnbánatra.

„Ha azokra sem hallgat” — folytatja Jézus —, „akkor mondd meg az egyház(község)nek!” Ez persze nem azt jelenti, hogy tele kell kürtölnöm a falut vagy a fél várost. Amikor a kereszténység elindult, akkor egy-egy egyház(község) legfeljebb néhány tucat embert jelentett, másrészt pedig ezek az egyházközségek valóban közösségek voltak, melyekbe a tagok szorosan beletartoztak és viszonylag jól ismerték egymást. Egy ilyen közösségben egészen mások a vitás ügyek tisztázásának

esélyei, mint egy templomlátogató közönség esetében...

„Ha erre sem hajlandó belátni, hogy hibázott, vedd úgy, mintha pogány volna vagy vámos!” Mit jelent ez? Hogy most már úgy bosszulom meg a rajtam esett sérelmet, ahogy akarom? Szó sincs róla! Ha valóban Jézus mondta ezt a mondatot, és nem a zsinagóga kiközösítő gyakorlatához visszatérő betoldással állunk szemben, akkor ez csak azt jelentheti, hogy ugyanúgy kell ezután is szeretnem azt, aki vétkezett ellenem, mint ezelőtt, hiszen a kereszténynek ugyanúgy kell szeretnie a pogányt és a vámost (nyilvános bűnöst) is, mint keresztény testvérét. Mi hát akkor a különbség? Az, hogy ő már nem szeret engem; olyan, mint a pogány, és nem olyan, mint aki testvérem Krisztusban.

Ez tehát a keresztények közötti konfliktusok megoldásának jézusi útja. — Vajon hányszor próbáltuk már ki? S ha nem ez a módszerünk, csodálkozhatunk-e azon, hogy egyházon belüli feszültségeink oly nehezen oldódnak?

Szeptember 12. — Évközi 24. vasárnap — Mt 18,21–35 — Hetvenszer hétszer

Beszélgetésekben, vitákban olykor fölvetődik az a kérdés, voltaképpen van-e valami különbség egy keresztény meg nem-keresztény, de becsületes ember között, leszámítva azt, hogy az előbbi templomba jár, imádkozik és így tovább. Sőt, sokan kifejezetten hangoztatják, hogy egyáltalán nincs szükség Istenre, vallásra ahhoz, hogy valaki rendes, tisztességes ember legyen. Hát ahhoz nincs is! De ahhoz, hogy keresztény legyen, úgy tűnik, elengedhetetlen. — Hogy mi a különbség a kettő között? Ha más nem, akkor az feltétlenül, amit a mai evangélium követelménye elének állít: a megbocsátani tudás. Akár csak egyetlen alkalommal is! Hiszen az emberek nagy többsége még erre sem hajlandó: egyetlen jelentéktelen sértést is képesek évekig őrizgetni magukban, keresve, mikor tudnának visszavágni.

Ezért már Péter apostol készsége is egészen rendkívüli, mert hajlandóságot mutat arra, hogy hétszer is megbocsásson annak, aki vétkezett ellene. De Jé-

zus még ennél is többet kíván követőtől: azt, hogy „hetvenszer hétszer” is bocsássonak meg, ha kell, azaz vég nélkül, mindig. Ezerszer, tízezerszer, egy életen keresztül. Olyan ez nekünk, mintha kínaiul lenne. — De Jézus ezt mondta, és egy példabeszéddel megmagyarázta azt is, miért kívánja a folytonos megbocsátást.

Szolgájának egyetlen kérő szavára a király elengedi annak 10 000 talentumos (mai pénzben: 40 millió dolláros!) tartozását; ő kimegy, s találkozik egyik társával, aki 100 dénárral (kb. 35 dollárral) tartozik neki, de még ezt sem tudja kifizetni, s ezért könyörgőre fogja; ő azonban hajthatatlan, és börtönbe veteti. Amikor a király ezt megtudja, kegyetlenül megbünteti a gonosz szolgát, míg az meg nem fizeti egész tartozását.

A szimbolika világos: a király Istent jelképezi, a szolgák bennünket, embereket, a tartozások pedig Istennel, ill. embertársainkkal szembeni bűneinket. Amivel valamennyien el vagyunk adósodva Isten felé, az a 40 millió dollárral érzékeltethető. És Isten egyetlen kérő,

bűnbánó szavunkra elengedi ezt. Nem kellene-e akkor nekünk is gondolkodás nélkül megbocsátanunk az ellenünk vétkezőknek, hiszen az ő vétküik ellenünk csak úgy viszonyul a mi Isten elleni vétkeinkhez, mint a 35 dollár a 40 millióhoz?! — Jézus figyelmeztet: Ha nem bocsátunk meg, méghozzá szívből, akkor ránk is kegyetlen sors vár. — Tegyük hozzá: Nem Isten haragja vagy büntetése folytán, hanem magunk okozzuk magunknak a bajt. Ahogyan Jakab levelében olvassuk: „Irgalom nélkül sújtja az ítélet azt, aki nem gyakorolt irgalmasságot. Az irgalmasság azonban győzelmet arat az ítéleten” (2,13). Érthető: Aki elutasítja az irgalmat, az ezzel magát az Abszolút Irgalmat, Istent utasítja el.

Érdemes e tekintetben (is) eltöprengnünk annak a XVI. századi humanista orvosnak az esetén, aki végigolvasván egyszer az evangéliumokat, azt mondta: „Ez vagy nem az evangélium, vagy mi nem vagyunk keresztények!” S mivel az utóbbi lehetőséget elutasította, visszatért orvosi mestersége gyakorlásához.

Szeptember 19. — Évközi 25. vasárnap — Mt 20,1–16 — Irigy szem

A mai evangélium példabeszéde elősorban Istenről akar elmondani valamit („Én ennek az utolsóknak is annyit szánok...”), ám mintegy mellékesen más fontos tanulságokat is rejteget. Ezek közül most az emberi irigységgel kapcsolatosakat vegyük szemügyre.

Minthogy a példabeszédbeli szülő Isten Országát jelképezi, azt gondolhatnánk, sokan vannak olyanok, akik Isten Országának ügyében irigykednek–vetélkednek: „Én többet tettem Isten Országáért, mint te, nekem több jár...” Nem mintha méltó lenne Isten Országához ez a magatartás, de még mindig mennyivel jobb lenne, ha e tekintetben irigykednének–vetélkednének az emberek. Ha ebben nem is, mennyi mindenben jellemző, hogy irigy szemmel tekintenek–tekintünk egymásra, és kérdezzük: Miért a másik nyert a lottón, miért ven neki jó beszédképessége, jó alakja, megnyerő külseje, miért az ő gyerekeit vették föl az egyetemre, miért kapott ő jó állást, jutott ő szép lakáshoz? És így tovább. Miért érdemel az a másik több jót? Pedig én többet dolgoztam, szorgalmasabban tanultam, jobban rászorulok, becsületesebb ember vagyok...

Aki csak szikráját is érzi magában ennek az irigységnek, annak érdemes elgondolkodnia: Valóban cserélné-e azzal a *másikkal*? Mindenben? Csak a másik kocsiját cserélné-e el, vagy annak családi problémáit is? Csak a lakását, nyaralóját, vagy annak aggodalmaskodását, békétlenségét is? Csak a fizetését, vagy annak lelki sebeit, belső fájdalmait is? Csak a másik boldog családi életét, vagy annak titkos betegségét is? Egész batyut — egész batyuért? Valóban?

Az irigy szemű ember sajátos bandzsaságban szenved: az egyik szemével folyton arra pislog, mit kapott ő, a másikkal arra, mit kapott a másik ember. Ebben a folytonos összehasonlításban

mindig szegénynek, szerencsétlennek fogja érezni önmagát, soha nem lesz képes észrevenni Isten jóságát, nem fogja meglátni, mennyi mindent kapott, mi mindene van, számára Isten csak szeszélyes, igazságtalan, vak sors lehet. Az irigy szemű ember mindig boldogtalan; mert sosem tud örülni, sosem tud hálás lenni.

Ha megtanuljuk fölismerni, mennyivel többet kapunk naponta, mint amennyit megérdemlünk... akkor majd nem marad időnk–kedvünk arra, hogy irigykedjünk és panaszkodjunk. S akkor lassanként megtanulhatjuk azt is, hogy olyan jóságos szemmel nézzük a világot, amilyennel Isten nézi, aki az utolsóknak is annyit szán...

Szeptember 26. — Évközi 26. vasárnap — Mt 21,28–32 —**A Szentírás vasárnapja**

Vasárnapról–vasárnapra a Szentírásból, az Ó- és Újszövetség könyveiből olvasunk fel részleteket, mert úgy tudjuk, hogy a Szentírás tévedhetetlenül közvetíti számunkra Isten szavát, és mert mi Isten szavához akarunk igazodni. De nemcsak felolvassuk (vagy ott-hon elolvassuk) a Szentírást, hanem —

akár akarjuk, akár nem — egyúttal mindig értelmezzük, magyarázzuk is, akár a prédikációban, akár az egyéni vagy családi olvasás során. És itt kezdődnek a problémák: Hogyan kell helyesen értelmezni? Ki magyarázza helyesen?

Tanulságos szemügyre vennünk, hogyan viszonyult Jézus a Szentíráshoz,

konkrétan az Ószövetséghez. A legalkalmasabb példa erre alighanem a názáreti eset (Lk 4,16–30).

Szombaton Jézus szokása szerint bemegy a zsinagógába, szólásra jelentkezik, s Izajás könyvéből olvas fel egy szakaszt. Ez azt mutatja, hogy Számára is valamiféle tekintély, kiindulópont a Szentírás. De ha összehasonlítjuk a Lukács evangéliuma szerint általa felolvasott szöveget Izajás eredeti szövegével, akkor két megdöbbentő dolgot tapasztalunk. Az egyik: Jézus *hozzátett* egy félmondatot a Szentírás eredeti szövegéhez: „... hogy az elvakítottak ismét látni tudjanak”. A másik: Jézus *elvette* egy félmondatot a Szentírás eredeti szö-

vegéből: „...és bosszújának napját” (a „... hogy hirdessem az Úr kegyelmének esztendejét” után).

Valami rettenetes dolgot művelt Jézus: Hozzányúlt a szent szöveghez (v.ö. Jel 22,18–19) — a teljes nyilvánosság előtt — az istentiszteleten — s nemcsak a magyarázatban, hanem már magában a fölolvadásban!

Mit látunk tehát Jézusnál? Egyfelől azt, hogy tisztelte a Szentírást; fontos kiindulópont, eligazodási pont volt Számára, Isten üzenetének egyik forrása, „Isten szava”. Másfelől pedig azt, hogy nem tisztelte a Szentírást, amikor úgy látta, hogy az nem tükrözi vissza pontosan Isten gondolatait, szándékait; azaz:

nem kezelte tabuként a Szentírást, nem tartotta abszolútnak, és saját istenismerete alapján fölülbírálta. Nyugodtan mondhatjuk: válogatott a Szentírásban. „Válogat” — ezt is jelenti a görög *hairéó* ige, amelyből a *heretikus*, magyarul „eretnek” szó származik!...

Ennek ellenére is Jézus a példaképünk — a Szentíráshoz való viszonyunkban is: Egyrészt a Szentírás vezérfonalunk marad az Istennek tetsző élet útján, másrészt viszont nem kezelhetjük tabuként: „A betű öl, a Lélek tesz elevenné” (2 Kor 3,6). A Szent Lélek, Isten Lelke vezet el minket fokról-fokra a teljes igazságra — a Szentírás segítségével, vagy épp a Szentírás ellenére.

Olvasói levél

Tisztelt „Érted vagyok”!

Nem kenyerem a cirkalmas énfítogatás, a sunyi oldalvágásokkal tűzdelt mellébeszélés. Az egyenes beszédet szeretem, bár az nem nagyon kifizetődő még ebben a világban. Ebből a szempontból meg lehetek elégedve a lap 1993. évi 3. számában a „Májusi közhelyünk” „Apád lehetnék” cikkével. Nyíltan és leplezetlenül kimondja: Köpjük szemem azt, aki „a tisztelet alapjául az életkort teszi meg”! Ha egészen élesen fogalmazok, úgy is mondhatom, hogy Isten IV. parancsolata van szemem köpve a cikkben: „Tiszteld szüleidet...”, akik tudvalevően idősebbek, és éppen ezen az alapon jár nekik a tisztelet, akkor is, ha erkölcsileg nálunk gyarlóbbak (?), értelemben fogyatékosabbak.

Ugyanezen az alapon az emberiség közmeggyőződése, hogy másoknak is kijár a tisztelet, ha nálunk (lényegesebben) idősebbek, még abban az esetben is, ha történetesen közbűntényesek, vagy ehhez hasonló fokú erkölcsi fogyatékoságban szenvednek. Természetesen nem a megkülönböztetett, csak a szülőknél kijáró tisztelet. Ezt csak rablólovagok és Lenin-fiúk (Gestapo, KGB stb.) „hatálytalanították” még ez ideig — ép erkölcsi érzékű ember érzi, hogy az idős(ebb) ember igényli a tiszteletet — „eleve” —, mint ahogy az óvodás kortól felfelé mindenki, szinte fokozódó ütemben.

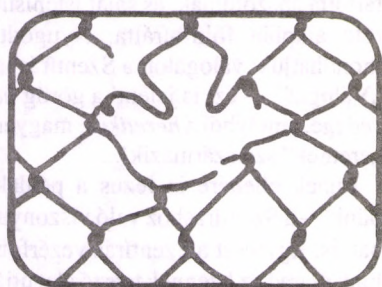
Ezen az alapon — a „gerontokrácia ideológiai alapján” — az idősök is megkérdőjelezhetnék a fiatalok iránti tiszteletét. (Mellesleg a kommunizmus alatt sem találkoztam ilyen demagóg agyszüleménnyel, pedig tudvalevő, hogy akkor egymásnak akarták uszítani a generációkat, kiélezve az életkori különbségeket. Oszd meg és uralkodj!) Márpedig azt is mindenki érzi, hogy a fiatalnak is — „eleve” — kijár a tisztelet, emberméltósági alapon.

Ha tiszteljük egymást, az még nem „belső vágyként mindenképp” jelen lévő „engedelmességre kényszeríteni” akarás; csak azt adjuk meg egymásnak mi emberek, amit már Isten is megadott: tiszteletet az Isten-képmású embernek.

Remélem, a Szerző is eljut egykor az erkölcsi magaslatnak erre a fokára. Az életkorban — és bölcsességben — való előrehaladás pedig majd azt a felismerést is meghozza, hogy a „cinikus és pesszimista tudás” leleplezésekor (is) aláírja a nevét. Neki és egyben minden munkatársnak jó egészséget kíván — hogy együtt tanuljunk majd (100 évesek, bohó 50 évesek és még fiatalabbak) magasröptű szellemiségéből e lap hasábjain — egy 47 éves olvasó:

V. F.
Budapest
(teljes név és cím)

(A szerző sajnálja, hogy — véleménye szerint — Olvasója nem értette meg mondanivalóját; neve és címe bárki számára hozzáférhető a szerkesztőségben.)

Szivárvány a menekülttábor felett

Benyomások és tapasztalatok egy horvátországi menekülttáborban

Május 6-9-én részt vettünk a hollandiai Elspeetben a Church and Peace konferencián. A rövidnek bizonyult néhány nap alatt nagyon sok barátságot kötöttünk, ismerkedhettünk meg sok, a Bokorhoz hasonló célkitűzésű, gondolkodású emberrel, és nem győztünk mesélni nekik a hazai helyzetről, kezdeményezésekről. A személyes élményeket nehéz átadni, így most inkább egy olyan próbálkozásukról számolunk be, amely nagyon felkeltette az érdeklődésünket és amelyben a mi segítségünkre is számítanak.

A némegországi mennoniták tavaly szeptember óta a Horvátországban működő (a békeövezetű Splitben és a Brac-szigeten), elsősorban muzulmán vallású boszniai menekültek táborába szerveznek ún. „építőtáborokat”, amelyekkel aktívan szeretnék segíteni a menekülttáborok életét.

Mindazoknak, aki érdeklődnek a munka iránt, részletes információs anyagot küldünk a személyes felkészítésről, a tábor felépítéséről és egyáltalán magáról a menekültek problémáiról.

A jelentkezéseket a következő címre küldjétek: Vadovics Mariann, 8000 Székesfehérvár, Gödör u. 10.

Kezdeményezés egy menekülttáborban. A barátok és az ismerősök rokon-szenvvel, (indokolatlan) csodálattal fogadják, de kétellyel is. (Nem inkább segélyekre lenne szükségük, mint emberekre?)

13 önként vállalkozó jelentkezett a dél-német mennonita közösségek és a mennonita békebizottságok fiataljainak nagyon rövid lejáratú felhívására. Nemzetközi volt a csoportunk egy svájci nő, egy amerikai férfi és egy angol kvéker részvételével. Élelmiszerekkel, gyógyszerekkel és ruhákkal felpakolva indultunk el október 11-én 3 teherautóval Sutivanba, egy kis helységbe a Brac szigeten, Splitnél. Ezt a táborát a Suncokret (Napraforgó) hozta létre. Egy horvát háborúellenes kampány része volt, amely ilyen kezdeményezésekre szólított fel.

Miért mentünk? A legtöbben közülünk saját tehetetlenségünkről beszélünk, melyet az ajtónk előtt éreztünk az embertelen háború láttán. Nem akartunk hozzászokni a napi hírekhez anélkül, hogy valamit a háború és hatásai ellen ne tennénk. Jézust sem hagyja ez hidegen. Szolidárisak akartunk lenni azokkal, akik a háborútól, a meneküléstől és a tábori életől szenvednek. Meghallgatni, együttérezni és segíteni akartunk ott, ahol nagy szükség van erre. A

remény jele akartunk lenni, és reméltük, hogy tábori életünk és munkánk által valami megtapasztalható lesz Jézus evangéliumából.

Mintegy 400 boszniai menekült él Sutivanban. Legtöbbjük muzulmán, bár erősen szekularizáltak. Eddigi életükben vallásuk alig kapott szerepet. Ezt a háború megváltoztathatja.

Egy ipari üzem nyári létesítménye működik táborként. Összehasonlítva más táborokkal ez egy „4 csillagos” szállás, közvetlenül a tenger mellett, kilátással a szemben fekvő Splitre és a tengerpart hegyeire. Elképzelhetetlen, hogy a hegyek mögött kegyetlen háború tombol. 125 km-re innen Szarajevót 24 órán át lőtték és a város romokban hevert. Más harcterek még közelebb vannak. A Brac sziget idillikus és békés. Szinte olyan a hangulatom, mintha szabadságon lennék. A háború innen még olyan távol van! Mégis gyorsan felfedezem romboló hatását itt is, az emberekben.

Itt a táborban látszólag nem megy rosszul az élet. A menekült asszonyok közül sokan jól öltözöttek, sminkeltek. Természetesen hamar feltűnik, hogy ugyanazt a jó ruhát egy hétig kell hordaniuk, mert az egész ruhásszekrényt nem hozhatták magukkal. Nem élnek luxusban. A szegénység elkezdődött, s

néhány ízléses ruhadarabon is átszűrődik.

Egészen hétköznapi embereket ismerék meg. Akár szomszédaim is lehetnének. Az egykori vendégmunkás a nemrég berendezett autószerelőműhelyével, melyet most leromboltak. A butiktulajdonos, a műkereskedő, az angoltanár, az irodai alkalmazott, a tornatanár vagy a zenész, most hangszer nélkül. Sokan közülük már kb. 6 hónapja vannak a táborban, elmenekültek a lerombolt városokból, a fenyegető támadások elől, vagy a szomszédok és a jó ismerősök üzték el őket házaikból, akik hirtelen ellenségekké váltak. A legtöbb közülük asszony és gyerek. Eltekintve egy pár kivételtől csak néhány idős férfi él a táborban. A legtöbb férj, apa és fiú a hadseregben harcol. Néhányan alkalomadtán egy pár napra szabadságra jönnek a táborba a családjukhoz. Szívet tépő búcsúzási jelenetek követik a néhány napos együttlétet. Ki tudja, talán ez volt az utolsó alkalom.

Milyen bénultan ülnek itt az emberek a táborban, s nem tudnak magukkal semmit sem kezdeni. Bénultan a félelemtől, a reménytelenségtől, a gyásztól, az idegességtől. Senki sem vette még eddig a fáradságot, hogy pl. a gyerekeknek egy hintát felakasszon és egy labdát szerezzen. Senki nem játszott és énekel

velük, a felnőttekkel sem kezdett senki semmit, hogy kihozza őket a letargiából.

A táborban feszült a hangulat. A féltékenység, a bizalmatlanság, a rosszakarat, az irigység mozgatja az embereket. Az elfojtott konfliktus akkor tör ki nyíltan, amikor az általunk hozott segélyek elosztására kerül sor. Félt, hogy zűrzavarral végződik. Ezért közgyűlésre hívtunk mindenkit. Agresszív és forró a hangulat. Mivel alig bíznak meg egymásban, a mi semleges álláspontunk a döntő a konfliktus megoldásában. Együtt dolgozunk ki tervet, hogyan lehet a segélyeket igazságosan és kielégítően elosztani. Két nehéz nap ez mindenkinek.

Nehezen megy a fejembe, hogy a táborban az emberek még soha nem ültek össze, hogy bármilyen kezdeményezést kidolgozzanak, hogy a táboréletüket valamivel pozitívabbá tegyék. „Háború nemcsak ott van, hanem itt a táborban a fejünkben is” — magyarázza kétségbeesve Mirjana, a tolmácsnőnk.

A tulajdonképpeni feladatunk az, hogy a gyerekekkel és a fiatalokkal dolgozzunk. Kb. 100 gyerek vesz részt a szabadidős programokon. Délelőtti-ként és délutáni-ként különböző tevékenységeket szervezünk, mint pl. sport, játékok a szabadban, angol- és német-oktatás, barkácsolás, festés, bőrmunkák. Sok anya jön pólókat festeni. Ez jó alkalom új ruhadarabot szerezni. Egy kötőkört is alakítottunk. A felnőttek hirtelen aktívak és kezdeményezők lettek. A gyermekeiktől tanulnak. Amikor a gyermekekkel énekelünk, felfedezünk egy mozgásszerű zenészt. Sugárzó szemekkel pengeti a gitárt és hamarosan el készül az „If you're happy and you know it...” kezdetű dal horvát fordítása, valamint a Sárga tengeraltjáró átköltése boszniai dallá. A végén odaadjuk neki a gitárt ajándékba, hogy a gyerekekkel az éneklés és zenélés ne szűnjék meg akkor sem, ha mi elmegyünk. A mi programunk is folytatódik. A gyerekeknek beindul a hónapok óta tervezett iskola.

Az egész tábor csúcspontja: Egyik este egy saját készítésű lampionokból álló hosszú vonat a strand mellett végigmegy az előkészített táborúzhöz. Néhány gyerekdal, Szent Márton története és az ehhez kapcsolódó ajándékok (jelen esetben két láda mandarin) után valami egészen különleges történik, amit mi is csak utólag tudunk felfogni. A felnőttek elkezdnek boszniai népdalokat és szerelmes dalokat énekelni. Hó-

napok óta először legyőzték mély depressziójukat és felszabadultan vidám dalokat énekelnek. Sokak számára ez felejthetetlen élmény volt, utána többször is elmondják nekünk. Újra és újra erről a csodálatos estéről beszélünk. Érezzük, és halljuk is, hogy a táborban élésünk az embereknek bátorságot és reményt ad. „Felébresztettetek minket” — így nevezi ezt egy asszony. A nekünk tulajdonított hála túl sok, amit mi ott tettünk, voltaképpen egyszerű és magától értetődő.

„Csak én tudom, mi a tervem veletek — mondja az Úr, — ezek a tervek a békére vonatkoznak, nem a pusztulásra, mert reménységgel teli jövőt szánok nektek” (Jer 29,11). Ezt az ígét kaptuk útravalóul, amikor otthonról eljöttünk. Érzem, hogy Isten megtartotta az ígétét. A táborban mindenki megtapasztalt valamit az Ő békéjéből. Meglepett minket, ahogy a menekültek közül sokan egységnek gondolják csoportunkat. Azt hiszik, hogy már régóta barátok vagyunk. Valójában legtöbben előtte nem is ismertük egymást, vagy csak futólag. Tényleg kölcsönösen kiegészítjük egymást. Ez nem véletlen, hanem Isten ajándéka.

Személyes kapcsolatok jöttek létre, melyek részben továbbmélyültek. Meghallgattuk sorsukat, fájdalmukat, féltreimüket és reményeiket. A nyelv gyakran szabott határt a beszélgetésnek, de az együttérzésnek vannak jelei is. Gyakran hallottuk: „Korábban soha nem imádkoztam, de a menekülés-kor elkezdtem imádkozni.” Sok imát mondtak el ott. Kíváncsi vagyok és imádkozom

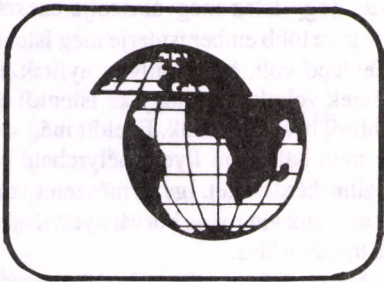
érte, hogy Isten megválaszolja ezeket, és egyre több ember ismerje meg Istent. Meglepő volt, hogy milyen nyíltak és készek voltak arra, hogy az Istenről és a hitről beszéljünk. Ezelőtt még soha nem hallottam ilyen mélyreható és őszinte kérdéseket. Így természetes volt az általunk vitt nyolc horvát nyelvű biblia továbbadása.

A búcsúzás nehéz volt. Mi ugyanolyan szomorúak voltunk, mint az emberek a táborban. Sírtunk. Hogyan folytatódik a táborélet? Nemsokára a Suncokret egy másik önkéntes csoportja jön. De mi is gondolkozunk, mi legyen a következő lépésünk.

Mi lesz itt az emberekkel? Mi lesz a féltreimkből, aggályainkból és reményeinkből? Ilyen búcsúgondolatokkal megyünk a kompra ezen az esős reggelen. A kompa elindul, mi állunk a fedélzeten, visszanezünk a szigetre és nem hiszünk a szemünknek: szívérvány van az égen a „mi helyünk”, Sutivan felett. A szívérvány Isten hűségének a jele. Megértem, hogy mit akar ezzel Isten mondani: Én itt maradok az emberekkel Sutivanban akkor is, ha ti hazamentek.

Frieder Boller

Gyilkosok vagyunk?

A világválság jelen állapotában az ökológiai katasztrófa fenyegető réme csak egyike a jelzés értékű következményeknek. Tudjuk, hogy túlságosan elbonyolítottuk az életünket. Túl sok energiát, anyagot veszünk igénybe, egyre több mérgező hulladékot, szemetet termelünk azért, hogy a társadalmi munkamegosztás nyugati-fehér szerkezetének pilanatnyi — számunkra igen kényelmes — rendszerét fönntarthatassuk. Biológiai energia-szükségletünknek több, mint tizenháromszorosát fogyasztjuk el melleleg, átlagosan. Valójában a világ népességének (fehérbőrű) 25%-a foglalja le az energia és egyéb erőforrások háromnegyedét.

Tudjuk, hogy súlyosan igazságtalan és életveszélyes az, ahogyan élünk, mégsem teszünk a változásért túl sokat. Hiszen a bajok szerkezeti jellegűek, és ezeken mit sem változtathatunk egyénileg. Sajnáljuk az éhezőket, az éhenpusztuló milliőket, a nyomorban élőket, de igazából nem érezzük felelősnek magunkat a kialakult helyzetért. Nem érzékeljük a kapcsolatot és az összefüggést saját életmódunk, életszínvonalunk és a harmadik világ népeinek nyomora között. Ezen a sajátos vakságon szeretnék változtatni az alábbi összefoglalóval.

A GAIA sajtószemle ezévi 230–232. számaiban Pi. (Dr. György Lajos) az ASA News, a Third World Resurgence és a Wise News Communique jó néhány olyan cikkét ismerteti, amelyek a harmadik világ szenvedő népeinek kiszolgáltatott helyzetét rajzolják meg.

1. Politikai gyilkosságok

A modern haditechnika eladása (a gazdag fehérek egyik legfőbb jövedelemforrása) sokszorosára fokozta a harmadik világon belüli háborús és egyéb erőszakos cselekmények okozta szenvedést.

A fejlett nyugati egyetemek évszázadok óta ideológiai beleegyezésüket adják a katonai beavatkozásokhoz és megszárlásokhoz, rakéták, vegyi fegyverek és atomfegyverek kifejlesztésével. Az elmúlt években fejlesztették ki a robbanóanyag-levegő-keverék (fuel-air-explosive) bombát, amely tüzelőanyagot oszlat szét a levegőben, majd ezt berobantva tűzvihart állít elő. Az emberek agryázkódást kapnak, azután megfuladnak vagy megégnek. 1977-ben Carter megtiltotta a kivitelét, 1979-ben az ENSZ javasolta a betiltását. Ennek ellenére továbbfejlesztették, többek között a Michigani Egyetem, a McGill, a Floridai Egyetem, a Connecticuti Egyetem, a Berkeley és az Illinois Egyetemek kutatói. Irakban is bevetették az Öböl-háborúban, ahol 100 000 ember halt meg a bombázások következtében.

Az Irakban használt lövedékek és páncélok borítása uránt is tartalmaz, ettől rendkívül kemény, az iraki szovjet tankokat ezekkel lötték át. A felrobbant lövedékek, kilőtt tankok maradványai kb. 40 tonna U238 izotóp szóródott szét a sivatagban, amely alfa-sugárzó, felezési ideje 4,5 milliárd év. Szennye-

zett a sivatag, a talaj- és felszíni vizek, az állatok és emberek csontjai és veséje. A tüdőbe kerülő U-por rákot okoz. Különösen a gyerekek veszélyeztetettek. Irakban gyorsan nő a gyermekkori rákos megbetegedések és a leukémiás esetek száma. A háború polgári áldozatainak száma még nem végleges, de a fegyvergyárosok már biztos, hogy jól jártak.

A fehér társadalmak kirekesztett, kiszolgáltatott tagjai, a rabok és a betegek sincsenek jobb helyzetben. A NASA és az atomenergia bizottság 1963 és 1973 között 131 rabon végeztetett kísérleteket annak megállapítására, hogy mekkora röntgenbesugárzás okoz sterilítást.

E.L. Saenger (Cincinnati) kísérleteit a Pentagon fizette, a harcéri sugárterhelés hatásainak fölmérésére. 87 szegény sorús, gyógyíthatatlannak tartott rákos beteget sugárzott be feltételezett harcéri adagokkal. A „Csendes megszárlás”-ért 850 000 \$-t kapott az egyetem.

Kelet-Timor a holland-portugál gyarmati sziget 550 000 lakosú keleti fele 1974-től 1979-ig tartó folyamatban vált volna függetlenné a Fretlin nevű szociáldemokrata szervezet vezetésével, ám 1975-ben Indonézia katonai támadást indított ellene, lerohanta és elfoglalta. Hatvanezren a bombázásokban pusztultak el, 140 000 ember éhenhalt, a Fretlint megtizedelték. Megtiltották az utazást és társadalmi szervezetek alakítását, a lakosságot városokba kényszerítették, az iskolákban indonéz nyelven tanítanak, a bennszülött vagy a portugál nyelv használata bűncselekmény, az indonéz katonák kínozzák, irtják a lakosságot. (Amikor az indonéz katonai junta a CIA támogatásával hatalomra került, az indonéz katonák egymillió kommunista-gyanús embert megszárltak le odahaza.) A legtöbb nyugati kor-

mány, így az Egyesült Államok és Ausztrália kormánya is tudta, mi történik Kelet-Timoron. Az indonéz hadsereg fegyvereinek 90%-a amerikai eredetű. Ford és Kissinger 48 órával az invázió előtt találkoztak az indonéz elnökkel, Suhartoval. Az ENSZ BT határozatai semmit nem értek, mert az USA megakadályozott minden érdemleges lépést — nem úgy, mint Kuwait ügyében. Ausztrália 1989-ben megegyezett Indonéziával a Timor-tengeri olaj- és gázlelőhelyek közös kitermeléséről.

Thaiföldön 1932 óta 18 államcsínyt szerveztek a katonák, ezek fele sikeres volt, átlagosan négy évenként vezettek be új alkotmányt. Legutóbb 1992. május 17–22. között több ezer embert le tartóztattak és ezret meggyilkoltak a katonák és a rendőrök. Egy helyi jogászprofesszor szerint a lakosság lemszárlását elrendelő miniszterelnök eltávolítása csak kisebb plasztikai műtét a parancsuralmi rendszeren.

2. Erőforrásokért elkövetett gyilkosságok

A bennszülött népek életének közös vonása, hogy elvették a földjüket, kiszorultak a társadalomból, és szegények. Beolvadásra ítéltettek, s ha nem hajlandók beolvadni, kipusztítják őket. A föld lakosságának kb. 4%-a, több mint 200 millió ember 2000 féle népcsoporthoz tartozik, a gyarmatosítók szóhasználatában ők a „törzsi népek”, bennszülöttek, őslakók. A fenti szám alulbecsült, Peruban pl. egyszerűen parasztoknak nevezik őket. A gyarmatosítók a Karib-térségben, Tasmániában, Ausztráliában és a Fülöp-szigeteken megtizedelték vagy teljesen kiirtották a törzsi népeket. Amazónia ötmillió lakossága 500 000-re apadt. El Salvador-

ban csak az 1932-es évben 35 000 indiánt öltek meg.

Az őslakók szemléletében a föld nem a hatalom és az uralom forrása, hanem szent dolog, amelyet nem lehet venni és eladni. Élő hely, a társadalmi szervezet alapja, gazdasági rendszer. Eredeti életmódjuk az emberi társadalom alternatíváját jelentheti a mai világválságban. Erőszak helyett szeretet, habzsolás helyett szükséglet, uralom helyett összhang, halál helyett élet a néhai törzsi életmód jellemzője. Ezzel szemben a nyugati társadalmak ma a legnagyobb fenyegetést jelentik az emberiség és a bolygó számára.

A gyarmatosítók szerint ha a tulajdon nem egyéni, akkor senki sem, s a közösségi törvényeket, szabályokat a kapitalizmus törvényeivel váltották föl. 1788-ban egész Ausztrália terra nulliusnak nyilvánították, pedig legalább kétmillió ember élt akkor ott. 1967-ig az őslakosoknak nem voltak politikai jogai. Az elvesztett földek korlátozott kárpótlására 1983-ban gondoltak először. De csak az atomrobbantás, az uránbányászat és a fehér telepesek földigényének kielégítése után. Indiában 52 millió ember tartozik a legalacsonyabb kaszt alatt álló „törzsi népek”-hez, nekik nincs joguk a földhöz. Brazíliában a telepesek, favágók, marhatenyésztők, bányászok gyarmatosítják Amazóniát. Paraguayban a Guarani indiánok földjét adták el befektetőknél. Venezuelában és Brazíliában 18 000 yanomamo küzd az életéért, aranyásók és bányászok terjeszkedése ellen. Vadásznak, madarakat, gyümölcsöket és majmokat esznek, megművelt földjeiket 3 évente elhagyják. Ma már nincs haluk, a folyókat megmérgezték, rezervátumba akarják kényszeríteni őket, ahol tilos a halászat, vadászat, gyűjtögetés.

A gyarmatosítás után az egykori hódítók kulturális és gazdasági egyeduralma továbbra is rabszolgasorban tartja az őslakókat, arra kényszerítve őket, hogy az elnyomó rendszer részévé váljanak.

A nukleáris társadalom és a rasszizmus egymást kiegészítő, támogató fogalmak. A nukleáris társadalmat nem lehet fönntartani bizonyos emberfajták hátrányos megkülönböztetése nélkül, másrészt egy rasszista társadalom nem állhat fenn nukleáris fegyverek nélkül. A Csernobilból kiszabadult szennyezés létében fenyegeti a Skandinávia északi részén élő Sami törzset, amely rénszarvasokból él. A föld uránbányáit többnyire törzsi népek lakóhelyein nyitották meg. Az USA-ban a navajo indiánok földjén, Ausztráliában a kokot-ha nép földjén, Kanadában a cree indiánoknál. Indiában gyakran törzsi népek területén bányásznak uránt, a földalatti munkákon a bányászok 95%-a őslakó. Se szakszervezet, se politikai párt nem törődik a lakosság vagy a bányászok sugarerhelésével. A kísérleti robbantásokat a franciák a Tahiti-szigeteken végzik, az amerikaiak a Marshall-szigeteken, az oroszok a kazah, szamojéd, hanti, mansi, evenks, csukcs területeken.

Egy tibeti falu (Amdo tartományban) 500 lakosa közül az elmúlt három évben 35-en haltak meg, mert a bányameddő szennyezte az ivóvizet. Az emberek szomjasak voltak, a székletük fekete lett. Néhány emberrel láz és hasmenéses tünetek közepette órák alatt végzett a szennyezés, mások napokig húzták. Állatok is elpusztultak. 1980-ban kezdtek a bányászatot a kínaiak, védőruhában, kétórás váltásokkal, erős őrés fedezete alatt. A helybelieknek azt mondták, aranyat bányásznak, és a víz iható. Valószínűleg urániumot, vagy más rádióaktív ércet bányásznak itt.

3. Nyereségvágyból elkövetett gyilkosságok

Csernobil a harmadik világot is eléri a szennyezett mezőgazdasági termékek útján. Közel ötven esetet regisztráltak, amikor radioaktív szennyezettségű élelmiszert kíséreltek meg bejuttatni a

harmadik világ valamelyik országába 1986 és 1989 között. Lengyel, holland, francia, dán, svájci, belga és angol tejpor, ír vaj, lengyel és cseh hús, angol bárány, francia sajt, angol, svájci és cseh csokoládé, lengyel lekvár szerepel a fertőzött szállítmányok között.

A McDonalds gyorsétkezdéi behálózják a harmadik világot is. A cégnek 53 országban 3355 egysége működik, újabban a FÁK országaiban is terjeszkednek. Az az egyoldalú, zsíros táplálék, amelyet ezekben adnak, elősegíti a daganatos és szívbetegségek kialakulását. A napi kalóriaszükségletnek max. 30%-a származhatnék zsírból, a McDonalds ételekben ez 40–50%-ot is elérhet. Japánban egyértelmű összefüggés van a gyorsétkeztetés elterjedése és a daganatos és szívbetegségek arányának növekedése között.

A nemzetközi adósságválság elsősorban politikai jelenség. A Valutaalap és a Világbank ma a leghatalmasabb politikai intézmények, amelyek alapítói érdekeinek megfelelően csendesen legyőztek sok harmadik világbeli országot, és uralkodnak döntéshozói felett. A fejletlen országok adósságállománya 1982 és 1990 között 61%-kal nőtt, de van, ahol 113%-kal. Clausewitz szerint: „A háború erőszakos cselekedet, amelynek célja, hogy az ellenfelet saját akaratunk végrehajtására kényyszerítsük.” A fenti két intézmény tevékenysége teljesen beleillik e meghatározásba.

Ha sokáig azt hittük is, csak a hetedik parancsolat ellen vétünk, amikor gazdagok módjára élünk egy szegény világban, most már látnunk kell, az ötödik parancsolat ellen is ugyanúgy vétkezünk. Konkrétan most és minden percben embereket gyilkolunk meg a világ másik felén, mert ragaszkodunk a kényelemhez és a biztonsághoz. Remélem, a fenti sorokat olvasva egyre rosszabb lelkiismerettel tudjuk csak folytatni eddig életmódunkat.

D. Jenő

E számunk grafikáit a közelmúltban elhunyt Seyfried Hedvig rajzaiból válogattuk.

TARTALOM

Ünnepi bevezető
Győrffy György: István király és műve 2

Könyvismertetés
Hanna Wolff: Jézus, a férfi (II. rész) 3-6

Interjú
Amikor az ember eléri a 65-öt (A KNA kérdezi Hans Küng-öt) . . . 7-8

Erőszakmentesség
ALBA-konferencia az általános hadkötelezettség ellen:
Bevezető ismertetés (Merza József) 11
Bizik László: Tisztelet Don Quijoténak 12
Szabad-e dönteni önmagunkról? (Konrád György levele) . . . 13
Gromon András: Szabad-e bálványozni az államot? 14
Balla Lajos László: Szolgálatmegtagadás a Vajdaságban . . . 14-15

Az „Ébredő egyház” találkozájának zárónyilatkozata 16

Gyerekeknek Moha-mese
A veszekedés művészete 17-18

Kariújság
Vincze Endre: Beszélő számítógép 19-20
Frieder Boller: Szivárvány a menekültábr fölött 28-29

Közösségi élet
Reinhard Corr: Keresztényként élni Németországban 21-22

Elmélkedések
Gergely G. András: A Miatyánk (II. rész) 9-10
Leveled jött Istentől (vasárnapokra) 23-27

Ökológia
D. Jenő: Gyilkosok vagyunk? 30-31

Közhelyek
Júliusra: „Nyugodtan akarok aludni” 6
Augusztusra: „Úgy viselkedni, ahogy illik” 22

Olvasói levél
Tisztelt „Érted Vagyok”! (V.F.) 27

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

IV/4. (20.) szám. Megjelenik évente hatszor.

Alapította: Simonyi Gyula
Szerkeszti a Szerkesztőbizottság.

A szerkesztőbizottság titkára: Garay András

Laptulajdonos: Család Alapítvány

Számalszám: 202-10809 Magyar Hitelbank Rt.
Bp.V., Szabadság tér 5-6.

Olvassunk a Család Alapítvány fent jelzett számlájára

„Érted vagyok” megjelöléssel
támogatást küldhetnek lapunknak.Bármely összeget köszönettel fogadunk,
és 4000 Ft vagy nagyobb támogatás esetén**állandó tiszteletpéldányt küldünk.**Az Alapítványnak adott összeg
az adóalapból levonható!Nyugatra 200 DM vagy nagyobb támogatás esetén
küldünk állandó tiszteletpéldányt.

Felelős kiadó: Vincze Endre

Kiadóhivatal: 1476 Budapest, Pf. 40.

Szerkesztőség: 1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

A lap az „Ingyen kaptatok, ingyen is adjátok”
(Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró
írásokat közöl.Minden írásért szerzője felelős, és nem feltétlenül a
szerkesztőség véleményét fejezi ki.Az „Érted vagyok”-ban közölt anyagok (a szerző hoz-
zájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közöl-
hetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton
kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.

Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

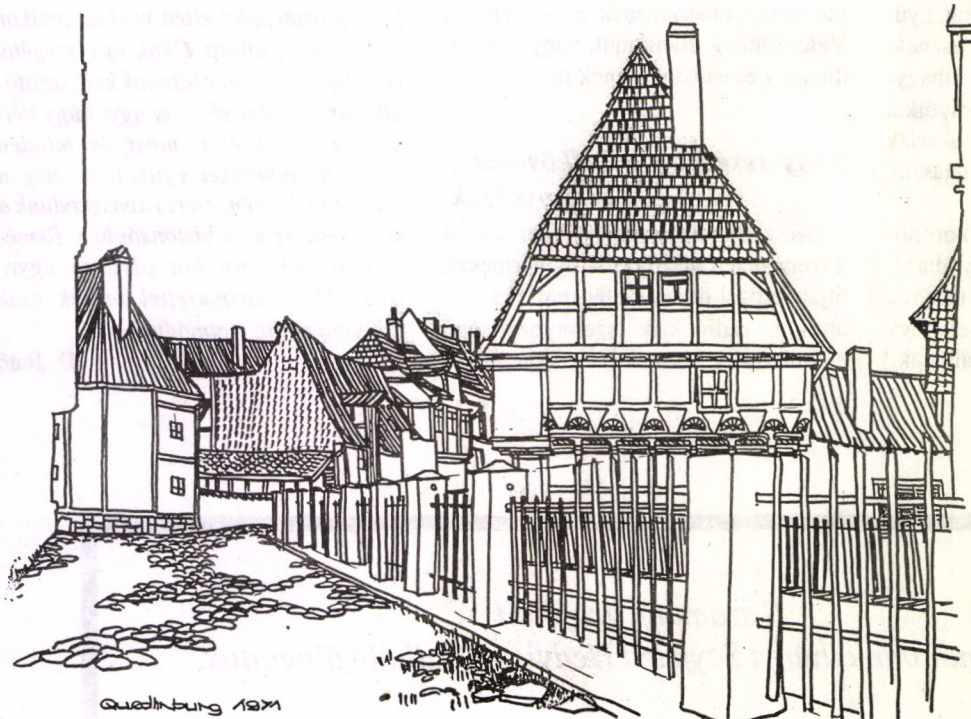
Készült a NEOTIPP Nyomdaipari Szolgáltatóüze-
mében, Budapesten.

Felelős vezető: Dr. Naszályi Gábor

ISSN: 0865-8021

Bimonthly newspaper of „Family Foundation” for communities and families, about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education, and radical renewal movement in the hungarian catholic church.
Editor: GARAY András — Address: H-2120 Dunakeszi, Berzsényi u. 5/c.

The materials published by the „Érted vagyok” can be re-published free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of republication.

HIBA-IGAZÍTÁS

Az „Érted vagyok” idei különszámának 10. oldalán, **Nyíri Tamás** hozzászólásában egy mondat tévesen jelent meg: „...katolikus képviselő nem ül ma a parlamentben”. Helyesen: „... *katolikus papképviseelő* nem ül ma a parlamentben”.

A 22. oldal alján és a 23. oldal tetején **Merza József** hozzászólásában a „kommunista” és „kommunisták” helyett „*humanista*” és „*humanisták*” olvassandó.

A Szerzők és Olvasóink elnézését kérjük!